

ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริม
พระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร

พระมหาเถรวิพงษ์ ภทฺธวิโร(อุยฺยอุทา)

		371.38
	37A5745378	ม738ค
		2556
พระพุทธศาสนา มหิดลวิทยานุสรณ์ มัธยมศึกษาตอนต้น เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร		
ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศาสนาสตรี มหิดล

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๖

ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริม
พระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร

		ร 371.38 ม738ค 2556
Title: ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริม พระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร		
ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		

พระมหาเมธีพงษ์ ภัทรวิไล (ผุ่ยอุทา)

๑
371.38
ม738ค ก.2
๒๓ ก.ย. ๕๗.

เลขทะเบียน	5745378
เลขเรียกหนังสือ	๑ 371.38 ม 738 ค ๒๒
วันที่	๒๓ ก.ย. ๕๗

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๖

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร

โปรดนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอขอบคุณ

B. 19446.

**SATISFACTION OF SECONDARY STUDENTS TOWARD
ENCOURAGING BUDDHIST ACTIVITIES IN
MATHAYOM PHRACHANIWET SCHOOL,
CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK.**

PHRAMAHA METHEEPONG PATTARAVANGSO (PUYIUTHA)

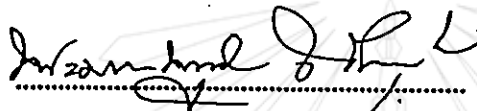

**A THESIS PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY**

B.E. 2556 (2013)

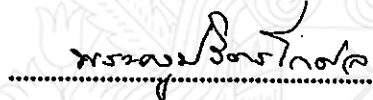
หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา : พระมหาเมธีพงษ์ ภัทรวิไล (ศุภอุทา)
สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระครูปริตรโกศล (ดร.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... วิทยาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน (ผศ.ดร.))

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ดร.ชัตติยา ดั่งสำราญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พระครูปริตรโกศล (ดร.))

..... กรรมการ
(พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย (ดร.))

..... กรรมการ
(พระมหาประวิทย์ วุฑฺฒิณโณ (ดร.))

..... กรรมการ
(ดร.จิตพัฒน์ หิริณินธิธำรง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : Satisfaction of Secondary Students Toward Encouraging Buddhist Activities in Mathayom Prachaniwet School, Chatuchak District, Bangkok

Student's Name : Phramaha Metheepong Pattaravangso (Puyutha)

Department : Educational Administration

Advisor : Phrakhu Paritkoson (Dr.)

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P.S. Nānavuddho
..... Acting Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nānavuddho (Asst.Prof.Dr.))

Thesis Committee

D. Khattiya Duangsamran
..... Chairman
(Dr.Khattiya Duangsamran)

Phrakhu Paritkoson
..... Advisor
(Phrakhu Paritkoson (Dr.))

P. Krai Chiv
..... Member
(Phramaha Kraivaan Chūnadattiyo (Dr.))

Pm Pwitt
..... Member
(Phramaha Prawit Wuttiyano (Dr.))

Thitiphat
..... Member
(Dr.Thitiphat Thirannithithamrong)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา	: พระมหาเมธีพงษ์ ภาทรวโร (ผุยอุทา)
สาขาวิชา	: การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: พระครูปริตรโกศล (ดร.)
ปีการศึกษา	: 2556

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครองแตกต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ จำนวน 278 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มีความพึงพอใจโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนา ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน รายได้ผู้ปกครองแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษาแตกต่างกัน

3) ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนามีดังต่อไปนี้ ควรให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ กิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี การจัดกิจกรรมควรจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ และนำเสนอสื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ควรมีการปรับเวลาในกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรให้เหมาะสมกับกิจกรรม

Thematic Title : Satisfaction of Secondary Students Toward Encouraging Buddhist activities In Mathayom Prachaniwet School, Chatuchak District, Bangkok.

Student's Name : Phramaha Metheepong Pattaravangso (Puyiutha)

Department : Educational Administration

Advisor : Phrakhru Parittakoson (Dr.)

Academic Year : B.E. 2556 (2013)

ABSTRACT

The purposes of this thesis were : 1) to study the satisfaction of secondary students toward encouraging Buddhist activities in Mathayom Prachaniwet school, Chatuchak district, Bangkok, 2) to compare the satisfaction of secondary students in Mathayom Prachaniwet school, Chatuchak district, Bangkok have sex, age, class, earning of parent were different and, 3) to study suggestion about encouraging Buddhist activities in Mathayom Prachaniwet school, the instrument was a questionnaire. The data were collected from the secondary students in Mathayom Prachaniwet school total 278 persons according table of Krejcie and Morgan. The statistics used in the analysis include descriptive composed of frequency, percentage, mean, standard deviation and inferential statistics were (t-test) and (One-Way ANOVA or F-test).

The results of the study were as follows :-

1. The satisfaction of secondary students toward encouraging Buddhist activities by overall was in many level that is the chanting activities, public speaking activities, dhamma exam activities, religion of Buddhist holiday activities, Buddhist camp activities.
2. The results of compare was found that the secondary students have sex, age, class, earning of parent were different and to satisfier of encouraging Buddhist activities by overall was not different but the secondary students who have the parent was different by earning income and satisfier to encouraging Buddhist activities based on dhamma exam activities was different.
3. The suggestion to encouraging Buddhist activities that is to permit the students to attend the chanting activities, public speaking activities in Buddhist function, to have enough the

media and teaching tool and promote the media with more technology, should setting suitable time of Buddhist camp activities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และให้คำแนะนำแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกล่าวนามเพื่อขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหานุกุลศรี ญาณวฑู โดม(ผศ.ดร.) รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบพระคุณ พระมหาฉัตรชัย สุธดตชโย(ดร.) ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษ ขอขอบคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ดร.ชัตติยา ต้วงสำราญ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ พระครูปริตร โกศล (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/กรรมการ พระมหาไกรวรรณ จินตคติโย (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พระมหาประวิทย์ วุฑฒินญาโณ(ดร.) กรรมการ และดร.ฐิติพัฒน์ หิรัญนิธิธำรง กรรมการ เป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้คำปรึกษาที่มีคุณค่าและแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้วิจัย ให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมาย

ขออนุโมทนา ดร.นายอำนาจ ช่างเรียน, ดร.นางสุภาพร ศรีเรืองสกุล และนายปราโมทย์ อินทรสุชาติ ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษาด้านข้อมูลการวิจัยและเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขออนุโมทนา คณะผู้บริหาร/ ครูอาจารย์และนักเรียน โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการภาคสนามและตอบแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย

ขออนุโมทนา อาจารย์ณฤมล ปั้นศิริ, อาจารย์ปทุมวรรณ มณีสุธรรม, อาจารย์ระเบียบ ผิวนวนล, อาจารย์กอบชัย อรุณรัตน์, อาจารย์สมพงษ์ โชตินอก ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษาในการค้นคว้างานวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์ คุณค่า และความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูบูชา แต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่เคารพและมีพระคุณอย่างสูงที่ได้อบรมสั่งสอนและตั้งมั่นอยู่ในความดี และหากมีข้อผิดพลาดของงานชิ้นนี้อันอาจมีเกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

พระมหาเมธีพงษ์ ภัทรวิโส (มุขอุทา)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ต
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพอใจ	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	18
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา	30
2.4 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา	74
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	75
2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	83

	๗
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	85
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	85
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	85
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	86
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	87
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	88
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	88
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	89
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	90
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	91
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	91
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	93
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร	95
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร	101
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา	126
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	127
5.1 สรุปผลการวิจัย	127
5.2 อภิปรายผล	131
5.3 ข้อเสนอแนะ	134

	๗
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	134
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	135
บรรณานุกรม	136
ภาคผนวก	142
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	143
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	145
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	149
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	152
ภาคผนวก จ ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	159
ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของ แบบสอบถาม	163
ภาคผนวก ช ตารางประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)	166
ประวัติผู้วิจัย	168

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555	86
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้น และรายได้ผู้ปกครอง	93
ตารางที่ 4.2	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน	95
ตารางที่ 4.3	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ	96
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี	97
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา	98
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	99

ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	100
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามเพศ	101
ตารางที่ 4.9	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามเพศ	102
ตารางที่ 4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามเพศ	102
ตารางที่ 4.11	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามเพศ	103
ตารางที่ 4.12	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามเพศ	103
ตารางที่ 4.13	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามเพศ	104

ตารางที่ 4.14	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามเพศ	104
ตารางที่ 4.15	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามเพศ	105
ตารางที่ 4.16	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามเพศ	105
ตารางที่ 4.17	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามเพศ	106
ตารางที่ 4.18	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามเพศ	106
ตารางที่ 4.19	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามเพศ	107
ตารางที่ 4.20	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ	108

ตารางที่ 4.21	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ	108
ตารางที่ 4.22	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามอายุ	109
ตารางที่ 4.23	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามอายุ	109
ตารางที่ 4.24	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามอายุ	110
ตารางที่ 4.25	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามอายุ	110
ตารางที่ 4.26	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษา จำแนกตามอายุ	111
ตารางที่ 4.27	แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษา จำแนกตามอายุ	111

- ตารางที่ 4.28 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามอายุ 112
- ตารางที่ 4.29 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามอายุ 112
- ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามอายุ 113
- ตารางที่ 4.31 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามอายุ 113
- ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน 114
- ตารางที่ 4.33 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน 114
- ตารางที่ 4.34 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามระดับชั้นเรียน 115

- ตารางที่ 4.35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามระดับชั้นเรียน 115
- ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึง
พอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตาม
ระดับชั้นเรียน 116
- ตารางที่ 4.37 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามระดับชั้นเรียน 116
- ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึง
พอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน 117
- ตารางที่ 4.39 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน 117
- ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึง
พอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามชั้นเรียน 118
- ตารางที่ 4.41 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามระดับชั้นเรียน 118

<p>ตารางที่ 4.42</p>	<p>แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามชั้นเรียน</p>	<p>119</p>
<p>ตารางที่ 4.43</p>	<p>แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามระดับชั้นเรียน</p>	<p>119</p>
<p>ตารางที่ 4.44</p>	<p>แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง</p>	<p>120</p>
<p>ตารางที่ 4.45</p>	<p>แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง</p>	<p>120</p>
<p>ตารางที่ 4.46</p>	<p>แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง</p>	<p>121</p>
<p>ตารางที่ 4.47</p>	<p>แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง</p>	<p>121</p>
<p>ตารางที่ 4.48</p>	<p>แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง</p>	<p>122</p>

- ตารางที่ 4.49 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยม
ประชาชนิเวณศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าว
คำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง 122
- ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึง
พอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามรายได้
ผู้ปกครอง 123
- ตารางที่ 4.51 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยม
ประชาชนิเวณศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบ
ธรรมศึกษา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง 123
- ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึง
พอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามรายได้
ผู้ปกครอง 124
- ตารางที่ 4.53 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยม
ประชาชนิเวณศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวัน
สำคัญทางศาสนา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง 124
- ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึง
พอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณศน์ สำนักงานเขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามรายได้
ผู้ปกครอง 125

ตารางที่ 4.55 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยม
ประชาชนิเวศน์สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้า
ค่ายพุทธบุตร จำแนกตามอายุ

125

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอน	28
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี วิชาธรรม	53
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นโท วิชาธรรม	55
แผนภูมิที่ 2.4 แสดงหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นเอก วิชาธรรม	57
แผนภูมิที่ 2.5 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	84

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันได้เผชิญกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจการเมือง อาชญากรรม ความเสื่อมโทรมทางด้านสังคมทำให้สังคม สิ่งแวดล้อม และจิตใจของมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ สภาพวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเกิดความสับสน ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือละเลยในเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลให้เยาวชนนักเรียนนักศึกษา หลงผิด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัย ดิถยาเสพติด ดิด เกมส์คอมพิวเตอร์ ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ขาดวินัยในการดำเนินชีวิตลักษณะ สังคมเช่นนี้จำเป็นต้องการคน คือ ต้องเป็นคนที่มีความดี เพราะในการพัฒนาประเทศนั้น การที่พลเมืองมีคุณภาพย่อมจะทำให้การพัฒนาเจริญไปได้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคน ในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน¹ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง ศึกษาธิการ ในการให้ผู้เรียน ได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างสร้างสรรค์²

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอายุระหว่าง 11-17 ปี วัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม ตลอดจนพัฒนาการด้านอารมณ์ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก เช่น การดิถยาเสพติด พฤติกรรมทางเพศ และการละเมิดกฏเกณฑ์ เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นสามารถป้องกัน และ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร, 2551), หน้า 2.

²เรื่องเดียวกัน.

แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี คือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมกับวัยรุ่น โดยการนำหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาช่วยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของวัยรุ่นให้เป็นคนดี มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม ซึ่งหากวัยรุ่นดำเนินชีวิตในช่วงเวลานี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น เด็กวัยรุ่นผู้นั้นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้วยดี วิธีการศึกษาตามนัยของพระพุทธศาสนาหรือวิเคราะห์ปรัชญาทางการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนาจะพบว่า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีทักษะความรู้ และมีมนุษยธรรม ดังนั้น ในการจัดการศึกษาไม่ว่าในรูปแบบใด หากมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมให้สมบูรณ์ ด้วยความสงบและอิสรภาพจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักการ ไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ และ ปัญญา อันเป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการที่ผสมกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ได้จัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียน และสถาบันการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกัน และร่วมพัฒนาสังคมไทย เพื่อเป็นการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อเป็น สมาชิกที่ดี มีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคต⁴

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เป็นวัยระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา ร่างกาย เป็นวัยที่พร้อมจะรับการส่งเสริม เจตคติทางศีลธรรมและจริยธรรม เพราะเป็นวัยแห่งการเสริมสร้างความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน จึงจำเป็นต้องส่งเสริมด้านศีลธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้น การยกระดับคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหันมาส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีจุดประสงค์จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของ ความ เป็นไทย และความเป็นสากล โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ ได้มีการจัด การเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับนโยบายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีการนำหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดให้กับนักเรียน โดยได้จัดทำโครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขึ้น มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธ

³พระราชวรานูณี, คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 18-22.

⁴กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมภา, 2544), หน้า 1.

ศักราช 2551 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา ใฝ่เรียนได้ศึกษา หลักธรรม จริยธรรม คุณธรรม เป็นวิธีการนำศาสนาสู่เยาวชนให้เห็นคุณค่า และความสำคัญ ของศาสนา ช่วยขัดเกลาจิตใจของเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตนให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจึงเป็นกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ และเอื้อต่อการพัฒนาทางจิตปัญญา และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจริยธรรม แก่เยาวชนไทย โดยเน้นการสอนจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้อง กับรากฐานทางวัฒนธรรมและพื้นฐานทางจิตใจของคนไทย และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนไทย ในวันนี้ให้มีหลักประกันในมาตรฐานของคนดีในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เพื่อนำผลการศึกษา วิจัยไปพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ นำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาพัฒนาส่งเสริมและปลูกฝังความรู้ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมแก่ นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครองต่างกัน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

1.3.2 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

1.3.3 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

1.3.4 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 956 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ 2) ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี 3) ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา 4) ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และ 5) ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน รายได้ผู้ปกครอง

ตัวแปรตาม ได้แก่ กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ กิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี กิจกรรมสอบธรรมศึกษา กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครองต่างกัน

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

1.5.4 ทำให้สามารถนำผลการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์และโรงเรียนอื่น ๆ

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางบวก ความรู้สึกที่ได้รับการตอบสนองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง ระดับความชอบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับ ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความรู้สึกที่ชอบมากหรือชอบน้อย ซึ่งสามารถวัดได้โดยการตอบแบบสอบถามทั้ง 5 ด้าน

กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนา ตามที่ครูผู้สอนคาดหวัง ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ

กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ หมายถึง การสวดคุณของพระรัตนตรัย โดยสวดเป็นทำนอง สัง โยค และสวดทำนองสรภัญญะ ให้ถูกต้องตามหลักภาษาบาลี คือ ฉันทลักษณ์ และบทประพันธ์

กิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี หมายถึง การอาราธนาศีล อาราธนาธรรมในพิธีการทำบุญที่เป็นมงคลแก่ชีวิตและครอบครัว พิธีทำบุญงานอวมงคล พิธีถวายทาน และพิธีเบ็ดเตล็ด

กิจกรรมสอบธรรมศึกษา หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสอบธรรมศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของธรรมะ สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันและนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามได้

กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา หมายถึง การเรียนรู้วันสำคัญทางศาสนาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักศาสนาและเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาตนให้ดำเนินชีวิตที่ดีงามได้

กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม แก่บุคคลทั่วไป มีพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่ในการ ให้คำแนะนำอบรม โดยเน้นที่หลักธรรมคำสั่งสอนของทางพุทธศาสนา ซึ่งใช้รูปแบบเหมือน เข้าค่ายลูกเสือเนตรนารี แต่ทางศาสนาใช้รูปแบบการเข้าอบรมคุณธรรม

โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตั้งอยู่บนถนนเทศบาลรังรักษ์เหนือ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลักสูตรปกติ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร” ในบทนี้เป็นการรวบรวมเอกสาร รายงาน และการวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
- 2.4 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.1.1 ความหมายของความพึงพอใจ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้ บุญล้อม ศรีคร้าม ได้ให้ความหมายความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ผลโดยรวมของเจตคติของนักเรียนที่เกี่ยวกับงานที่ตนทำนั้น ซึ่งแสดงออกด้วยอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดและพฤติกรรม¹

ลัญจกา สัทธรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในการรับบริการหรือการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ประชาชนจะมีความพึงพอใจอย่างมากเมื่อสิ่งที่ตนคาดหวังได้รับการตอบสนองในระยะเวลาที่เหมาะสม แต่ถ้าหากการตอบ

¹บุญล้อม ศรีคร้าม, “ความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาลจังหวัดปทุมธานีที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับครูต่างชาติ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์), 2548, หน้า 92.

สนองนั้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือตามจุดมุ่งหมายและในระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมก็จะทำให้ความพึงพอใจน้อยลงตามลำดับ และระดับความพึงพอใจยังสามารถวัดประสิทธิภาพของการบริการได้²

สุวิมล สมไชย ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติในทางบวก คือรู้สึกรัก ชอบ พอใจ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคล อันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรม และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ³

ปราณีตา การเที่ยง ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยม และประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับและจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ซึ่งระดับความพึงพอใจ ของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป⁴

จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่งในทางบวก ความรู้สึกที่ได้รับการตอบสนองทั้งด้านร่างกายและจิตใจอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของระดับความรู้สึกที่ชอบมาก ชอบน้อย คือพอใจมาก พอใจน้อยต่อสิ่งนั้น ๆ ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อมีแรงจูงใจ และเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนอง สามารถลดความตึงเครียดจนก่อให้เกิดความสุขสบายใจ การจัดการเรียนการสอน การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

² ลัทธิกา สัทธรรม, “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติแม่แฝง ดอยผ้าห่มปก ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้), 2550, หน้า 33.

³ สุวิมล สมไชย, “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนโยธินวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย), 2550, หน้า 10.

⁴ ปราณีตา การเที่ยง, “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย), 2551, หน้า 8.

2.1.2 ประโยชน์ของความพึงพอใจ

พิมลรัตน์ ชนรัตน์พิมลกุล ได้กล่าวไว้ในงานจัดการเรียนการสอนนั้น ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้านักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนก็จะเป็นแรงหนุนให้นักเรียนตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ มีความสุขในการเรียน มีความขยันขันแข็งในการเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนอย่างสนุกสนาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็สูงตามไปด้วย ตรงกันข้ามหากนักเรียนไม่มีความพึงพอใจในการเรียนก็จะเป็นมูลเหตุที่ทำให้ไม่สนใจในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจในการเรียนมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานได้ตลอดจนแรงจูงใจในการเรียน⁶

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความพึงพอใจไว้ว่า เป็นคำย่อของการอธิบายความรู้สึกเป็นอย่าง ๆ คุณสมบัติกรรมต่าง ๆ ได้มาก เช่น พูดว่าเขามีความพึงพอใจในการเรียน มีความหมายถึงเขารักการเรียน มีความสุขสนุกสนานที่ได้เรียน ทำอะไรได้หลายอย่างเพื่อการเรียน ความพึงพอใจใช้พิจารณาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนั้นคือความพึงพอใจของคนสามารถส่งเสริมหรือยับยั้งสิ่งที่เขาจะแสดงออกไว้ ในสาขาสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาหลายคนให้ความเห็นว่า ความพึงพอใจและเจตคติเป็นศูนย์กลางความคิดและเป็นฐานของพฤติกรรมในสังคม การจะปรับระบบกลไกของสังคมจึงควรเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจและเจตคติของแต่ละบุคคล⁷

จากประโยชน์ของความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจมีประโยชน์ในการเรียนเป็นแรงหนุนให้นักเรียนตั้งใจเรียน ตั้งใจปฏิบัติงาน มีความสุข สนุกสนานที่ได้เรียน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการเรียน เห็นคุณค่าของการเรียน ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

⁶พิมลรัตน์ ชนรัตน์พิมลกุล, “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2541 หน้า 10.

⁶ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริม, 2547), หน้า 126.

⁷ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, สถิติวิทยาทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2548), หน้า 54.

2.1.3 วิธีสร้างความพึงพอใจ

ได้มีการศึกษาด้านความสัมพันธ์ทางเหตุผล และผลระหว่างสภาพทางจิตใจกับผลงานนักเรียนคือ การสร้างความพึงพอใจในการเรียนแก่เด็กทุกคน มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

บุญล้อม ศรีคร้าม^๑ ให้แนวคิดในการสร้างความพึงพอใจว่า สามารถจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมตามที่ต้องการ ก็น่าจะคาดหวังได้แน่นอนว่า นักเรียนทุกคนได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรมที่ตนเองเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทั้งความมั่นใจ สามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของความพร้อมด้านจิตใจชัดเจน จากการปฏิบัติของนักเรียนต่องานที่เป็นวิชาบังคับกับวิชาเลือก หรือจากสิ่งนอกโรงเรียนที่นักเรียนอยากเรียน เช่น การขับรถยนต์ ดนตรีบางชนิด เกม หรืออะไรบางอย่างที่นักเรียนอาสาสมัครและตัดสินใจได้โดยเสรีในการเรียน การมีความกระตือรือร้น มีความพึงพอใจเมื่อเริ่มเรียนจะทำให้นักเรียนเรียนได้เร็วขึ้นและประสบความสำเร็จสูง

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา^๒ กล่าวว่า วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียนการสอนมีดังนี้

1. ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและมีความหมายสำหรับเด็ก
2. ก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดประสงค์ของการเรียน
3. ควรฝึกหัดให้เด็กวางเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเอง เพื่อคนที่ทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ
4. ในบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน
5. วิธีเสริมแรงตามความเหมาะสมและความจำเป็น เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และบางครั้งอาจลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เพราะรางวัลการชมเชยการยืมการเอาใจใส่ นับว่าเป็นวิธีที่มีอิทธิพลต่อเด็กอย่างมาก

^๑บุญล้อม ศรีคร้าม, “ความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาลจังหวัดปทุมธานี ที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับครูต่างชาติ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์), 2548, หน้า 17.

^๒พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, จิตวิทยาการศึกษา Educational Psychology, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษาศึกษา, 2542), หน้า 140.

6. ใช้การทดสอบ การทดสอบจะทำให้เด็กเอาใจใส่ต่อการเรียน และมีความตื่นตัวต่อการเรียนอยู่ตลอดเวลา

7. ให้ทราบผลการทดสอบอย่างทันทั่วทั้งที่ เด็กจะได้ทราบว่าสิ่งที่ได้เรียนไปนั้นเด็กเข้าใจเพียงใด

8. การพานักเรียนออกไปทัศนศึกษา หรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่กระตุ้นความพึงพอใจของเด็กได้เป็นอย่างดี

9. การสอนหรือการมอบหมายกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติ และติดตามผล จนเด็กทำงานนั้นสำเร็จนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนของครู เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นในเด็กแต่ละครั้งจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจในการเรียนรู้ในคราวต่อไป

จากวิธีสร้างความพึงพอใจที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียนให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ผู้สอนต้องมีการจัดเนื้อหา กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน กิจกรรมควรเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจและเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติและเห็นคุณค่าของการเรียน

2.1.4 ทฤษฎีพื้นฐานในการสร้างความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจ ถ้าสถานศึกษาใดมีปัจจัยเป็นเครื่องจูงใจได้มากบุคคลนั้นย่อมเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่จัดได้มากเช่นกัน ดังนั้น การจูงใจจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้คล้อยตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1. ความหมายของแรงจูงใจ

นักวิจัยและนักจิตวิทยา ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวว่า การจูงใจจะมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการ คนทุกคนย่อมมีความต้องการ เช่น เราอาจมีความต้องการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี มีค่าระดับ GPA สูง ดังนั้นเมื่อเรามีความต้องการจะปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้แล้ว ย่อมจะหมายความว่าเรามีแรงจูงใจหรือได้รับการกระตุ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ¹⁰

ทรงพล ภูมิพัฒน์ ได้กล่าวว่า พลังแรงภายในของบุคคล (หรือสัตว์) ที่ทำให้คน (หรือสัตว์) เกิดพฤติกรรมและควบคุมแนวทางของพฤติกรรมให้บรรลุจุดหมาย¹¹

¹⁰สมยศ นาวิการ, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2544), หน้า 53.

¹¹ทรงพล ภูมิพัฒน์, จิตวิทยาทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2540), หน้า 99.

มุกดา ศรียางค์ ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ หรือ motive หมายถึง สภาวะที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่แรงจูงใจนั้นต้องการ¹²

ลักษณะ สรีวิวัฒน์ ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้น โดยแรงขับของแต่ละบุคคลเพื่อสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง และร่างกายอาจจะสมประสงค์ในความปรารถนาอันเกิดจากแรงขับนั้น ๆ ได้¹³

มาลินี จุฑะรพ ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง แรงกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้¹⁴

สุรางค์ ไคว์ตระกูล ให้ความหมายของแรงจูงใจ หมายถึง องค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย¹⁵

จากความหมายของแรงจูงใจที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาของบุคคลที่เกิดขึ้นตามสภาวะของสิ่งเร้า โดยแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แรงจูงใจจึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

2. ประเภทของแรงจูงใจ

แรงจูงใจแบ่งออกเป็นประเภทหรือลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ทรงพล ภูมิพัฒน์ แบ่งแรงจูงใจเป็น 3 ประเภท คือ¹⁶

1. แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motives) คือ พลังที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมในการรักษาสภาพชีวิตให้อยู่รอด อยู่ในภาวะสมดุลมีปกติสุข ไม่ตาย เช่น แรงจูงใจในการบำบัดความหิว ความกระหาย ความต้องการพักผ่อน การขับถ่ายและแรงจูงใจทางเพศ เป็นต้น แรงจูงใจทางกายนับว่าเป็นแรงจูงใจในขั้นปฐมภูมิ (Primary Motives) คือมีความสำคัญต่อมนุษย์

¹²มุกดา ศรียางค์, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 225.

¹³ลักษณะ สรีวิวัฒน์, จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2544), หน้า 74.

¹⁴มาลินี จุฑะรพ, จิตวิทยาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2544), หน้า 138.

¹⁵สุรางค์ ไคว์ตระกูล, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 153.

¹⁶ทรงพล ภูมิพัฒน์, จิตวิทยาทั่วไป, อ่างแล้ว, หน้า 100.

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งจัดเป็นแรงจูงใจชั้นเรื่อง (Acquired, Learned, Secondary Motives) เช่น ความอยากมีเพื่อน ต้องการมีหน้ามีตา อยากรวย อยากสุขสำราญใจ แรงจูงใจทางสังคม เป็นผลมาจากความต้องการทางจิตใจของคนเรา ด้วยพร้อม ๆ กัน เพื่อสนองจิตใจให้เบิกบานในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

3. แรงจูงใจส่วนบุคคล (Personal Motives) ได้แก่ แรงจูงใจที่คนเราอยากทำอยากเป็น หรืออยากได้ ตามที่ตนเองต้องการเป็นส่วนตัวโดยเฉพาะเป็นลักษณะพิเศษ

มาลินี จุฑะรพ กล่าวว่ แรงจูงใจมี 2 ประเภท คือ¹⁷

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายในมีความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะว่า แรงจูงใจภายในเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของตนเสมอ ส่วนแรงจูงใจภายนอกนั้น บุคคลอาจเกิดความรู้สึกเฉย ๆ ก็ได้ สำหรับตัวอย่างของแรงจูงใจภายใน ได้แก่

- 1.1 ความอยากรู้อยากเห็น ทำให้บุคคลค้นคว้าเพิ่มเติมหรือเกิดไทยมุงได้
- 1.2 ความสนใจ ทำให้บุคคลไ้ตาม หรือจ้องมอง เป็นต้น
- 1.3 ความรัก ทำให้เสียสละและทำอะไรก็ได้
- 1.4 ความอบอุ่น ทำให้สบายใจ
- 1.5 ความเห็นอกเห็นใจ ทำให้เกิดความคล้อยตาม หรือตามใจ
- 1.6 ความสงสาร ทำให้เกิดการให้อภัย
- 1.7 ความสำเร็จ ทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ
- 1.8 ความหิว ทำให้บุคคลปรับพฤติกรรมได้
- 1.9 ความต้องการ ทำให้บุคคลเป็นอะไรหรือทำอะไรก็ได้
- 1.10 ความพอใจ ทำให้บุคคลยินดีและทำอะไรก็ได้
- 1.11 ความศรัทธา ทำให้บุคคลเกิดการยอมรับทำอะไรก็ได้
- 1.12 ความซาบซึ้ง ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคล แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความต้องการหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายนอกที่สำคัญ ได้แก่

¹⁷มาลินี จุฑะรพ, จิตวิทยาการเรียนการสอน, อ่างแล้ว, หน้า 138-139.

2.1 การแข่งขัน แบ่งเป็นการแข่งขันกับตัวเอง การแข่งขันระหว่างบุคคลและการแข่งขันในระหว่างกลุ่ม เมื่อมีการแข่งขันทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะได้รับชัยชนะ การแข่งขันทำให้เกิดการกระตุ้นและการแสดงพฤติกรรม

2.2 การร่วมมือ ทำให้บุคคลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างทีมงาน และความสามัคคีในกลุ่มขึ้นได้

2.3 บุคลิกของครู ทำให้บุคคลโดยเฉพาะนักเรียนอยากเรียนหรือไม่อยากเรียนก็ได้

2.4 วิธีการสอนของครู ทำให้นักเรียนอยากเรียนหรือไม่อยากเรียนก็ได้

2.5 การให้รางวัล เช่น ให้สิ่งของ คะแนน หรือกำลังใจ มีผลทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนดีขึ้น

2.6 การลงโทษ เช่น ตักสิทธ์ ตักคะแนน เข้มข้น ด่าทอหรือตักเตือน มีผลทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือเสียใจ หรือหยุดยั้งพฤติกรรมได้

2.7 การใช้สื่อการสอน เช่น อุปกรณ์การสอน ชุดการสอน จัดทัศนศึกษาจัดฉายภาพยนตร์และจัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนดีขึ้น

2.8 การสอบ เช่น ครูบอกนักเรียนว่า ท้ายชั่วโมงจะมีการสอบทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนดีขึ้น

ลักษณะ สรีวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงประเภทของแรงจูงใจ ดังนี้¹⁸

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงขับหรือผลักดันที่อยู่ภายในจิตใจ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการนำไปสู่จุดมุ่งหมายได้ เช่น ความต้องการความสนใจ

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกเหนือจิตใจมาผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้ เช่น บรรยากาศ ที่ดีจึงทำให้เกิดความรู้สึกอยากทำงานจนสำเร็จ นอกจากมีการแบ่งแรงจูงใจเป็น 2 ประเภทแล้ว ยังมี การแบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. แรงจูงใจทางกายภาพ (Physiological Motivation) เป็นผลมาจากความต้องการที่สำคัญ ๆ ซึ่งได้แก่ความหิว ความกระหาย และความต้องการทางเพศ

2. แรงจูงใจทางจิตใจ (Psychological Motivation) เกิดจากความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ เช่น ความรัก ความอบอุ่น และเกิดจากการถูกสิ่งเร้าในสังคมมากระตุ้น โดยมีการแบ่งออกเป็น 7 ชนิด คือ

2.1 การรับรู้สิ่งล่อใจ (Sensory Incentives)

2.2 ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)

¹⁸ลักษณะ สรีวิวัฒน์, จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน, อ่างแล้ว, หน้า 74-75.

2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motives)

2.4 ความต้องการเพื่อนฝูง (Need for Affiliation)

2.5 ความก้าวร้าว (Aggressive)

2.6 ความต้องการมีอำนาจ (Need for Power)

2.7 ความต้องการอิสระ (Need for Independence)

จากประเภทของแรงจูงใจที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ประเภทของแรงจูงใจสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ (1) แรงจูงใจภายใน เกิดจากความต้องการพื้นฐานในร่างกาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีมาแต่กำเนิด และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาพปกติ (2) แรงจูงใจภายนอก เกิดจากความต้องการที่ถูกระตุ้นจากภายนอกร่างกาย

3. การสร้างแรงจูงใจในการเรียน

นักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีความสามารถสูงแต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังนั้น ครูจึงต้องหาเทคนิควิธีการที่จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นอันดับแรก เพื่อที่นักเรียนจะมีความพึงพอใจ และความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไป การสร้างแรงจูงใจในการเรียนนั้น นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

สุรางค์ ไคว์ตระกูล ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังนี้¹⁹

1. การปรับปรุงวิธีการสอนของครู โดยตรง

1.1 ครูควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ทำหายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน

1.2 บอกวัตถุประสงค์เฉพาะบทเรียน ให้ผู้เรียนทราบ

1.3 พยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถและให้ โอกาสแก่ผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้

1.4 พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และแนะนำให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

1.5 พยายามพบผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยผู้เรียนวิเคราะห์ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนของผู้เรียน

1.6 บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เจ็ญหรือเป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนให้ความไว้วางใจในครู ว่าเป็นผู้คอยเอื้อการเรียนรู้อของผู้เรียนเสมอ

¹⁹สุรางค์ ไคว์ตระกูล, จิตวิทยาการศึกษา, อ้างแล้ว, หน้า 180-182.

- 1.7 ใช้หลักการสอนของนักจิตวิทยา มนุษยนิยม มาสโลว์ ที่ว่า “ผู้เรียนจะเรียนรู้ดีต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานสมปรารถนา”
- 1.8 ครูจะต้องเป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างในการแสดงความกระตือรือร้นในขณะที่สอน
2. การทำงานร่วมกับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน
- 2.1 ช่วยผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ
- 2.2 ช่วยผู้เรียนให้รู้จักวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- 2.3 ช่วยผู้เรียนให้รู้จักประเมินผลของงานที่ทำและนำผลข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น
- 2.4 ช่วยผู้เรียนในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ
- 2.5 ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการพยายามในการทำงาน
- 2.6 ช่วยผู้เรียนให้ค้นพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่าง ๆ และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชานั้น ๆ
- 2.7 ชี้แจงให้ผู้เรียนได้เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับระดับความสามารถของตน
- 2.8 ช่วยผู้เรียนจัดเวลาการทำงานบ้านและดูหนังสือที่บ้าน และการเตรียมตัวสำหรับสอบ
3. การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน
- 3.1 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน
- 3.2 วางแผนร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลาของนักเรียนเวลาอยู่บ้านเป็นต้นว่า การใช้เวลาดูโทรทัศน์ การเล่นเกม การทำงานบ้าน เพื่อช่วยให้นักเรียนใช้เวลาที่อยู่บ้านให้เป็นประโยชน์
- 3.3 ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนให้ผู้ปกครองช่วยดูว่านักเรียนจะต้องทำการบ้านให้เสร็จในกรณีที่นักเรียนทำไม่ได้เพราะไม่เข้าใจก็ควรจะช่วยอธิบายหรือหาครูมาสอนพิเศษเพื่อนักเรียนจะได้ไม่เรียนล่าช้าหลังเพื่อนหรือขาดความสนใจ
- 3.4 ในกรณีที่ผู้ปกครองจะต้องให้นักเรียนช่วยทำงานบ้าน ครูควรจะช่วยอธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีเวลาทำการบ้าน
- 3.5 สนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
- มาลินี จุฑะรพ ได้เสนอวิธีสร้างแรงจูงใจในการเรียนไว้ดังนี้²⁰

²⁰มาลินี จุฑะรพ, จิตวิทยาการเรียนการสอน, อ่างแล้ว, หน้า 141-142.

1. การทำให้ตื่นตัว เป็นวิธีการกระตุ้นสมองและกล้ามเนื้อให้ตื่นตัวอยู่เสมอ การตื่นตัวของบุคคลมี 3 ระดับ คือ ตื่นตัวมาก ตื่นตัวปานกลาง และตื่นตัวน้อย ถ้าตื่นตัวมากเกินไปก็จะตื่นเดิน ถ้าตื่นตัวน้อยเกินไปก็จะเฉื่อยชา และถ้าตื่นตัวระดับปานกลางจะดีที่สุด วิธีสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน โดยทำให้ผู้เรียนตื่นตัว เช่น กำหนดว่าการเรียนในชั่วโมงนี้สำคัญมาก จะมีการทดสอบในปลายชั่วโมง หรือในชั่วโมงนี้จะมีการถ่ายวีดิทัศน์ ก็จะทำให้นักเรียนตื่นตัวได้โดยง่าย เป็นต้น

2. การตั้งจุดมุ่งหมาย เป็นวิธีการกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนในแต่ละครั้งว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจ จะได้ติดตามและประเมินผล การเรียนว่า บรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด จะได้เกิดความภาคภูมิใจในกรณีที่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ แต่ในกรณีที่ไม้อาจบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ ก็ให้พยายามทำวิธีการเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายให้ได้

3. การใช้เครื่องล่อ เป็นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้นและบ่อยครั้งขึ้น เช่น นักศึกษาพิจารณาเห็นว่า ปริญญาบัตรเป็นเครื่องล่ออย่างหนึ่งที่นักศึกษาอยากจะได้ การที่นักศึกษาอยากได้ปริญญาบัตรดังกล่าว ทำให้นักศึกษาต้องขยันในการศึกษาเล่าเรียนยิ่งขึ้น เครื่องล่ออาจเป็นวัตถุ สิ่งของ สื่อการสอน และสื่อการเรียนอื่น ๆ เงินตรา เกียรติยศ ศักดิ์ศรี ฐานะ ตำแหน่ง สิทธิพิเศษ และคำชมเชย เป็นต้น ครูอาจใช้เครื่องล่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้และมีความมานะพยายามในการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น

4. การลงโทษ เป็นวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนตั้งใจเรียน และมีความมานะพยายามในการเรียน โดยใช้วิธีการลงโทษ เช่น การดู การว่ากล่าวตักเตือน การตำหนิ การตัดคะแนน และการตัดสิทธิบางประเภท เป็นต้น การลงโทษมิใช่เป็นวิธีสร้างแรงจูงใจในการเรียนที่ดี เพราะการลงโทษนั้นมิได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นเพียงช่วยหยุดพฤติกรรมชั่วคราเท่านั้น ดังนั้น จึงควรใช้การลงโทษควบคู่กับการให้รางวัลกับผู้เรียนเสมอ กล่าวคือ เมื่อครูหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในตัวผู้เรียนได้แล้ว ก็ควรจะให้รางวัลแก่ผู้เรียนในทันที ที่เขาได้แสดงพฤติกรรมตามที่ครูประสงค์แล้ว

5. การแข่งขัน เป็นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมานะอดทน และพยายามปรับปรุงตัวเอง หรือพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การแข่งขันกระทำได้หลายวิธี เช่น ให้นักเรียนแข่งขันกับผลการเรียนของตนเองในแต่ละภาคเรียน หรือแข่งขันกับเพื่อน ๆ หรือหมู่คณะ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคล

จากการสร้างแรงจูงใจในการเรียนที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ การจูงใจภายในจึงเป็นลักษณะการจูงใจที่ดี และมีอิทธิพลที่สุดต่อกระบวนการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจควรสร้างแรงจูงใจภายนอก

ก่อนเพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจภายในขึ้นภายหลัง และในการสร้างแรงจูงใจไม่ว่าจะเป็นการภายในหรือภายนอกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจหรือแรงจูงใจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างได้ผล แต่เนื่องจากแรงจูงใจเกิดจากความต้องการ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องทราบถึงความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนว่าประกอบอะไรบ้าง เพื่อจะได้หาแนวทางสร้างสิ่งจูงใจตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ทัศนีย์ สุภเมธี ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน²¹

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนรู้หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมอันเนื่องมาจากได้รับประสบการณ์ ซึ่งควรเป็นการปรับเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้น และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้²²

ทิตนา แชมมณี ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้หมายถึง แนวคิดหรือกระบวนการทัศนเกี่ยวกับการเรียนรู้ ขั้นตอน วิธีการในการเรียนรู้สาระต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดี ได้แก่ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาระที่เรียนรู้นั้น ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาของบุคคล ในการสร้างความหมายของสาระการเรียนรู้ด้วยตนเอง และอาศัยกระบวนการทางสังคมช่วยให้การเรียนรู้นั้นประสบผลสำเร็จ²³

²¹ ทัศนีย์ สุภเมธี, พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2533), หน้า 189-190.

²² กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, 2543), หน้า 24-25.

²³ ทิตนา แชมมณี, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 17-18.

เลขทะเบียน	5745378
เลขเรียกหนังสือ	0391.38 พ 238 ก 42
วันที่	23 ก.ย. 57
	19

ด้วย มูลค้ำ และอรรถัย มูลค้ำ ได้ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องสมมติขึ้นจากความเป็นจริง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ให้กว้างขวางและนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ ได้ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนรู้คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น²⁴

จากความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรม หมายถึง กระบวนการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบ กระบวนการ วิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมาย และมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้

2.2.2 ความสำคัญของกิจกรรม

วารี ธีระจิตร ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมไว้ดังนี้²⁵

1. กิจกรรมจะช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน
2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
4. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมจะช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
8. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน
9. กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวาง

²⁴วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, โครงการ, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544), หน้า 89.

²⁵วารี ธีระจิตร, การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 17-18.

ถึงพินิจเป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่น ไม่สมควร

โปรดนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคูล

10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความมั่งคั่งและพัฒนาการของผู้เรียน
11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน
14. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักทำงานเป็นหมู่
15. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

2.2.3 เป้าหมายของการจัดกิจกรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน แต่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญเหตุการณ์ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความสุข บนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่เพียงพอและยั่งยืน จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยนั้น นอกจากการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญซึ่งได้กำหนดไว้ในโครงสร้าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ค้นพบความสามารถ ความถนัดของตนเองเพื่อการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เห็นคุณค่าในการประกอบสัมมาชีพ ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ศีลธรรม จริยธรรม รู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคมประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น²⁶

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การจัดกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสม โดยมุ่งเน้นให้กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง โดยการ

²⁶กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551), หน้า 2.

ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน การทำงานเป็นกลุ่ม และประเมินผลเพื่อพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามลักษณะความพร้อม ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

2.2.4 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายดังนี้²⁷

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน
2. เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคน ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกัน
3. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ไม่มีความรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน
4. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและเกิดทักษะกระบวนการ
5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน

2.2.5 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้²⁸

1. ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้
2. เป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม
3. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ผู้เรียนเรียนรู้จากการได้คิด ปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

²⁷วัฒนาพร ระวังทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอลพีเพรส จำกัด, 2542), หน้า 25-27.

²⁸คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, แขนงหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : กุรุสภาลาดพร้าว, 2544), หน้า 1.

วัฒนาพร ระงับทุกข์ ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้²⁹

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร หลักสูตรในฉบับปัจจุบันทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกี่ยวกับทักษะกระบวนการต่าง เช่น กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การปฏิบัติงาน การจัดการ การทำงานกลุ่ม เป็นต้น ดังนั้นผู้สอนจึงต้องสอนวิธีการคิด วิธีการทำ วิธีการแก้ปัญหา และสอนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง ผู้สอนจึงต้องศึกษาจุดหมาย หลักการของหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องจุดประสงค์การสอน ผู้สอนจะต้องพิจารณาจุดประสงค์การสอนในครั้งนั้นมุ่งเน้นพฤติกรรมด้านใด โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะ
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาชอบเรียนปนเล่น ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาท ได้แข่งขัน ได้เล่นเกม ได้ร้องเพลง ได้เต้น ได้แสดงออกตามวัยผู้เรียนจะเรียนด้วยความเพลิดเพลิน ดีกว่านั่งฟังผู้สอนพูด อธิบายแต่เพียงอย่างเดียว เช่น การสอนเกี่ยวกับประเพณี วันลอยกระทงในชั้น ป.3 ผู้สอนอาจจัดให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนได้ โดยให้ผู้เรียนส่วนหนึ่งออกมาร้อง อีกส่วนหนึ่งร้องเพลงลอยกระทง ผู้เรียนจะเรียนด้วยความสนุกและด้วยความสนใจ
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชามีหลายประเภท เช่น ประเภทข้อเท็จจริง การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม เนื้อหาวิชาแต่ละประเภทต้องอาศัยเทคนิควิธีสอน หรือการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นประเภททักษะ ก็จะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอน จึงจะเกิดทักษะได้
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่เรียนได้ การจัดลำดับขั้นตอนควรเริ่มจากง่าย ไปหายาก จากรูปธรรมไปหานามธรรม ใกล้เคียงไปไกลตัว และส่วนรวมไปส่วนตัวจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี
6. การจัดกิจกรรมให้น่าสนใจ โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม สื่อการสอนสามารถแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่
 - 6.1 สื่อบุคคลและของจริง หมายถึง ผู้สอน ผู้ช่วยสอน วิทยากรพิเศษ หรือ ข้อเท็จจริงต่าง เพื่อช่วยประกอบในการสอน เป็นต้น
 - 6.2 วัสดุและอุปกรณ์เครื่องฉาย เช่น ภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส สไลด์ फिल्म เป็นต้น

²⁹วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, อ้างแล้ว, หน้า 25-27.

6.3 วัสดุและอุปกรณ์เครื่องเสียง เช่น วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

6.4 สิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร รูปภาพ เป็นต้น

6.5 วัสดุที่ใช้แสดง เช่น ลูกโลก แผนที่ ของจำลองต่าง ๆ เป็นต้น

การใช้สื่อการสอนต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ความเหมาะสมระดับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
- 2) การใช้สื่อเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 3) ความเหมาะสมของชนิดของสื่อกับกิจกรรมการเรียนรู้
- 4) สื่อนั้นสามารถหาได้ในแหล่งวิชาการหรือในห้องเรียนนั้น
- 5) ความสะดวกในการใช้

7. การจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่วนตัวความรู้เป็นผลพลอยได้จากการกระทำกิจกรรม ทั้งนี้เพราะระหว่างทำกิจกรรมผู้เรียนจะได้รับผล คือ เกิดการพัฒนาตนเองทางการคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การวางแผนจัดการ และเทคนิควิธีต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ตรงและเกิดความจำได้แม่นยำ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิดความสามารถของผู้เรียน ฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและได้รับผลประโยชน์จากการเรียนอย่างแท้จริง เช่น จัดกิจกรรมให้ได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จาก การสัมภาษณ์ จากการศึกษาออกสถานที่ จากการเข้าร่วมอภิปราย การสัมมนา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นทั้งกิจกรรมในวิชาที่เรียน และกิจกรรมเสริมประกอบการเรียน(กิจกรรมเสริมหลักสูตร) ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัด และได้พัฒนาศักยภาพส่วนตัวผู้เรียนได้ดี

9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทำให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้นในการเรียน และเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ในการสอนแต่ละเนื้อหาและแต่ละครั้ง ผู้สอนไม่ควรใช้วิธีเดียวกันตลอด ควรคิดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เลือกเทคนิควิธีสอนที่สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา เช่น การสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ผู้เรียนได้คิดคำนวณ ได้แก้ปัญหาได้ทดลอง ได้สืบเสาะหาความรู้ ดังนั้นผู้สอนอาจเลือกวิธีสอนแบบทดลอง แบบวิทยาศาสตร์ แบบแก้ปัญหา หรือแบบสืบสวนสอบสวน ตามความเหมาะสม เป็นการเปลี่ยนใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้เรียนก็จะเรียนด้วยความกระตือรือร้น และเกิดการเรียนรู้ที่ดี

10. จัดกิจกรรมโดยให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน เป็นกันเอง เพราะทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสุข สบายใจ ไม่ตึงเครียด อันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน บรรยากาศ

จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้สอนเป็นสำคัญ ถ้าผู้สอนเข้มงวด เกร่งขี้ม และเคร่งเครียด บรรยากาศจะตึงเครียด ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจในการเรียน แต่ถ้าผู้สอนเข้าใจผู้เรียน ให้ความเมตตา มีบุคลิกภาพที่ร่าเริง แจ่มใส ไม่เข้มงวด ดุดัน ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการซักถามปัญหา และปรึกษาหารือกันระหว่างทำกิจกรรม โดยไม่่วนวายสับสน มีวินัยในตนเอง ก็จะเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำกิจกรรมได้ดี

11. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้น เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขสำหรับใช้ในครั้งต่อไป ในการวัดผลควรมีทั้งการวัดผลระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรม และภายหลังการทำกิจกรรม โดยครูอาจใช้วิธีสังเกต ซักถาม ตรวจสอบผลงานหรือทดสอบ เมื่อวัดผลแล้วถ้าพบว่ากิจกรรมนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ก็สามารถนำไปใช้ต่อไปได้ แต่ถ้าผู้เรียนพบปัญหาขณะปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนควรได้วิเคราะห์หาสาเหตุ แล้วแก้ไขให้ตรงจุด กิจกรรมนั้นอาจยากเกินระดับความสามารถของเด็ก สถานการณ์สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย หรือผู้เรียนยังขาดประสบการณ์พื้นฐานก็จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

จากหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ ให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2.2.6 ความจำเป็นในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ด้านวิชาการ วิชาชีพและเทคโนโลยี เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม และมีความสุข ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการสร้างงาน อาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรม

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาคุณธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอันจะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือจากกิจกรรมนี้จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ได้แก่

- 1) ตอบสนองความต้องการด้านจิตวิทยาของวัยรุ่น

- 2) คึงเอาความสนใจ ความกระตือรือร้นของเด็กให้ปรากฏออกมา
- 3) ใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์
- 4) สร้างมิตรภาพระหว่างเยาวชนด้วยกัน และกับสังคมอื่น ๆ
- 5) ให้ค้นพบสิ่งที่มีค่าต่อชีวิตในภายหลัง
- 6) พัฒนาความเป็นผู้นำ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นักเรียน
- 7) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
- 8) ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์³⁰

2.2.7 องค์ประกอบในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะประกอบด้วย 3 ประการ คือ

1. ผู้เรียน
2. บทเรียน
3. วิธีสอน

ผู้เรียน ผู้เรียนมีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ อายุ เพศ ความสนใจ ความถนัด ความพร้อม เป็นต้น ที่แตกต่างกันไปในตัวผู้เรียนแต่ละคน เช่น บางคนมีความตั้งใจเรียนเพราะเป็นสิ่งที่ตนเองถนัด แต่สำหรับอีกคนหนึ่งซึ่งไม่ได้รับความสนใจ เพราะเป็นเรื่องที่ตนเองไม่ชอบ สิ่งเหล่านี้จัดเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ อาจแยกได้ดังนี้

1. วุฒิภาวะและความพร้อม วุฒิภาวะ (Maturity) หมายถึง ความเจริญเติบโตของเด็กโดยธรรมชาติทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ส่วนความพร้อม (Readiness) คือ สภาพความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของผู้เรียน รวมทั้งความสนใจและความรู้พื้นฐานที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะเรียนได้
2. ความสามารถ หมายถึง เซาว์นปัญญา คนที่มีเซาว์นปัญญาน้อยย่อมเรียนได้แต่ในเรื่องง่ายและไม่สลับซับซ้อน ส่วนคนที่มีเซาว์นปัญญาสูงย่อมจะเรียนในเรื่องยากได้ ความสามารถนี้จะวัดได้จากแบบทดสอบเซาว์นปัญญา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้และนำมาพิจารณาร่วมกับวิธีการอื่นเพื่อให้ได้ใกล้กับความสามารถของผู้เรียนและใช้ทำนายความสำเร็จในอนาคต
3. ความสนใจ เป็นตัวกระตุ้นอย่างสำคัญที่จะทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้การเรียนรู้นั้นมีจุดหมายที่แน่นอน บางครั้งความสนใจเกิดจากความถนัด และเจตคติที่ดีต่อเรื่องนั้น รวมทั้งอยู่ที่วิธีการเสริมแรงและเครื่องล่อความอยากเรียนเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้เรียนเรียนได้ดี

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39-40.

4. ประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องนั้นมากน้อยเพียงไร ถ้าเคยรู้มาบ้าง เคยมีประสบการณ์ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่อาจมีผลต่อการเรียนรู้ในอีกเรื่องหนึ่งซึ่งก็คือความรู้เดิมที่มีอยู่ จะช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ใหม่เช่นความสามารถในการคำนวณก็จะเรียนบัญชีได้ดี เป็นต้น

5. ความบกพร่องทางร่างกาย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ อวัยวะที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ตา หู ปาก สมอ มือ เป็นต้น หากเสียไป ก็ทำให้การเรียนนั้นหยุดชะงัก หรือเรียนไม่ได้ หรือไม่ได้ดีเท่าที่ควร เป็นต้น

บทเรียน บทเรียนหมายถึงเรื่องที่เรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งได้แก่

1. ชนิดของบทเรียน บทเรียนแต่ละประเภทย่อมมีความแตกต่างกัน การเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งย่อมต่างจากการหัดขับรถและแตกต่างจากการหัดขับร้อง เป็นต้น บทเรียนบางชนิดต้องการการฝึกหัดอย่างมาก หากว่างเว้นก็จะไม่เกิดทักษะ แต่บทเรียนในบางเรื่องอาจอาศัยเพียงความเข้าใจ

2. ความยาวของบทเรียน ซึ่งความยาวของบทเรียนนี้มีผลต่อเวลาเรียน บทเรียนยาวต้องใช้เวลามากขึ้น การเพิ่มของเวลาเรียนของบทเรียนแต่ละบทมีสัดส่วนที่ไม่แน่นอน

3. ความยากง่ายของบทเรียน ซึ่งความยากง่ายของบทเรียนก็มีผลต่อการเรียน บทเรียนง่ายย่อมเรียนได้เร็ว

4. ความหมายของบทเรียน บทเรียนที่มีความหมายจะทำให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น เร็วขึ้น การจำคำที่ไม่มีความหมายต้องใช้เวลาในการจำมาก และไม่น่าสนใจที่จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเป็นสิ่งที่เรียนได้ แต่ถ้าสิ่งที่เรียนมีความหมายและสำคัญ ที่ผู้เรียนเห็นประโยชน์นำไปใช้ได้ ผู้เรียนจะเรียนได้ไวและดีด้วย

วิธีสอน ผู้เรียน จะมีวิธีเรียนอย่างไรจึงจะได้ผล อยู่ที่วิธีถ่ายทอดการสอนของครู ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะกล่าวถึงหลักในการเรียนรู้ว่ามีกระบวนการอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร เรียนอย่างไรจึงจะได้ผล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการเรียนจนเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปรัชญาของนักจิตวิทยาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้จะเป็นหลักให้นำไปใช้ปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอน

2. กระบวนการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ความคิด ความจำ การลืม การจูงใจ เป็นอย่างไรก็จะมีผลต่อการเรียนรู้เช่นกัน

3. การเสริมแรง เป็นวิธีการเพิ่มการตอบสนองที่ต้องการการเสริมแรง มี 2 ลักษณะคือ การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ เช่น รางวัล คำชมเชย เป็นต้น การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าที่ไปแล้วผู้เรียนเกิด

ความไม่พอใจ เช่น การลงโทษ การตีเตือน ซึ่งบางครั้งก็สามารถจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้หมดไป

4. การถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) หมายถึง การเอาความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนบทเรียนใหม่

Bloom อ้างใน รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้อธิบายถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1. อุปกรณ์การสอน (Instructional Material) อุปกรณ์ที่จะช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนให้สะดวกและเข้าใจง่าย

2. กระบวนการสอนของครู (Teaching Process) จากวิธีการถ่ายทอดความรู้ของครู การอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจ

3. กระบวนการของผู้เรียนในการเรียนการสอน (Student Processing of Instruction) เป็นกระบวนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียน โดยอาศัยความตั้งใจเอาใจใส่และความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้

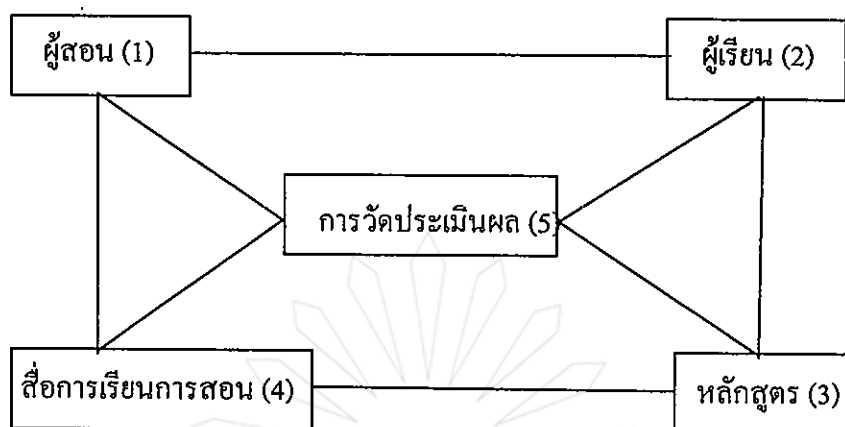
4. สภาพแวดล้อมทางบ้านและการยอมรับของสังคม (Home Environment and Social Support System) มีสภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและสังคมทั่วไป มีผลต่อการเรียนรู้ เช่น เพื่อน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งเหล่านี้โดยการฟัง การพบเห็น การติดต่อ บางครั้งเกิดการเรียนรู้ โดยไม่รู้ตัวและบางครั้งก็เป็นการเลียนแบบ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา เป็นต้น³¹

สรุปได้ว่า องค์ประกอบในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้เรียน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน บทเรียนได้แก่ความแตกต่างทางด้านเนื้อหาและกิจกรรมที่จัด วิธีสอนได้แก่การถ่ายทอดการสอนของครู

2.2.8 องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ในกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบด้วยกันดังแผนภูมิ

³¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 1 ผู้สอน

แต่เดิมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนมาก จนถึงกับมีความเชื่อกันว่า ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สูงกว่าผู้เรียนมากจึงจะเกิดผลดีแก่การถ่ายทอดความรู้ ถ้าผู้สอนกับผู้เรียนมีความรู้เสมอกัน การถ่ายทอดความรู้ก็จะไม่บังเกิดผล แต่ในปัจจุบันความเชื่อเช่นว่านี้มีได้เป็นจริงเสมอไป เพราะมีองค์ประกอบอื่น ๆ ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้หลายอย่างเพิ่มขึ้น

องค์ประกอบที่ 2 ผู้เรียน

องค์ประกอบที่ผู้เรียนนี้นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน เพราะถ้าปราศจากองค์ประกอบส่วนนี้เสียแล้ว การเรียนการสอนก็จะไม่บังเกิดขึ้น ฝ่ายผู้สอนก็ไม่รู้ว่าจะไปสอนใคร ในองค์ประกอบของการสอนที่ดีนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงผู้เรียนด้วยว่าผู้เรียนคือใคร เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีพื้นความรู้และประสบการณ์เดิมอย่างไร ก่อนที่ผู้สอนจะลงมือสอน ทั้งนี้เพราะผู้สอนจะต้องศึกษาผู้เรียนให้ละเอียดทุกด้านก่อนที่จะลงมือสอน และในขณะที่เดียวกันผู้สอนก็ต้องศึกษาตนเองคือ ศึกษาหาความรู้ และยุทธวิธีจะนำไปใช้ในการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ต้องการด้วย

องค์ประกอบที่ 3 หลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในกระบวนการเรียนการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่ง เพราะหลักสูตรเปรียบได้กับแผนที่ หรือลายแทงที่จะบอกให้ผู้เรียนรู้ว่า การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางใด ออกจากจุดเริ่มต้นที่ตรงทิศทางหรือไม่ ยังเหลือระยะทางอีกมากน้อยเพียงใดจึงไปสู่ปลายทางที่ต้องการ ความสำคัญของหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้สอนสอนไปโดยไม่ยึดหลักสูตร ก็เหมือนกับคนที่เดินเรือโดยปราศจากเข็มทิศ และแผนที่ อาจจะนำเรือไปชนหิน

โศโครก้อปปางลงได้ทุกเมื่อ การเดินทางก็ไม่ราบรื่นเต็มไปด้วยอันตราย หรือไม่ก็อาจจะเสียเวลาไปเป็นอันมากในการเดินทางสู่เป้าหมายที่ต้องการ ครู อาจารย์ หรือผู้สอนที่สอนโดยไม่ยึด (หรือไม่มี)หลักสูตรก็อาจจะพาผู้เรียนหลงทางเสียเวลาไปกับการเรียนในสิ่งที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

องค์ประกอบที่ 4 สื่อการสอน

องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนการสอน และการปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นในตัวผู้เรียนที่ผู้สอนต้องการก็คือสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมืออุปกรณ์ทั้งหลาย เช่น ซอด้กั กระดานดำ แผนภูมิ แผ่นภาพ ตำรา วารสาร หนังสือ หนังสือพิมพ์ สื่อด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น เทป สไลด์ โปรเจกเตอร์ วีดีโอเทป ภาพยนตร์ เครื่องช่วยสอนชุดการเรียน (Module & Package) ฯลฯ สื่อการเรียนการสอนเหล่านี้ถ้ามีมากอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้การได้ทันที และผู้สอนใช้เป็นมากเพียงใดก็จะเป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นเพียงนั้น และจะประหยัดทุนเวลาในการสอนได้มาก

ฉะนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาหาความรู้ วิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนจะต้องเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพสังคมกับสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนและผู้สอนด้วย

องค์ประกอบที่ 5 การวัด-ประเมินผล

องค์ประกอบของการเรียนการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมที่สำคัญประการสุดท้ายก็คือการวัดประเมินผล ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจขององค์ประกอบในการเรียนการสอน ในแผนภาพที่ 1 จึงจัดเอาการวัดประเมินผลไว้ตรงกลางและเชื่อมโยงลูกศรไปยังองค์ประกอบอื่น ๆ อีก 4 ด้าน คือ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียน นั้นหมายความว่า การวัด-ประเมินผล ในองค์ประกอบของการเรียนการสอนนั้นเป็นส่วนสำคัญและจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feed-back) ไปสู่การปรับปรุงทั้งผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนด้วย

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบในการเรียนการสอนการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าวแล้ว มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการพัฒนาองค์ประกอบของการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมที่ดีจึงต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ องค์ประกอบ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อย รวดเร็วและประหยัด สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการอย่างรวดเร็ว³²

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 37-38.

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล โดยต้องมีความสัมพันธ์กันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการคือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นคนดี คนเก่งและมี สุขภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

2.3.1 ความหมายของพุทธศาสนา

ได้มีท่านผู้รู้ทางด้านพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้
 อรรถิ์ ผู้วางวรรณลักษณะ ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เน้นให้บุคคลเป็นคนดี ซื่อสัตย์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เพื่อความสุขทั้งกายและใจ³³

บุญมี แทนแก้ว ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนาไว้ว่า พุทธศาสนา หมายถึง หลักความจริงทั้งที่เป็นอริยสัจจะ และสมมติสัจจะ ทั้งสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ และมีได้ทรงสอนไว้ด้วย ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักคติสัจธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนไว้ว่า สิ่งใดที่ไม่ได้สอนไว้หากเป็นไปเพื่อความมักน้อย เป็นไปเพื่อละกิเลส เป็นไปเพื่อความไม่ยึดมั่น สิ่งนั้นให้ถือว่าเป็นธรรมวินัย³⁴

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนาไว้ว่า พระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และคำสั่งสอนนี้ถ้าจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาเปิดเผย พระพุทธเจ้าตรัสว่า สภาธรรม หรือทำนองคลองธรรม เป็นของที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะเกิดหรือไม่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ธรรมนั้นแล้วนำมาบอกให้เข้าใจชัดเจน เรียกว่า “ธัมมนิยามสูตร” ความจริงหรือสัจธรรมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาตินี้จึงเป็นคำกล่าวสำหรับทุกคน³⁵

³³ อรรถิ์ ผู้วางวรรณลักษณะ, “การเปิดรับการคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2538, หน้า 3 - 4.

³⁴ บุญมี แทนแก้ว, พุทธศาสตร์-ปรัชญา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2539), หน้า 13.

³⁵ สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, 2541) หน้า 5.

พระธรรมปิฎก กล่าวว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล สอนการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักสายกลาง³⁶

พระประมวล อุตตราสโย ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาสอนหลักจริยธรรม เน้นลงไปทีจิตมนุษย์ โดยเน้นตรงที่กาย วาจา และใจ³⁷

สรุปได้ว่า ความหมายของพระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงค้นพบสังขธรรม และพระพุทธเจ้าทรงนำสังขธรรมนี้มาเปิดเผยให้กับชาวโลก ทรงสั่งสอนเพื่อดับทุกข์และเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก

2.3.2 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

การที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทยดังนี้

1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทย

ประวัติศาสตร์ของชาติไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนามาโดยตลอดพระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาประจำชาติของไทย มีข้อมูลที่เป็นหลักฐานยืนยันสนับสนุนดังนี้

1) นับตั้งแต่สมัยที่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว

2) พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันทรงนับถือพระพุทธศาสนา รัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้มีบทบัญญัติว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ หมายถึงทรงนับถือพระพุทธศาสนา และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก หมายถึง ทรงสนับสนุนส่งเสริมศาสนาอื่น ๆ

3) เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนธงชาติมาใช้ธงไตรรงค์ ได้ทรงตราความหมายสีธงแต่ละสีไว้เป็นสัญลักษณ์ นั่นคือ สีแดงหมายถึงชาติ สีขาวหมายถึงศาสนา และสีน้ำเงินหมายถึงพระมหากษัตริย์ ซึ่งศาสนาในที่นี้หมายถึงพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

4) เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ทรงต้อนรับสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 ประมุขแห่งศาสนจักรคาทอลิก ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “คนไทยเป็นศาสนิกชนที่ดีทุกคน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติ”

³⁶พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542), หน้า 918-919.

³⁷พระประมวล อุตตราสโย, *เปรียบเทียบจริยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : เฉลิมมงคการพิมพ์, 2544), หน้า 146.

5) ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในโลกที่นับศักราชโดยใช้พุทธศักราช (พ.ศ.) อย่างเป็นทางการ และได้กำหนดให้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวันหยุดราชการ

2. พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

สถาบันหลักของสังคมไทยมีอยู่ 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สถาบันทั้ง 3 นี้ต่างเกื้อหนุน ค้ำจุน และดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดมา ทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ จะเห็นว่าสถาบันศาสนาในที่นี้ก็คือสถาบันพระพุทธศาสนานั้นเอง

3. พระพุทธศาสนาเป็นสภาพแวดล้อมที่กว้างขวางและครอบคลุมสังคมไทย

การที่สังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติสืบเนื่องติดต่อกันมานาน ตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกในชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมานานนับพันปีดังนี้

1. คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา

2. มีวัดและสำนักสงฆ์หลายหมื่นแห่งตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศเกือบทุกหมู่บ้านจะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมสำคัญ ๆ ของชุมชน

3. มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษากระจายอยู่ตามวัดและสำนักสงฆ์ต่าง ๆ จำนวนมากคนไทยนิยมให้บุตรหลานที่เป็นผู้ชายบวชเรียนหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาเมื่อมีอายุครบ 20 ปี

4. คนที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นิยมสร้างวัดและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างประณีตสวยงาม สิ่งเหล่านี้ได้เป็นมรดกตกทอดให้คนไทยได้ชื่นชม

5. ลักษณะนิสัย มารยาท ภาษา วรรณกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของคนไทย ล้วนมีรากฐานได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา

4. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาตนเองและครอบครัว

หลักสูตรทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เราพัฒนาตนเองและครอบครัว นอกจากไตรสิกขา ซึ่งได้แก่ สีล สมาธิ ปัญญาแล้วยังมีหลักสูตรอื่น ๆ อีก เช่น

1. อธิธัมม เป็นหลักสูตรหรือข้อปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ มี 4 ประการ ได้แก่

1.1 มีใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และต้องการที่จะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป (ฉันทะ)

1.2 เพียรพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอยในการทำสิ่งนั้น ๆ (วิริยะ)

1.3 ตั้งใจแน่วแน่ ไม่ลังเล ไม่ฟุ้งซ่านในสิ่งที่ทำ (จิตตะ)

1.4 คิดพิจารณา ไตร่ตรอง ตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำ มีการวางแผน และปรับปรุงแก้ไข (วิมังสา)

2. วุฒิศิทธิธรรม เป็นหลักธรรมหรือข้อปฏิบัติที่มุ่งสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ชีวิตมี 4 ประการ ได้แก่

- 2.1 คบหาสมาคมกับบัณฑิต ผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิ (สัปปริสสังเสวะ)
- 2.2 เอาใจใส่ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ (สัทธัมมัสสวนะ)
- 2.3 คิดพิจารณาหาเหตุผลอย่างรอบคอบรอบด้าน (โยนิโสมนสิการ)
- 2.4 นำสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้าและคิดพิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้าน แล้วไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น (ธัมมานุวัตรมปฏิบัติ)

3. ทวารวาศิทธิธรรม เป็นหลักธรรมหรือข้อปฏิบัติสำหรับการครองเรือน มี 4 ประการ ได้แก่

- 3.1 จริงใจและซื่อสัตย์ต่อกัน (สัจจะ)
- 3.2 รู้จักข่มใจและหักห้ามใจตนเอง รู้จักปรับปรุงตนเองให้เข้ากับผู้อื่น (ทมะ)
- 3.3 อุดหนุน อุดหนุนต่อความยากลำบากและอุปสรรคนานัปการ (ขันติ)
- 3.4 มีน้ำใจ รู้จักเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน (จาคะ)³⁸

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างมาก คือ เป็นศาสนาประจำชาติ เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นสภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย และเป็นหลักในการพัฒนาตนเองและครอบครัว การที่คนไทยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างมาก หลักธรรม และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมคนไทยทำให้มีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทยและชาติไทย

2.3.3 กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา คือการจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดี การจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ในแต่ละกิจกรรมจะต้องมีจุดประสงค์ มีกิจกรรม มีการประเมินผล เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติ ได้แสดงออก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะทำให้นักเรียนค่อย ๆ เรียนรู้ และเกิดเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมพระพุทธศาสนา

สุนทร สุนันท์ชัย ได้เสนอกิจกรรมที่ใช้สอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

1. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์
2. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริง

³⁸จรัส พยัคฆราชศักดิ์, พระพุทธศาสนา ม.3, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2551), หน้า 15-21.

3.3 การกำหนดสติในการขึ้น – ลงบันได

3.4 การกำหนดรู้ขณะวางของเพื่อกันล้ม

3.5 การกำหนดลมหายใจเข้า – ออก

3.6 กำหนดรู้ทุกอิริยาบถ ทุกขณะจิต

4. การแก้ปัญหาธรรม ครูอาจสอนโดยวิธีตั้งกระทู้ธรรม หรือยกปัญหาสังคมปัจจุบันเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ แล้วให้นักเรียนช่วยกันแก้ปัญหา หรือให้นักเรียนถามปัญหาคับข้องใจของนักเรียนด้วยวาจาในชั่วโมงเรียนหรือทางจดหมายก็ได้ หรือครูป้อนปัญหาให้นักเรียนตอบ แล้วช่วยกันแก้ไขโดยอาศัยธรรมะ ครูชี้แนะจนกว่าจะได้บทสรุปที่ลงตัว เป็นความถูกต้องโดยธรรม และนักเรียนก็เห็นด้วย พอใจด้วย (ความถูกต้องโดยธรรม หมายถึง ความปกติสุขสงบเย็นทั้งแก่ตัว และ สังคม)

5. การทำรายงาน เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติเรื่องใด ควรจะได้ทำรายงานให้ครูทราบถึงผลการปฏิบัติ เช่น ความรู้สึกรู้สีกจากการไปทัศนศึกษาในที่สงวนวิเวก การไปบำเพ็ญบุญที่วัด การบำเพ็ญประโยชน์ การทำงาน การรักษาศีล การทำสมาธิภาวนา การแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเอง การทำความดีในรอบสัปดาห์ เช่น เรื่องความสะอาด ความตรงต่อเวลา การทบทวนวิชาที่เรียน การแก้ไขความเกียจคร้าน ฯลฯ ครูต้องขยันตรวจและให้คำแนะนำกลับไปด้วย

6. สมาธิภาวนา (สมถะ – วิปัสสนา) การจะสอนสมาธิสมถะหรือวิปัสสนา ครูผู้สอนควรจะมีประสบการณ์มาก่อนจึงจะได้ผลดี ถ้าครูไม่เคยศึกษาหรือศึกษามาน้อย ควรให้เด็กทำสมาธิสัก 5 – 10 นาที เพื่อให้จิตใจที่วุ่นสงบลง จะได้เปิดใจรับความรู้ที่ครูจะสอนในชั่วโมงนั้นได้ด้วยดีก็พอแล้ว การทำสมาธินั้นจะใช้วิธีใดก็ได้ เช่น พุท-โธ, พองหนอ-ยุบหนอ, สัมมา-อรหัง หรือนับเลข 1-10 กลับไปกลับมาก็ได้ การฝึกจิตนี้ฝึกเพื่อให้เด็กมีจิตใจสงบ มีสติรู้ตัวทั่วพร้อมจะได้นำไปสู่ความรู้ชอบตามที่เป็นจริง ไม่ควรหันเหไปเพื่อผลอย่างอื่น

7. การมองดูตัวเอง การมองดูตัวเอง จะทำเมื่อเริ่มเรียนตอนต้นชั่วโมง หรือตอนท้าย ชั่วโมงก็ได้ โดยให้นักเรียนทำใจให้สงบแล้วพิจารณาตัวเองว่า อะไรบ้างที่เป็นสิ่งที่ดี ที่ได้ทำมา และควรเพิ่มพูนรักษาไว้ อะไรบ้างเป็นข้อเสียที่ตนพึงสละ หรือครูอาจแนะนำให้ดูตัวอย่างเองว่าวันนี้ได้ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นบ้างหรือไม่ หรือว่าทำแต่ประโยชน์ตนเท่านั้น ครูอย่าให้นึกถึงส่วนรวมให้มาก

8. นิมนต์พระมาเทศน์ หรือเชิญวิทยากรมาบรรยาย องค์กรบรรยายหรือวิทยากร ไม่จำเป็นต้องเป็นพระผู้ใหญ่หรือเป็นคนใหญ่คนโตเสมอไป อาจจะนิมนต์หรือเชิญคนที่มีความสุขในชีวิตของเขา จะเป็นอาชีพใดก็ได้ เช่น ครู แพทย์ พ่อค้า นักธุรกิจ แม่บ้าน ฯลฯ เพื่อชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่จะดำรงอยู่โดยไม่เป็นทุกข์ พร้อมกับเล่าเรื่องการต่อสู้ของชีวิต การแก้ไขอุปสรรคที่ผ่านมาให้ให้นักเรียนฟัง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อข้องใจด้วย จะช่วยให้นักเรียนมองวิถีชีวิตได้กว้างขวางขึ้น สามารถเอาชนะอุปสรรคได้โดยไม่ยอมแพ้

3. การแสดงบทบาทสมมติ
4. การเชิญวิทยากรมาบรรยาย
5. การยกตัวอย่างจากนิทานหรือตัวละครในวรรณคดี
6. ใช้กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด มุ่งเน้นการสร้างคุณธรรม
7. เกมต่าง ๆ และกีฬา
8. พิธีกรรมทางศาสนา
9. เพลงและบทกลอน
10. การร่วมกันทำงานกลุ่ม
11. การอภิปรายการโต้วาที
12. การประกวดต่าง ๆ เช่น วาดภาพ มารยาทงาม ควรเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ ปฏิบัติตนเป็นคนดี³⁹

สมทรง ปุัญญฤทธิ์ ได้เสนอกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยธรรมและพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้ คือ

1. การค้นคว้า สอน โดยให้นักเรียนค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนควรร่วมมือกับห้องสมุด หรือจัดหาหนังสือมาให้ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น และทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน อย่างน้อยครูผู้สอนควรชี้แนะแหล่งค้นคว้า ชื่อหนังสือ ผู้แต่งให้นักเรียนด้วย
2. การอภิปรายธรรมะ การตั้งหัวข้ออภิปราย ทำได้โดยอาศัย สิ่งเหล่านี้ประกอบ คือ
 - 2.1 สิ่งที่นักเรียนได้พบเห็นขณะเดินทางมาโรงเรียน
 - 2.2 จากหนังสือพิมพ์ หรือวารสารต่าง ๆ
 - 2.3 จากปัญหาที่คนทั่วไปกำลังสนใจอยู่ในขณะนั้น
 - 2.4 จากสิ่งแวดล้อม
 เมื่อครูอภิปรายแล้ว ครูช่วยให้แนวทาง ชี้ตัวปัญหา และช่วยกันสรุปผล อย่างหืดค้างไว้ จะช่วยให้นักเรียนคิดเป็น มีความคิดรวบยอดที่ดีและมองการณ์ไกลอีกด้วย
3. การสอน โดยมากให้ฝึกสมาธิ การฝึกสติกำหนดรู้ว่าขณะนี้เรากำลังทำอะไรอยู่ จะช่วยให้มีความรู้สึก ใฝ่ดี กลัวและอายบาบยิ่งขึ้น ซึ่งครูอาจจะฝึกให้นักเรียนมีสติได้หลายวิธี เช่น
 - 3.1 การฝึกสติด้วยมือ
 - 3.2 การเดินจงกรม

³⁹สุนทร สุนันท์ชัย, เทคนิคและวิธีสอนพุทธศาสนาในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535) หน้า 34-36.

9. การบรรยาย การสอนโดยการบรรยายนั้น เป็นวิธีการที่ใช้โดยทั่วไป สุดแต่ว่าใครจะมี วิชาอย่างไร เท่าที่สังเกตดู ถ้าครูอธิบายธรรมเหมือนเทศน์ คือ พูดเรียบ ๆ เรื่อย ๆ และเป็นเรื่องที่นักเรียนเห็นว่าไกลตัว ไม่เกี่ยวกับตน แล้วจะไม่ใคร่ได้ผล บางทีก็นั่งหลับไปเลย เพราะฉะนั้นครูจะต้องมีคำพูดคมคาย มีลูกเล่น แต่มีใช้หยาบโตนหรือโปกฮา น่าเสียดาย ท่าทาง ลีลา ของครู ก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน

10. เรียนจากธรรมชาติ สอนจากธรรมชาติ เช่น การเรียนจากต้นไม้ ใบเขียวชะอุ่ม ร่วงโรย (เรื่องการเปลี่ยนแปลง เกิดดับ) หรือต้นไม้ใหญ่ กับต้นไม้เล็กมันก็อยู่ร่วมกันได้ เช่น ต้นมะม่วงกับต้นหญ้า ต่างก็อยู่อาศัยซึ่งกันและกัน มด ปลวก ผึ้ง ให้เฝ้าดูจากของจริง ให้ดูคุณค่าของสัตว์ในด้านความขยัน มีระเบียบ อดทนและสามัคคีกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับคน ดอกบัวเกิดจากโคลนตม แต่ก็ไม่ติดโคลนสกปรก เบิกบานอยู่เปรียบเทียบกับคนที่เกิดมาทุกข์ยากลำบาก ต้องมีมานะ อดทนพยายามชูตัวเองให้สูงขึ้น ดอกบัวที่พ้นน้ำแล้วจะนั้น

11. การสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย ควรฝึกปฏิบัติให้เข้าถึงไตรสรณคมน์อย่างแท้จริง โดยให้เข้าถึงความสะอาด สว่าง สงบ ด้วยตนเอง สอนการกราบเบญจางคประดิษฐ์ สอนความหมายของคำว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อธิบายความหมายของดอกไม้ รูป เทียน อธิบายให้ทราบว่ สวดมนต์ทำไม ชื่ออันสูงส่งของการสวดมนต์ ให้รู้ความหมายของคำที่สวด (สวดแปล) อธิบายวิธีปฏิบัติในกรณีที่มีประธานออกมาจากรูปเทียน จากนั้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ แนะนำให้เฝ้าสังเกต จิตใจของตนเองขณะนั้นด้วยว่าถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา หรือไม่เพียงใด ได้รับผลมากน้อยแค่ไหน จะให้นักเรียนทำรายงานส่งหรือแสดงความรู้สึกก็ได้

12. ร้องเพลงธรรมะ การใช้เพลงหรือดนตรีประกอบการเรียนการสอนจะช่วยให้นักเรียนสนใจเรียน ไม่เบื่อหน่าย จะเป็นโดยครูผู้สอนแต่งประกอบบทเรียน หรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันแต่ง ช่วยกันร้องก็ได้ หรือถ้าผู้สอนไม่สันทัดในเรื่องเหล่านี้ ก็อาจเลือกหาเทปเพลงธรรมะมาเปิดให้นักเรียนฟังและหัดร้องก็ได้

13. ปลูกต้นไม้แห่งไมตรีร่วมกัน การปลูกต้นไม้จะทำให้ทัศนคติในความเป็นหมู่คณะ รักและสามัคคีกัน ร่วมใจกันรักษาและสร้างความเขียวชอุ่มให้กับสังคม เป็นจุดรวมใจกัน แม้จากโรงเรียนไปแล้วก็ยังรัก ห่วงใย ระลึกถึงสิ่งที่ตนได้ทำไว้เป็นอนุสรณ์ ทำให้มีความผูกพันไม่ลืมเพื่อน ไม่ลืมครูบาอาจารย์ ตลอดจนสถานศึกษาของตน

14. การอ่านทำนองเสนาะ วิธีสอนอย่างนี้ ทำได้โดยบูรณาการกับครุภาษาไทย โดยครูสอนศีลธรรมช่วยคัดบทประพันธ์ให้ ครุภาษาไทยนำไปให้นักเรียนอ่าน จะจัดเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลจะเป็นการเรียนในช่วงโมงหรือนอกเวลาก็ได้ หรือจะจัดให้มีการประกวดการอ่านทำนองเสนาะเกี่ยว

กับธรรมชาติ โดยนักเรียนเป็นผู้เสนอบทประพันธ์เองก็ได้ จากนั้นส่งเสริมให้คนหรือกลุ่มที่อ่านได้ไพเราะที่สุด ได้นำไปอ่านที่หน้าเสาธง เป็นการเผยแพร่ธรรมชาติและให้กำลังใจแก่นักเรียนด้วย

15. เรียงความธรรมชาติ ครูผู้สอนศิลปะธรรมชาติจะให้เด็กทำส่งตัวครูเอง หรือบูรณาการกับวิชาภาษาไทยก็ได้ การเขียนเรียงความให้ใช้กระดาษหน้าเดียวเพื่อสะดวกแก่การนำไปติดประกาศ บทเรียงความธรรมชาติที่ยอดเยียมควรมีการสนับสนุนให้กำลังใจผู้แต่ง โดยประกาศหน้าเสาธง หรือติดไว้ในที่ที่คนทั่วไปจะสนใจอ่านได้ หรือจะนำไปอ่านออกอากาศในเวลาพักก็ได้

16. ละคร จินตลีลา ให้นักเรียนทั้งห้องคิดละครธรรมสั้น ๆ หรือจินตลีลา จบภายใน 10-15 นาที มาแสดงให้ดูในชั้น โดยให้เวลาก่อนวันแสดงจริง 1-2 อาทิตย์ หรืออีกวิธีหนึ่งคือ ครูร้องเพลงธรรมชาติให้นักเรียนในชั้นนั้นฟัง 1 เพลง แล้วให้นักเรียนนำไปคิดสร้างสรรค์เป็นการแสดงละครหรือจินตลีลากลับมาแสดงให้ครูดู วิธีนี้ครูได้ดูพฤติกรรมของนักเรียนในการแสดงออกอาทิ ความคิดสร้างสรรค์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย ถ้าครูเห็นว่าการแสดงนั้นดีมาก ควรให้นักเรียนอื่น ๆ ได้ดูด้วย อาจจัดแสดงที่หอประชุมซ้ำอีกครั้งก็ได้

17. เล่านิทานธรรมชาติ ครูควรบอกนักเรียนล่วงหน้าสัก 1 อาทิตย์ ให้นักเรียนเตรียมตัวว่า นิทานธรรมชาติที่ตนชอบที่สุดมาแล้ว หรืออาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ให้กลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มมาเป็นคนเล่านิทานคนละไม่เกิน 5 นาที และให้มีกรรมการนักเรียน 5 คน ทำใจเป็นกลาง มีครูเป็นคนชี้ขาดว่า นิทานของกลุ่มใดให้ข้อคิดดีที่สุด ผู้เล่าได้สนุกที่สุด ครูให้รางวัลเช่น ดอกไม้สัก 1 ดอก เป็นการฝึกการพูด ความเป็นประชาธิปไตยและการได้ข้อคิดจากธรรมชาติในแนวต่าง ๆ และชวนให้สนุกไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนอีกด้วย

18. ให้นักเรียนออกมาพูดหน้าชั้น ครูให้นักเรียนออกมาพูดหน้าชั้น โดยเล่าเรื่องปัญหาที่ได้พบเห็นขณะเดินทางมาโรงเรียน หรือที่มองเห็นจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวก็ได้ ครูและเพื่อน ๆ ช่วยกันซักถามหาสาเหตุ วิเคราะห์วิธีแก้ปัญหา สรุปเรื่องที่ถูกต้องโดยธรรมชาติที่ควรเป็น ทั้งนี้เพื่อชี้ให้นักเรียนารู้จักนำวิธีการนั้นไปปฏิบัติในชีวิตจริง ถ้าตนต้องการพบปัญหาแบบนั้น เป็นการฝึกความกล้าหาญ การตัดสินใจ รู้จักวิเคราะห์ปัญหา คิดเป็นและแก้ปัญหาได้ ฝึกให้เป็นคนเข้าใจโลก เข้าใจชีวิต ไม่ท้อแท้เมื่อมีปัญหา

19. การสอนแบบเซ็น ได้แก่การสอนที่ทำให้นักเรียน “วาบ” ขึ้นในใจอย่างฉับพลัน ซึ่งเป็นกลวิธีที่ดีมาก เช่นมีเรื่องเล่าว่า หญิงคนหนึ่งมีสามีซึ่งคิดเหล้าขนาดหนัก และไปปรับทุกข์กับพระท่านจึงสั่งว่าให้พาสามีมาหาในขณะที่ยังไม่เมา และให้ซื้อเหล้ามาขวดหนึ่งด้วย เมื่อสองคนพากันมา ท่านก็ขอเหล้าแก้วหนึ่ง และให้ลูกศิษย์ชงนมให้แก้วหนึ่ง จากนั้นท่านเรียกหมาที่เลี้ยงไว้ให้มากิน

หมากินนมไม่กินเหล้า ท่านก็เอามือลูบหัวหมา และบอกว่า “เออ เอ็งนี่ดี รู้จักกินในสิ่งที่ควรกิน”
เท่านี้แหละชายคนนั้นก็เลิกเหล้าถวายพระนับแต่นั้นมาเป็นต้น⁴⁰

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ได้กล่าวถึงกลวิธีในการสอนจริยศึกษาว่า การจัด กิจกรรม การเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นกิจกรรมการสอนจริยศึกษาที่นำมาใช้กับหัวข้อธรรมที่ หลักสูตร และแผนการสอนได้กำหนดขึ้น กิจกรรมที่นำมาใช้ในการสอนจึงมีความสำคัญ ที่จะให้นักเรียนเกิด ประสบการณ์ เป็นการพัฒนานักเรียนในทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการปรับตนเอง เนื่องจาก กิจกรรม ลักษณะนี้ครูจะต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ หลักการสำคัญในการ จัดเตรียม กิจกรรมการสอนจึงมีแนวคิดพื้นฐานดังนี้ คือ

1. นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในกิจกรรมการสอนทุกประเภท การดำเนินกิจกรรมทุก อย่างนักเรียนควรเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้แต่ละเรื่อง
2. กิจกรรมการสอนศีลธรรม และจริยธรรม ย่อมสามารถพัฒนาการเรียนรู้ สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณสมบัติที่สำคัญ และเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้แก่นักเรียนได้
3. กิจกรรมการสอนศีลธรรม จริยธรรม ย่อมมีสาระความรู้ให้ข้อคิด เป็นตัวอย่างที่ดีของ ประสบการณ์และมีความน่าสนใจอยู่เสมอ

กระบวนการในการคิดสร้างกิจกรรมการสอนจริยศึกษา และพระพุทธศาสนา ได้อาศัยแนว คิดดังกล่าวในการจัดเตรียมกิจกรรมแต่ละประเภท โดยครูต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ใน หลาย ๆ ด้าน ประกอบด้วย ไม่ว่าจะเป็นระดับวุฒิภาวะ ความสนใจ ทฤษฎีทางการศึกษา นวัตกรรม การศึกษา จิตวิทยา การผลิตสื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อประมวลให้เกิดความ ชัดเจน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษาแต่ละครั้ง ครูสามารถพัฒนากิจกรรมได้ตาม วิธีการดังต่อไปนี้ คือ

1. กิจกรรมต้องมีความชัดเจนและสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับมโนคติของ การสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาคุณธรรมที่นำ มาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการสอนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การ วิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ
3. กิจกรรมการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึก ความนึกคิดของนักเรียน ในทางที่ดีและมีประโยชน์

⁴⁰สมทรง ปุณฺณฤทธิ, พุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2537), หน้า 25-29.

4. กิจกรรมการสอนต้องสอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับวุฒิภาวะ และความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียน
 5. กิจกรรมการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการเรื่องของเนื้อหา ประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัย อยู่เสมอ
 6. กิจกรรมการสอนต้องมีสาระ น่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประการสำคัญต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักการคิด การใช้เหตุผล และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
 7. กิจกรรมการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง การทำตามระเบียบ และขั้นตอนที่กำหนดได้
 8. กิจกรรมการสอนควรมีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกับบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม การดูแลและช่วยเหลือกลุ่ม
 9. กิจกรรมการสอนไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน ผลการแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจ และรู้จักการยอมรับพัฒนาการตนเองให้ดีอยู่เสมอ
 10. กิจกรรมการสอนต้องสามารถปรับคุณธรรม ซึ่งเป็นนามธรรมที่ยากยิ่ง ไม่น่าสนใจให้ เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนในการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดี ให้แก่ห้องเรียนได้
 11. กิจกรรมการสอนควรมีสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ให้ตรงและเหมาะสมกับสิ่งที่นำมา ใช้สอน กิจกรรมและสื่อการสอนต้องมีส่วนสัมพันธ์ และใช้ได้ดีสอดคล้องกันทุกครั้ง
 12. กิจกรรมการสอนควรระมัดระวังถึงพฤติกรรมที่นักเรียนจะสามารถกระทำได้ และต้อง สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง⁴¹
- จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งวัฒนาพร ระงับทุกข์ ระบุหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้คือ ต้องสอดคล้องกับหลักสูตร เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหา จัดกิจกรรมให้น่าสนใจโดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย มีการวัดผลประเมินผล การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจะศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำ

⁴¹มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารประกอบการสอนจริยศึกษา, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539), หน้า 61-64.

อารยธรรมในศาสนาพืธี ด้านกิจกรรมสวดธรรมะศึกษา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

2.3.3.1 กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ

การสวดมนต์

การสวดมนต์มีอยู่ 2 แบบ คือ

1. การสวดเป็นบท ๆ เป็นคำ ๆ ไป เรียกว่าแบบ “ปทภาณะ” เช่น การสวดของพระสงฆ์ตามวัดทั่วไปหรือในงานพิธีต่าง ๆ

2. การสวดแบบใช้เสียงตามทำนองของบทประพันธ์ ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เรียกการสวดแบบนี้ว่า “สรภาณะ” เช่น พระสงฆ์สวดในงานพิธีรับเทศน์หรือในเทศกาลพิเศษ ในคราวเทศน์ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น วิธีการสวดแบบสรภาณะนี้เอง เรียกอย่างหนึ่งว่า “สรภัญญะ” และต่อมาได้วิวัฒนาการให้พระสงฆ์เทศน์เป็นทำนองแหล่ขึ้นในบททำนองร่ายยาว เช่น ในเรื่องพระเวสสันดรชาดกจนถึงปัจจุบัน

การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะด้วยภาษาบาลีนั้น ได้มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ส่วนการสวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะที่เป็นภาษาไทย สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีขึ้นประมาณในรัชกาลที่ 5 ด้วยเหตุผลว่า ถ้าประพันธ์สวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัยที่เป็นภาษาไทย (คือ องค์โคตมพุทธ ฯลฯ ญ ภาพนั้นนิรันดร, ธรรมะคือคุณากร ฯลฯ ด้วยจิตและกายวาจา และสงฆ์โคตมสาวกศาสดา ฯลฯ จงดับและกลับเลื่อมสูลู) ที่เป็นบทฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งใช้สวดในปัจจุบันนี้ พระยาศรีสุนทรโวหารค (น้อย อาจารย์ยางกูร) ท่านเป็นผู้ประพันธ์ ท่านเกิดในสมัยรัชกาลที่ 2 และรับราชการในสมัยรัชกาลที่ 4 และ 5

สมเด็จพระยาคำรงฯ ผนวชเมื่อ พ.ศ.2426 ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จฯ ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระองค์ได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดนั้น และโปรดให้นำการสวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะที่ประพันธ์โดยพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารย์ยางกูร) ใช้สวดในโรงเรียนมาจวบจนปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ.2503 ทางกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้วางระเบียบขึ้นเรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พ.ศ.2503” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมศีลธรรม จรรยา มารยาท และฝึกอบรมจิตใจและนิสัยอันดีงาม ประพฤติตนในทางที่ดีที่ชอบ

บทสวดที่ใช้ในการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

1. บทสวดนมัสการพระพุทธเจ้า (นโม คัสสะ ภควโต ฯลฯ)
2. บทสวดพระพุทธคุณ ภาษาบาลี (อิติปิ โส ภควา ฯลฯ) ทำนองสังโยค เสร็จแล้วต่อด้วยบทสวดพระพุทธคุณ ภาษาไทย (องค์โคตมพุทธ ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ

3. บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาบาลี (สวากขาโต ภคฺวตา ชัมโม ฯลฯ) ทำนองสังโยคเสร็จแล้วต่อด้วยบทสวดพระธรรมคุณ ภาษาไทย (ธรรมะคือคุณากร ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ

4. บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาบาลี (สุปฏิปันโน ภควโต ฯลฯ) ทำนองสังโยค เสร็จแล้วต่อด้วยบทสวดพระสังฆคุณ ภาษาไทย (สงฆ์ใดสาวกศาสดา ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ

5. บทสวดชยสิทธิคาถา ภาษาบาลี (พาหุง สหัสสะ.. ฯลฯ) ทำนองสังโยค เสร็จแล้วต่อด้วยบทสวดชยสิทธิคาถา ภาษาไทย (ปางเมื่อพระองค์ปรรมพุท- ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ⁴²

สรุปได้ว่า กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ เป็นการสวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ที่เป็นภาษาไทย เป็นระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้นว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีศีลธรรมที่ดียิ่ง มีจรรยาบรรณ เป็นการศึกษาปฏิบัติจิตใจและนิสัยที่ดีงามของนักเรียน บทสวดในการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ประกอบด้วย บทสวดนมัสการพระพุทธเจ้า บทสวดพระพุทธคุณ บทสวดพระธรรมคุณ บทสวดพระสังฆคุณ บทสวดชยสิทธิคาถา

2.3.3.2 กิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี

1. ความหมายของศาสนพิธี

ศาสนพิธี เป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่แสดงถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ศาสนพิธีของพระพุทธศาสนามี 4 ประเภท ได้แก่

1. กุศลพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับการทำความดี
2. บุญพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับการทำบุญ
3. ทานพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับการถวายทาน
4. ปกติกพิธี เป็นพิธีเบ็ดเตล็ดทั่วไป⁴³

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับศาสนพิธีว่า ระเบียบขั้นตอน วิธีการปฏิบัติกิจกรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งกิจกรรมก็ดีสังฆกรรมของพระสงฆ์ก็ดี แต่ละอย่างย่อมมีวิธีการปฏิบัติเป็นแนวทางเป็นขั้นตอนเอาไว้จนกลายเป็นระเบียบแบบอย่างและประเพณีวัฒนธรรมสืบต่อกันจนถึงปัจจุบัน ในพระพุทธศาสนาเมื่อจะทำกิจกรรมใด หรือจะบำเพ็ญกุศลชนิดใด จะต้องปฏิบัติตามวิธีขั้นตอนและระเบียบแบบอย่างกิจกรรมนั้น ๆ อย่างถูกต้อง

⁴²กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการปฏิบัติกรสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, 2553), หน้า 5-6.

⁴³จรัส พยัคฆราชศักดิ์, พระพุทธศาสนา ม.1, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2551), หน้า

จึงจะชื่อว่า ได้ทำกิจกรรมนั้นได้อย่างถูกต้อง ผลที่เกิด คือบุญกุศลซึ่งเป็นที่ยังสุดท้ายของการกระทำ นั้น ๆ พระพุทธศาสนิกกิจกรรมพิธีกรรมหลายอย่างและมีวิธีปฏิบัติเอาไว้ เรียกว่า ศาสนพิธีที่สำคัญเป็นองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาชนิดหนึ่งในองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ศาสนธรรม พระพุทธศาสนามีพระธรรมเป็นองค์อันดับแรกและเป็นหลักการที่สำคัญ ได้แก่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เรียกโดยส่วนรวมว่า พระธรรมวินัย พระวินัยคือส่วน ที่เป็นคำสั่ง กฤตระเบียบปฏิบัติ กล่าวคือส่วนที่เป็นข้อห้าม พระธรรมเป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุข กล่าวคือ ส่วนที่เป็นข้ออนุญาตให้ปฏิบัติพระธรรมและพระวินัยต่อมาได้จารึกเป็นอักษรอยู่ในรูป พระไตรปิฎก แบ่งเป็น 3 หมวดคือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

2. ศาสนนุกูล ได้แก่ผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีอยู่ 4 กลุ่ม คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

3. ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ได้แก่วัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นรูปเปรียบพระธรรม รูปเปรียบพระพุทธเจ้า เช่น รูปเสมาธรรมจักร พระพุทธรูปปางต่าง ๆ เป็นต้น และสถานที่สำคัญ ทางศาสนา เช่น วัด อุโบสถ เจดีย์ วิหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมประจำสมัยและประจำชาติ

4. ศาสนพิธี ได้แก่ วิธีปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา เช่น วิธีทำบุญ วิธีบำเพ็ญกุศล การถวาย เป็นต้น⁴⁴

องค์ประกอบทั้ง 4 อย่างนี้ เป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาซึ่งถ้า องค์ประกอบทั้ง 4 อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเสื่อมสูญไป พระพุทธศาสนาก็ชื่อว่าเสื่อมไปสูญไปด้วยหมดไปด้วย ผู้ที่จะปฏิบัติศาสนพิธีก็ไม่มี ศาสนพิธีก็ชื่อว่า สิ้นสูญไปด้วย

2. ประเภทของศาสนพิธี

ศาสนพิธีในทางพุทธศาสนา แบ่งได้หลายประเภท ตามความต้องการของผู้ที่จะศึกษาว่าจะ ศึกษาในแนวใด เช่น แบ่งเป็นงานมงคลกับงานอวมงคลหรืองานศาสนพิธีสำหรับพระสงฆ์กับงาน ศาสนพิธีของประชาชน

1. ศาสนพิธีในงานมงคลกับงานอวมงคล มีวิธีการดังนี้

1.1 ศาสนพิธีในงานมงคล คือ การทำบุญเลี้ยงพระในงานมงคล เพื่อให้เกิดความสุข ความเจริญ เช่น ทำบุญวันเกิด ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน อุปสมบท ฉลองกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

⁴⁴หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544, คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, 2545), หน้า 56.

1.2 ศาสนพิธีในงานอวมงคล คือ การทำบุญที่เกี่ยวกับการตาย หรือทำในสิ่งที่คิดว่าร้าย ให้กลายเป็นดี เช่น ทำบุญหน้าศพ 7 วัน 50 วัน 100 วัน ทำบุญอัฐิ ทำบุญ อสุนิบาต (ฟ้าผ่า) สัตว์ไม่ เป็นมงคลขึ้นบ้าน เป็นต้น

ศาสนาพิธีทั้ง 2 อย่างนี้ ตามประเพณีนิยมในพระพุทธศาสนา มีวิธีการที่จะต้องจัดเตรียม การหลายอย่าง ดังนี้

1. การนิมนต์พระ งานมงคลจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ 5 รูป 7 รูป 9 รูป นอกจากงานมงคลสมรสจะนิมนต์พระมาเป็นคู่ ส่วนงานอวมงคล จะนิมนต์ พระสงฆ์มาโดยใช้คำ ว่า ขออาราธนาสวดพระพุทธมนต์ นิยมใช้พระ 4 รูป 8 รูป 10 รูป เป็นต้น

2. การจัดสถานที่ ควรดูแลบริเวณที่มีงานให้สะอาดเรียบร้อย สำหรับที่พระสงฆ์ ควรปูลาด อาสนะให้สูงกว่าผู้เข้าร่วมพิธี โดยการยกให้สูงขึ้น ปูเสื่อปูผ้าก็ได้

3. การตั้งโต๊ะหมู่บูชา นิยมให้พระพุทธรูปตั้งอยู่ด้านขวาของพระสงฆ์ หันพระพักตร์ออก ทางเดียวกับพระสงฆ์

4. การจัดเครื่องสักการะบูชา มีการเชิญพระพุทธรูปมาตั้งบน โต๊ะหมู่บูชาให้เหมาะสมสวยงามถูกต้องตามพิธีกา

5. เตรียมภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์ จะใช้บาตรหรือหม้อน้ำมนต์หรือขันน้ำพานรองก็ได้ แต่ไม่ควรใช้ขันเงินหรือขันทอง เพราะไม่ควรแก่การจับต้องของพระสงฆ์ ใส่ น้ำสะอาดไว้มีเทียน ขี้ผึ้งวางไว้บนฝาภาชนะและมีเครื่องปะพรมน้ำพระพุทธมนต์ซึ่งนิยมใช้ หล้าคามามัดเป็นกำหรือจะ ใช้อย่างอื่นแทนก็ได้แล้วแต่เหมาะสม

6. การโยงด้วยสายสิญจน์ ให้โยงจากซ้ายไปขวาของสถานที่หรือวัตถุ เช่น รอบบ้านรอบ รั้วแล้ว โยงมาที่ฐานพระพุทธรูปบน โต๊ะบูชาต่อมาที่ภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์แล้ววางไว้บนพาน

7. การต้อนรับพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์มาถึงก็นิมนต์ให้พักในที่ที่เหมาะสมเตรียมเครื่อง รับรอง เช่น น้ำเย็น น้ำร้อน น้ำชา ตามโอกาส

8. การดำเนินการ เมื่อพร้อมแล้ว เข้าภาพักจุดเทียน จุดธูปที่โต๊ะบูชาแล้วเริ่มอาราธนาศีล รับศีล อาราธนาพระปริตร พระสงฆ์สวดมนต์ จนกระทั่งทำน้ำมนต์

9. การถวายภัตตาหาร เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์เสร็จ แล้วถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ร่วมพิธีกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลที่ได้ทำ พระสงฆ์ปะพรม น้ำพระพุทธมนต์ เป็นอันเสร็จพิธี

3. ศาสนพิธีสำหรับพระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชน มีรายละเอียดดังนี้

1. ศาสนพิธีสำหรับพระสงฆ์ หมายถึง พิธีกรรมที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรม วินัย เช่น พิธีอุปสมบท พิธีกฐิน พิธีในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การทำสังฆกรรมต่าง ๆ

2. ศาสนพิธีสำหรับพุทธศาสนิกชน เป็นระเบียบแบบแผนที่ผู้นับถือศาสนาพุทธจะต้องปฏิบัติตาม ได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้ดังนี้

2.1 กุศลพิธี คือ พิธีที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การรักษาอุโบสถศีล การเวียนเทียน การสวดมนต์ไหว้พระ

2.2 บุญพิธี คือ การทำบุญตามประเพณีนิยมทั้งงานมงคลและงานอวมงคล ได้แก่ การทำบุญเลี้ยงพระในงานวันเกิด งานมงคลสมรส การทำบุญในงานศพ

2.3 ทานพิธี คือ การถวายทานแด่พระสงฆ์โดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่การถวายสังฆทาน การถวายสลากภัต ถวายผ้าป่า

2.4 ปกิณกพิธี คือ พิธีทั่ว ๆ ไปที่รวมไปถึงรัฐพิธีด้วย เช่น การแสดงความเคารพพระสงฆ์ วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันปิยมหาราช วันฉัตรมงคล เป็นต้น

4. คุณลักษณะของการประกอบศาสนพิธี

1. มีวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดความสงบสุข เกิดความเรียบร้อย ในสังคมผู้ปฏิบัติเกิดความสงบสุข เกิดกุศล

2. มีเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความสามัคคีในสังคม เกิดความร่วมมือร่วมใจในการที่จะให้พุทธศาสนาคงอยู่และสืบทอดต่อไป

3. มีกระบวนการที่เรียบง่ายไม่ฟุ่มเฟือยยุ่งยากทุกคนยอมรับที่จะปฏิบัติได้เครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยในการประกอบศาสนพิธีเครื่องบูชาพระรัตนตรัย

ในการประกอบศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา มี 3 อย่าง คือ

1) ธูป สำหรับบูชาพระพุทธเจ้า นิยมจุดบูชาครั้งละ 3 ดอก โดยมีความหมายว่า พระพุทธเจ้าทรงมีพระคุณอันยิ่งใหญ่ 3 ประการคือ มีพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ ธูปสามดอกจึงบูชาแทนพระคุณทั้งหมด ลักษณะของธูปต้องมีกลิ่นหอม แต่เป็นกลิ่นหอมที่ทำให้กิเลสยุบตัวลงจิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่านธูปหมดแล้วก็ยังมีกลิ่นอบอวลเปรียบเหมือนกับพระพุทธคุณของพระพุทธเจ้าที่ยังอยู่ในจิตใจของบุคคลมาถึงทุกวันนี้

2) เทียนสำหรับบูชาพระธรรม จะนิยมใช้จุดครั้งละ 2 เล่ม โดยมีความหมายว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามี 2 ประเภท คือ พระวินัย สำหรับฝึกหัดกาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและพระธรรมสำหรับอบรมจิตใจ ให้สงบระงับความชั่วทุจริตทุกประการ เทียน 2 เล่มจะบูชาพระวินัย 1 เล่ม และพระธรรม 1 เล่ม เทียนที่บูชาควรมีลักษณะเล่มใหญ่เหมาะกับพิธีการเพราะแสงสว่างจากเทียนเป็น เสมือนพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์

3) ดอกไม้สำหรับบูชาพระสงฆ์ มีความหมายว่า ดอกไม้นานาที่มีอยู่ตามธรรมชาติก็จะสวยงามตามสภาพนั้น ๆ เมื่อนำมาจัดสรรตกแต่ง ก็จะมีระเบียบสวยงามขึ้นเปรียบได้กับพระสงฆ์เมื่อยัง

เป็นคฤหัสถ์ ก็มีกิริยามารยาทตามฐานะตามตระกูล แต่เมื่อมาบวชในพุทธศาสนาแล้วพระพุทธองค์ได้ทรงวางพระธรรมวินัยไว้ เป็นแบบแผนให้ประพฤติปฏิบัติ พระสงฆ์ทุกรูปจึงต้องประพฤติปฏิบัติ อยู่ในรูปแบบเดียวกันจนเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าเคารพ น่าบูชา เช่นเดียวกับดอกไม้ที่จัดสรรแล้วฉนั้น ดอกไม้ที่ใช้บูชาพระสงฆ์ นิยมใช้ดอกไม้ที่มีลักษณะที่สวยงามกลิ่นหอม และกำลังสดชื่น

5. วิธีประกอบศาสนพิธี

พิธีกรรมนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบไม่ใช่ตัวหลักการศาสนาเวลาจะประกอบพิธีกรรม จึงควรยึดถือเฉพาะที่เป็นหลักศาสนพิธี คือให้เข้าหลักการทำบุญทางศาสนา 3 ประการข้างต้นนั้นเท่านั้น ตัดพิธีกรรมส่วนเกินซึ่งเป็นเหตุฟุ่มเฟือย เป็นสิ่งที่ทำต่อกันมาโดยไม่ทราบเหตุผลออกเสีย นอกจากต้องคำนึงถึงหลักศาสนพิธีแล้วต้องคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจ และหลักสังคมด้วย

สรุปแล้ว การประกอบพิธีกรรมทุกประเภทควรคำนึงถึงหลักอย่างน้อย 4 ประการคือ

1. ต้องประหยัด คือใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทำแบบค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำ ตัดสิ่งที่ไม่เกิดบุญไม่เกิดกุศลออกเสีย สิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ ไม่ควรจัดให้มีขึ้นในพิธีกรรมเป็นเด็ดขาด เพราะนอกจากจะไม่เป็นบุญเป็นกุศลแล้ว จะทำให้เกิดเป็นบาปกรรมขึ้น
2. ต้องให้ได้ประโยชน์และคุ้มค่า คือ สิ่งที่ทำที่ลงทุนไปนั้น ต้องให้ได้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองหรือผู้อื่นที่เราต้องการให้ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ทำแล้วให้มีกำไรมากกว่าขาดทุนหรือให้เป็นกำไรทั้งหมด คือให้เป็นบุญมากกว่า เป็นบาป หรือให้เป็นบุญล้วน ๆ ไม่มีบาปเข้ามาปน
3. ต้องถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม คือทำให้ถูกต้องหลักเกณฑ์แห่งการทำบุญนั้น ๆ ตัดพิธีกรรมส่วนเกินออกเสีย แต่เมื่อตัดแล้วต้องไม่เสียแบบแผนที่ดีงามที่มีเหตุมีผล ต้นปลายซึ่งนิยมกันมา ทั้งนี้มิใช่จะต้องทำตามอย่างที่เขามาทำทั้งหมดเสมอไป เพราะพิธีกรรมที่ทำตามอย่างกันมานั้นมักจะเป็นพิธีกรรมส่วนเกินเสียเป็นส่วนใหญ่ บางทีก็ทำกันไปโดยไม่รู้ว่าทำกันไปทำไมก็มี เห็นเขาทำก็ทำตามเขาบ้าง หรือทำไปด้วยความจำใจ ถ้าไม่ทำก็กลัวว่าเขาจะตำหนิหรือติฉินเขาก็มี
4. ต้องให้เหมาะสม คือเวลาทำต้องดูฐานะความเป็นอยู่ดูกำลังของตัวเองก่อนว่าควรทำได้เพียงใดแค่ไหน มีแค่ไหนก็ควรทำแค่นั้น ไม่จำเป็นต้องทำให้เท่าเขาหรือให้เหมือนเขาเสมอไป อย่าถึงกับต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขามาทำ เพราะจะทำให้เดือดร้อนในภายหลังได้ พิธีพื้นฐานที่พุทธ ศาสนิกชนพึงรู้และพึงปฏิบัติ โดยจัดแยกเป็นหมวด ๆ รวม 4 หมวดด้วยกัน คือ

หมวดที่ 1 กุศลพิธี

หมวดที่ 2 บุญพิธี

หมวดที่ 3 ทานพิธี

หมวดที่ 4 ปกิณกะ

การประกอบพิธีกรรมตามหลักเกณฑ์ย่อมได้ผลน้อยและทำได้ไม่ยาวนานนัก เป็นทางบุญแน่แท้ ทำแล้วย่อมได้บุญสมประสงค์ แต่ถ้าประกอบไม่ถูกต้องหรือประกอบ โดยไม่เข้าใจอาจไม่ได้ผลบุญเท่าที่ควรจะได้ทั้งยังจะขาดทุนเสียด้วยซ้ำไป แต่จะได้บุญมากจะต้องประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้อง

6. สาเหตุของการเกิดศาสนพิธี

พิธี คือ แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติ เพื่อความเรียบร้อยพร้อมเพรียง และครบถ้วนตามที่นิยมกันในสังคม สำหรับกรณีหนึ่ง หรืองานหนึ่งที่ต้องทำร่วมกัน พิธีกรรม ที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศาสนพิธี ศาสนพิธีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังศาสนา กล่าวคือ เมื่อมีศาสนาเกิดขึ้น แล้วพิธีต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นตามภายหลังในทางพระศาสนาถือกันว่า ศาสนพิธีสืบเนื่องมาจากหลักคำสอนที่เป็นหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ตั้งแต่ปีที่ตรัสรู้ เพื่อพุทธสาวกจะได้ถือเป็นหลักในการออกไปประกาศพระพุทธศาสนา ที่รู้จักดีว่า โอวาทปาติโมกข์ อันเป็นหลักการสำคัญทั่วไป 3 ประการ คือ

1. การ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง
2. การยังกุศลให้ถึงพร้อม
3. การทำจิตให้บริสุทธิ์

โดยหลักทั้ง 3 ประการนี้ พุทธศาสนิกชน จึงได้พยายาม เลิกละความประพฤติชั่วทุกอย่างเต็มความสามารถ และพยายามสร้างกุศลคุณความดีให้เกิดมีขึ้นในตนเอง รวมทั้งพยายามชำระจิตของตนให้สะอาดผ่องใสอยู่ตลอดเวลา ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอน จากหลักการที่กล่าวมานี้ การพยายามทำความดีเรียกว่า ทำบุญ

การวิธีการทำบุญไว้โดยย่อ 3 ประการ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ คือ

1. ทาน คือ การบริจาค การให้สิ่งของเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น
2. ศีล คือ การรักษาระเบียบวินัย การรักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อย
3. ภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจ พัฒนาระดับคุณภาพจิตให้ดีขึ้น

บุญกิริยาวัตถุนี้เองเป็นทางให้พุทธบริษัทประพฤติบุญตามหลักการที่กล่าวข้างต้นและเป็นมูลเหตุให้เกิดศาสนพิธีต่าง ๆ ขึ้น โดยในกาลต่อ ๆ มาในการทำบุญตามหลักการบุญกิริยาวัตถุดังกล่าวมักเริ่มต้นที่ การรับศีลต่อไป

ภาวนาด้วยการสวดมนต์หรือฟังสวดมนต์ และจบลงที่การบริจาคทานตามสมควร เพราะเหตุที่นิยมทำบุญเป็นการบำเพ็ญคุณความดี ทำในกรณีต่าง ๆ ก็ตามเหตุปรารถนา จึงเกิดพิธีกรรมขึ้นนานัปการ เมื่อพิธีกรรมใดเป็นที่นิยมและรับรองปฏิบัติสืบ ๆ มาจนเป็นประเพณี พิธีกรรมนั้นก็กลายเป็นศาสนพิธีขึ้น

7. การอาราธนาในศาสนาพิธี

การอาราธนา คือ การเชื้อเชิญพระสงฆ์ในพิธีให้ศีล ให้สวดพระปริตร หรือให้แสดงธรรม เป็นธรรมเนียมมีมานานที่จะต้องอาราธนา ก่อน พระสงฆ์จึงจะประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ และการอาราธนาที่ถือเป็นธรรมเนียมกันมามี 3 กรณีเท่านั้น

วิธีการอาราธนา นี้นิยมกันว่า ถ้าพระสงฆ์นั่งบนอาสนะยกสูง เจ้าภาพและแขกนั่งบนเก้าอี้ผู้อาราธนาเข้าไปยืนระหว่างเจ้าภาพกับแถวพระสงฆ์ตรงกับรูปที่ 3 หรือที่ 4 ห่างแถวพระสงฆ์พอสมควรหันหน้าไปทางโต๊ะที่บูชา ประนมมือไหว้พระพุทธรูปก่อน แล้วยืนประนมมือตั้งตัวตรง กล่าวคำอาราธนาตามแบบที่ต้องการ ถ้าพระสงฆ์นั่งอาสนะต่ำธรรมดาเจ้าภาพและแขกอื่นนั่งกับพื้น ผู้อาราธนาต้องเข้าไปนั่งคุกเข่าต่อหน้าแถวพระสงฆ์ตรงหัวหน้า กราบพระที่โต๊ะบูชา 3 ครั้ง ก่อน แล้วประนมมือตั้งตัวตรง กล่าวอาราธนาตามแบบที่ต้องการ อนึ่งการเทศนา ถัดจากสวดมนต์ ตอนสวดมนต์ไม่ต้องอาราธนาศีล เริ่มต้นด้วยอาราธนาพระปริตร แล้วอาราธนาศีลตอนพระขึ้นเทศน์รับศีลแล้วอาราธนาธรรมต่อ แต่ถ้าสวดมนต์กับเทศน์ไม่ได้ต่อเนื่องกันถือว่าเป็นคนละพิธี ตอนสวดมนต์ก็อาราธนาตามแบบพิธีสวดมนต์เย็นตามที่กล่าวแล้ว ตอนเทศน์ก็เริ่มต้นด้วยอาราธนาศีลก่อน จบรับศีลแล้ว จึงอาราธนาธรรมเป็นลำดับไป⁴⁵

การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร

การอาราธนาศีล คือ การขอให้พระให้ศีล หรือการขอรับศีล เป็นพิธีกรรมแรกเริ่มในการทำบุญ เพื่อให้ร่างกายและจิตใจบริสุทธิ์ เบิกบานในกุศลที่จะได้บำเพ็ญต่อไป พิธีกรจะอาราธนาศีล ถ้าไม่มีพิธีกรเจ้าภาพจะอาราธนาเองหรือจะขอให้ผู้ใดผู้หนึ่งในงานนั้นอาราธนาก็ได้ ถ้าหากไม่มีผู้อาราธนาศีล ได้บางแห่งพระสงฆ์ท่านจะบอกให้ว่าตามการอาราธนาศีลจะนั่งอาราธนาหรือยืนอาราธนาขึ้นอยู่กับกรณีความเหมาะสม

การอาราธนาโดยเปล่งคำเป็นภาษาบาลี ดังต่อไปนี้

คำอาราธนาศีล

คำบาลี	คำแปล
มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ	ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ติสสะระณณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ	ขอสมาทานศีล 5 พร้อมด้วยไตรสรณคมน์
ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ	เพื่อประโยชน์แห่งการรักษาเป็นข้อ ๆ
ติสสะระณณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ	แม้ครั้งที่ 2, แม้ครั้งที่ 3 ข้าแต่ท่านผู้เจริญ

⁴⁵พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี ศรีเศโย), แนวปฏิบัติศาสนาพิธี, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2549), หน้า 3 - 10.

ตะศิษัมปี มะยัง กันต, วิสูง วิสูง รักขณะนัตถายะ,

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอสมათานศีล 5

พร้อมด้วย

ติสสะระณะณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ไตรสรณคมน์ เพื่อประโยชน์แก่การรักษา
เป็นข้อ ๆ ถ้าคนเคียวฟังเปลี่ยนคำว่า
“มะยัง” เป็น “อะหัง” เปลี่ยน “ยาจามะ”
เป็น “ยาจามิ”

การอาราธนาธรรม ต่างแต่ผู้แสดงพระธรรมเทศนาเป็นพระสงฆ์รูปเดียว เช่น แสดงพระ
ธรรมเทศนาทางวิทยุกระจายเสียงหรือทางสถานีโทรทัศน์หรือการแสดงพระธรรมเทศนาในวันธรรม
สวนะหรืองานทำบุญทั่วไป หรือการเทศน์ 2 ธรรมาสน์หรือปฐมวิสาขบูชา การเทศน์ 3 ธรรมาสน์
หรือการเทศน์แจ่ง เทศน์ 6 ธรรมาสน์หรือเทศน์ 6 กษัตริย์ (เทศน์ 6 ธรรมาสน์นิยมจัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เทศน์พระเวสสันดร)

รวมความว่าการอาราธนาธรรม คือ การขอให้พระสงฆ์แสดงธรรมที่เราเรียกกันว่า การ
เทศน์อันเป็นการแจ้งความประสงค์ในการใคร่ที่จะสดับรับฟังพระธรรมเทศนา อันเป็นคำสั่งสอน
ของพระพุทธเจ้า

การปฏิบัติ พิธีกรหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าภาพ เป็นผู้กล่าวคำอาราธนาธรรมหลัง
จากรับศีลเสร็จแล้ว อาจจะนั่งหรือยืนพนมมือขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการจัดเตรียมสถานที่โดย
เปล่งคำอาราธนาว่า

คำอาราธนาธรรม

คำบาลี

คำแปล

พรมมา จะ โลกา ธิปะติ สะหัมปะติ

ท้าวสะหัมปะติพรหม ผู้เป็นอธิบดีของโลกกราบทูล
วิงวอน

กัตถัญชลี อันธิวะรัง อะยาจะณะ

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์
ทั้งหลาย

สันตีระ สันตปาปะระชกชาติกา

ที่มีฐิติคือกิเลสในดวงตาเบาบาง ยังมีอยู่ในโลกนี้

เทเสตุ ชัมมัง อุกัมปิมัง ปะชัง

ขอพระองค์ทรงแสดงธรรม อนุเคราะห์หมู่สัตว์นี้เกิด

การอาราธนาพระปริตร คือ การขอให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และเป็นการเตรียมที่จะ
รับฟังบทเจริญพระพุทธมนต์ ปกติแล้วเมื่อรับศีลเสร็จแล้วประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ หรือพิธีกร
จะต้องอาราธนาทันที แต่ถ้ายังไม่อาราธนาอาจเป็นเพราะความไม่พร้อมบางประการพระสงฆ์จะรอ
จนกว่าพุทธศาสนิกชนพร้อมที่จะตั้งสมาธิรับฟังบทเจริญพระพุทธมนต์ ยกเว้นการสวดพระ
อภิธรรม การมาตีกาบังสุกุล ไม่ต้องอาราธนา

คำอาราธนาพระปริตร

คำบาลี	คำแปล
วิปัติ ปะฎิพาหายะ สัพพะสัมปัตตติทธิยา	ขอพระสงฆ์ทั้งหลายจงสวดพระปริตรอันเป็น
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปรีตัง พรุถะ มังคะลัง	มงคลเพื่อป้องกันความวิบัติ เพื่อความสำเร็จ ในสมบัติทั้งปวง และเพื่อให้ทุกข์ทั้งปวงพินาศไป
วิปัติ ปะฎิพาหายะ สัพพะสัมปัตตติทธิยา	ขอพระสงฆ์ทั้งหลาย จงสวดพระปริตรอันเป็นมงคล
สัพพะภะยะวินาสายะ ปรีตัง พรุถะ มังคะลัง	เพื่อป้องกันความวิบัติเพื่อความสำเร็จ ในสมบัติทั้งปวงและเพื่อให้ภัยทั้งปวงพินาศไป
วิปัติ ปะฎิพาหายะ สัพพะสัมปัตตติทธิยา	ขอพระสงฆ์ทั้งหลาย จงสวดพระปริตรอันเป็นมงคล
สัพพะโรคะวินาสายะ ปรีตัง พรุถะ มังคะลัง	เพื่อป้องกันความวิบัติเพื่อความสำเร็จ ในสมบัติทั้งปวง และเพื่อให้โรคทั้งปวงพินาศไป ⁴⁶

จากกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธีที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า กิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี เป็นพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาสำหรับให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติก่อนพิธีการทำบุญเพื่อให้จิตใจเบิกบาน บริสุทธิ์ในกุศลที่จะได้บำเพ็ญได้แก่การกล่าวคำอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร โดยการกล่าวเป็นภาษาบาลี

2.3.3.3 กิจกรรมสอบธรรมศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่เรียกกันว่า นักธรรม เกิดขึ้นตาม พระดำริของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา สามารถศึกษา พระธรรมวินัยได้สะดวก และทั่วถึงอันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ กว้างไกลออกไป

⁴⁶ สวดมนต์แปลวัดนาคนปรก, (กรุงเทพมหานคร : มุกไมตรีการพิมพ์, 2552), หน้า 133-135.

การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลีที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่า ภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย เป็นเหตุให้ สังฆมณฑล ขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การปกครอง และการแนะนำสั่งสอนประชาชน ดังนั้นสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณ วโรส จึงได้ทรงพระดำริวิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้น สำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรก นับแต่ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ.2435 เป็นต้นมา โดยทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้ภิกษุสามเณร ได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัดแต่งแก้กระทู้ธรรม

เมื่อทรงเห็นว่าการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยดังนี้ได้ผล ทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยาก จึงทรงดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุสามเณรทั่วไปด้วย ประกอบกับในพ.ศ.2448 ประเทศไทยเริ่มมีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ซึ่งภิกษุทั้งหมดจะได้รับการยกเว้น ส่วนสามเณรจะยกเว้นให้เฉพาะสามเณรผู้รู้ธรรม ทางราชการได้ขอให้คณะสงฆ์ช่วยกำหนดเกณฑ์ของสามเณรผู้รู้ธรรม สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ จึงทรงกำหนดหลักสูตรองค์สามเณรผู้รู้ธรรมขึ้น ต่อมาได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์สามเณรผู้รู้ธรรมนั้นเป็น “องค์นักธรรม” สำหรับภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือผู้บวชใหม่) ทั่วไป ได้รับพระบรมราชานุมัติ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454 และโปรดให้จัดการสอนในส่วนกลางขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคม ปีเดียวกัน โดยวัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานที่สอบ การสอบครั้งแรกนี้มี 3 วิชา คือ ธรรมวิภาค นวโกวาท แต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นทานในอรรถกถาธรรมบท

พ.ศ. 2455 ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมให้เหมาะสม สำหรับภิกษุสามเณรทั่วไปจะเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 อย่างคือ อย่างสามัญ เรียนวิชาธรรมวิภาค พุทธประวัติ และเรื่องความแก้กระทู้ธรรม และอย่างวิสามัญ เพิ่มแปลอรรถกถาธรรมบทมีเก็รรถบ บาลี ไวยากรณ์และสัมพันธ และวินัยบัญญัติที่ต้องสอบทั้งผู้ที่เรียนอย่างสามัญและวิสามัญ

พ.ศ. 2456 ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมอีกครั้งหนึ่ง โดยเพิ่มหลักธรรมหมวดคิหิปฏิบัติเข้าในส่วนของธรรมวิภาคด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการครองชีวิตฆราวาส หากภิกษุสามเณรรูปนั้น ๆ มีความจำเป็นต้องลาสิกขาออกไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เรียกว่า นักธรรมชั้นตรี การศึกษาพระธรรมวินัยแบบใหม่นี้ได้รับความนิยมาจากหมู่ภิกษุสามเณรอย่างกว้างขวาง และแพร่หลายอย่างรวดเร็ว เพียง 2 ปีแรก ก็มีภิกษุสามเณรสมัครเข้าสอบสนามหลวงเกือบพันรูป เมื่อทรงเห็นว่าการศึกษานักธรรมอำนวยความสะดวกประโยชน์แก่พระศาสนาและภิกษุสามเณรทั่วไป ในเวลาต่อมาจึงทรง

พระดำริขยายการศึกษานักธรรมให้ทั่วถึงแก่ภิกษุทุกระดับ คือ ทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมชั้นโท สำหรับภิกษุชั้นมัชฌิมะ คือ มีพรรษาเกิน 5 แต่ไม่ถึง 10 และนักธรรม ชั้นเอก สำหรับภิกษุชั้นเถระ คือมีพรรษา 10 ขึ้นไป ดังที่เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์สืบมาตราบถึงทุกวันนี้

ต่อมา พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธฯ ทรงพิจารณาเห็นว่า การศึกษานักธรรมมิได้เป็นประโยชน์ต่อภิกษุสามเณรเท่านั้น แม้ผู้ที่ยังครอง ฆราวาสวิสัยก็จะได้รับประโยชน์จากการศึกษานักธรรมด้วย โดยเฉพาะสำหรับเหล่าข้าราชการครู จึงทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้น เรียกว่า “ธรรมศึกษา” มีครบทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับหลักสูตรนักธรรมของภิกษุสามเณร เว้นแต่วินัยบัญญัติที่ทรงกำหนดใช้เบญจศีล เบญจธรรม และอุโบสถศีลแทน ได้เปิดสอบธรรมศึกษาตรีครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2472 และเปิดสอบครบทุกชั้นในเวลาต่อมา มีฆราวาสทั้งหญิงและชายเข้าสอบเป็นจำนวนมาก นับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้มีสมเด็จพระวันรัต วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง เน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพ สามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้ด้วยดี ทั้งถือว่าเป็นกิจการของคณะสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งอดีตถึงปัจจุบัน⁴⁷

หลักสูตรธรรมศึกษา

ธรรมศึกษาชั้นตรี

1. วิชาเรียงความแก่กระทั้ธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1

ชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายการออกข้อสอบไว้ 5 หมวด คือ

- 1) ทานวรรค
- 2) ปาปวรรค
- 3) ปุญญวรรค
- 4) สติวรรค
- 5) สีลวรรค

⁴⁷สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, สอบธรรมของสนามหลวง แผนกธรรม พ.ศ.2555, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555), หน้า 351-354.

ให้นักเรียนแต่งอธิบายให้สมเหตุสมผล อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบด้วย 1 สุภาษิต บอกชื่อ คัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย สุภาษิตที่อ้างมานั้นต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ 2 หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

2. วิชาธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือนวโกวาทแผนกธรรมวิภาคและคหิปฏิบัติ

ชั้นนี้ กำหนดให้เรียนหมวดธรรมดังตารางต่อไปนี้

ธรรมวิภาค/ หมวด	เนื้อหา
ทุกะ หมวด 2	ธรรมมีอุปการะมาก 2
	ธรรมเป็นโลกบาล 2
	ธรรมอันทำให้งาม 2
	บุคลลหาได้ยาก 2
ติกะ หมวด 3	รตนะ 3
	คุณของรตนะ 3
	โอวาทของพระพุทธเจ้า 3
	ทวาริต 3
	สุจริต 3
	อกุศลมูล 3
	สัพปุริสบัญญัติ 3
	บุญกิริยาวัตถุ 3
จตุกกะ หมวด 4	วุฑฒิ 4
	จักร 4
	อคติ 4
	ปธาน 4
	อธิษฐานธรรม 4
	อิทธิบาท 4
	ควรทำความไม่ประมาทในที่ 4 สถาน
	พรหมวิหาร 4
	อริยสัจ 4

ธรรมวิภาค/ หมวด	เนื้อหา
ปัญจกะ หมวด 5	อนันตริยกรรม 5 อกิลหปัจจเวกขณ 5 ธัมมัสสวนานิสงส์ 5 พละ 5 ขันธ 5
ฉักกะ หมวด 6	การวะ 6 สาราณียธรรม 6
สัตตกะ หมวด 7	อริยทรัพย์ 7 สัพปุริสธรรม 7
อัฐฐกะ หมวด 8	โลกธรรม 8
ทศกะ หมวด 10	บุญกิริยาวัตถุ 10
คิหิปฏิบัติ / หมวด	เนื้อหา
จตุกกะ หมวด 4	ทิวฐัมมิกัตถประ โยชน 4 สัมปรายิกัตถประ โยชน 4 มิตตปฏิรูป 4 มิตรแท้ 4 สังคหวัตถุ 4 ธรรมของฃรราวาส 4
ปัญจกะ 5	มิจฉาวณิชา 5 สมบัติของอุบาสก 5
ฉักกะ 6	ทิส 6 อบายมุข 6

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี วิชาธรรม

3. วิชาพุทธ

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธประวัติ เล่ม 1 – 2 – 3

ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) และศาสนพิธี เล่ม 1 ขององค์การ
ศึกษา

4. วิชาวินัย

หลักสูตร ใช้หนังสือเบญจศีลเบญจธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโรดม)
ธรรมศึกษาชั้นโท

1. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 2

ในชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายการออกข้อสอบไว้ 5 หมวด คือ

- 1) อุตตวรรค
- 2) กัมมวรรค
- 3) ชันติวรรค
- 4) ปัญญาวรรค
- 5) เสวนาวรรค

ให้นักเรียนแต่งอธิบายเป็นทำนองเทศนาโวหารอ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบไม่น้อยกว่า 1
สุภาษิต และบอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย ห้ามอ้างสุภาษิตซ้ำซ้อนกันแต่จะซ้ำคัมภีร์ได้ไม่
ห้าม สุภาษิตที่อ้างมานั้น ต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้กำหนดให้เขียนลง
ในใบตอบ ตั้งแต่ 3 หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

2. วิชาธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือธรรมวิภาค ปริเฉทที่ 2

ชั้นนี้ กำหนดให้เรียนหมวดธรรมดังตารางต่อไปนี้

ธรรมะ / หมวด	เนื้อหา
ทุกะ หมวด 2	กัมมัญฐาน 2 กาม 2 บุชา 2 ปฏิสันถาร 2 สุข 2 (กายิกสุข – เจตสิกสุข)
คิกะ หมวด 3	อกุศลวิตก 3 กุศลวิตก 3 อัคคี 3 อธิปไตยยะ 3 ญาณ 3

ธรรมะ / หมวด	เนื้อหา
คิกะ หมวด 3	คัณฑา ปาฎิหาริยะ 3 ปิฎก 3 พุทธจริยา 3 วิฎฐะ 3 สิกขา 3
จตุกกะ หมวด 4	อปัสเสนธรรม 4 อัปมัถญา 4 พระอริยบุคคล 4 โอฆะ 4 กิจในอริยสัง 4 บริษัท 4 บุคคล 4 มรรค 4 ผล 4
ปัญจกะ หมวด 5	อนุปุพพิกถา 5 มัจฉริยะ 5 มาร 5 เวทนา 5
ฉักกะ หมวด 6	จริต 6 ธรรมคุณ 6
สัตตกะ หมวด 7	วิสุทธิ 7
อัฏฐกะ หมวด 8	อวิชชา 8
นวกะ หมวด 9	พุทธคุณ 9
ทศกะ หมวด 10	สังฆคุณ 9
ทวารทศกะ หมวด 12	บารมี 10
	กรรม 12

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นโท วิชาธรรม

3. วิชาพุทธ

หลักสูตร ใช้หนังสืออนุพุทธประวัติ และพุทธประวัติ อंकกล่าวเฉพาะประวัติพระสาวก สังคีตติกา ปฐมสมโพธิกถา พระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (บุสุสเทว) และศาสนพิธี เล่ม 2 ขององค์การศึกษาชั้นนี้ กำหนดให้เรียนประวัติของพระสาวก จำนวน 40 รูป

4. วิชาวินัย

หลักสูตร ใช้หนังสืออุโบสถศีลของพระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ ป.ธ.9) วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมผู้เข้าสอบประโยคธรรมศึกษาชั้นโท ต้องได้ประโยคธรรมศึกษาชั้นตรีในสนามหลวงมาแล้ว

ธรรมศึกษาชั้นเอก

1. วิชาเรียงความแก่กระทู้ธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 3

ในชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายการออกข้อสอบไว้ 5 หมวด คือ

- 1) อปฺปมาทวรรค
- 2) จิตตวรรค
- 3) ธรรมวรรค
- 4) วิริยวรรค
- 5) สามัคคีวรรค

ให้นักเรียนแต่งอธิบายเป็นทำนองเทศนา โวหาร อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบไม่น้อยกว่า 3 สุภาษิต และบอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย ห้ามอ้างสุภาษิตซ้ำซ้อนกัน แต่จะซ้ำคัมภีร์ได้ ไม่ห้าม สุภาษิตที่อ้างมานั้น ต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ 4 หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

2. วิชาธรรม

หลักสูตร หนังสือธรรมวิจารณ์ ส่วนปรมัตถปฏิบัติ

หมวด	เนื้อหา
นิพพิทา	ปฏิบัติแห่งนิพพิทา สังขาร อนิจจลักษณะ ทุกขลักษณะ อนัตตลักษณะ

หมวด	เนื้อหา
<p>วิราคะ</p> <p>วิสุทธ</p> <p>นิพพาน</p> <p>หนังสือสมถกรรมฐาน</p> <p>หัวใจสมถกัมมัฏฐาน</p> <p>สมถภาวนาพระพุทธคุณ</p> <p>หนังสือธรรมสมบัติ</p> <p>หมวดที่ 10</p>	<p>ไวพจน์แห่งวิราคะ</p> <p>วิมุตติ</p> <p>วิมุตติ 2</p> <p>วิมุตติ 5</p> <p>วิปัสสนาญาณ 9</p> <p>วิสุทธิ อีกรบรยายหนึ่ง</p> <p>วิสุทธิ 7</p> <p>สันติ</p> <p>ปฏิบัติแห่งสันติ</p> <p>มติแห่งลัทธิภายนอก</p> <p>มติข้างพระพุทธศาสนา</p> <p>นิพพานธาตุ 2</p> <p>บาลีแสดงปฏิบัติแห่งนิพพาน</p> <p>บาลีแสดงอุปาทิเสสนิพพาน</p> <p>บาลีแสดงอนุุปาทิเสสนิพพาน</p> <p>บาลีแสดงนิพพานทั้ง 2 บรรยาย</p> <p>บาลีใช้ ปรินิพพาน หมายถึงอุปาทิเสส</p> <p>บาลีใช้ ปรินิพพุต แทนปรินิพพาน</p> <p>มติปรารภพระพุทธเจ้าหลายพระองค์</p> <p>ปฏิบัติแห่งนิพพาน</p> <p>กายคตาสติ</p> <p>เมตตา</p> <p>พุทธานุสสติ</p> <p>กสิณ</p> <p>จตุรธาตุวัตถานะ</p> <p>วิปัสสนากัมมัฏฐาน</p>

3. วิชาพุทธ แก่ปัญหาพุทธานุพุทธประวัติ กับข้อธรรมในท้องเรื่องนั้น

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธประวัติ เล่ม 1 – 2 – 3 ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราช (บุสุสเทว) พุทธานุพุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ พระปฐมสมโพธิกถา พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

4. วิชาวินัย

หลักสูตร ใช้หนังสือหลักสูตรกรรมบถของพระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ ป.ช.9) วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมผู้จะเข้าสอบประโยคธรรมศึกษาชั้นเอก ต้องได้ประโยคธรรมศึกษาชั้นโทในสนามหลวงมาแล้ว⁴⁸

สรุปได้ว่า กิจกรรมสอบธรรมศึกษาประกอบด้วยการศึกษาและการสอบตามหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ธรรมศึกษา ชั้นโท และธรรมศึกษา ชั้นเอก การศึกษาธรรมศึกษา เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ด้านพระพุทธศาสนาวิชาธรรมวินัย และวิชาเรียงความแก่กระตือรือรรม เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และซาบซึ้งในคุณของพระรัตนตรัย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดและการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนรู้หน้าที่ของชาวพุทธและสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

2.3.3.4 กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

วันสำคัญทางพุทธศาสนา

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ เป็นวันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ประกอบพิธีกรรม มีการบูชาเพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นพิเศษ และนำหลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทำทาน การรักษาศีล เจริญสมาธิ และพึงธรรมให้เป็นกิจวัตรทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส ที่เลื่อมใสศรัทธา ทำบุญจนกลายเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

1. วันมาฆบูชา

1.1 มาฆบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนมาฆะ หรือเดือน 3 เนื่องในโอกาสคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์

1.2 วันมาฆบูชา เป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 มีเหตุการณ์อัศจรรย์ที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าจำนวน 1,250 รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ โดยมิได้

⁴⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 14 – 25.

นัดหมายกันพระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ ผู้ได้อิถุญา 6 และเป็นผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า ในวันนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งเป็นทั้งหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติที่นำไปใช้ได้ทุกสังคม

1.3 ประวัติความเป็นมา หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 9 เดือนขณะนั้นเมื่อเสร็จพุทธกิจแสดงธรรมที่ถ้ำสุกขาตาแล้ว เสด็จมาประทับที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์แคว้นมคธ ประเทศอินเดีย ในปัจจุบัน วันนั้นตรงกับวันเพ็ญเดือนมาฆะ หรือเดือน 3 ในเวลาบ่าย พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า จำนวน 1,250 รูป ได้มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ประทับของพระพุทธเจ้าโดยมิได้นัดหมายกันไว้ก่อนนับเป็นเหตุอัศจรรย์ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่าง คือ

1.3.1 วันนั้นเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

1.3.2 พระสงฆ์ จำนวน 1,250 รูป มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย

1.3.3 พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์

1.3.4 พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ได้รับการอุปสมบท โดยตรงจากพระพุทธเจ้า

เพราะเหตุที่มีองค์ประกอบสำคัญดังกล่าวจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวันจาตุรงคสันนิบาต และในโอกาสนี้พระพุทธเจ้าได้แสดงโอวาทปาติโมกข์ ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประกาศหลักการ อุดมการณ์ และวิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาการถือปฏิบัติวันมาฆบูชาในประเทศไทย พิธีวันมาฆบูชานี้ เดิมทีเดียวในประเทศไทยไม่เคยทำมาก่อนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอธิบายไว้ว่าเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยทรงถือตามแบบของโบราณบัณฑิตได้นิยมกันว่า วันมาฆบูรณมีพระจันทร์เสวยฤกษ์มาฆะเต็มบริบูรณ์เป็นวันที่พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า 1,250 รูป ได้ประชุมกันพร้อมด้วยองค์ 4 ประการเรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาโอวาท ปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์เป็นการประชุมใหญ่ และเป็นการอัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา นักปราชญ์จึงถือเอาเหตุนี้ประกอบการศึกษาพระพุทธรูป และพระอรหันต์สาวก 1,250 รูป นั้นให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสเดิมทีมีการประกอบพิธีในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาก็ขยายออกไปให้พุทธบริษัทได้ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบสืบมาจนปัจจุบัน มีการบูชาด้วยการเวียนเทียน และบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ส่วนกำหนดวันประกอบพิธีมาฆบูชาขึ้นปกติตรงกับวันเพ็ญเดือน 3 หากปีใดเป็นอธิกมาส คือมีเดือน 8 สองหนจะเลื่อนไปตรงกับวันเพ็ญเดือน 4

กิจกรรมที่ชาวพุทธควรปฏิบัติ ศึกษาเอกสารหรือสนทนา เกี่ยวกับวันสำคัญของวันมาฆบูชารวมทั้งหลักธรรมคือ โอวาทปาติโมกข์ และแนวทางปฏิบัติในครอบครัวบำเพ็ญกุศลทำบุญ ตักบาตร บริจาคทาน ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา

2. วันวิสาขบูชา

2.1 วันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

2.2 วิสาขบูชา หมายถึง การบูชาพระในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ หรือเดือน 6 เพื่อระลึกถึงวันที่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานในวัน และเดือนเดียวกันซึ่งมีชื่อเต็มว่า วิสาขบูชา มีบูชา

2.3 ประวัติความเป็นมา

2.3.1 ประสูติ พระพุทธเจ้าเป็นโอรสในพระเจ้าสุทโธทนะ กษัตริย์ครองกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ และพระนางสิริมหามายา ด้วยแต่โบราณผู้หญิงไม่สามารถคลอดบุตรที่บ้านสามีได้ พระมารดาจึงต้องเดินทางกลับไปยังกรุงเทวทหะ เมื่อเสด็จถึงบริเวณสวนลุม พินีสวัน พระนางทรงเจ็บพระครรภ์ ทรงประสูติ ณ สวนลุมพินีสวันซึ่งอยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ (ปัจจุบันอยู่ในเขตเมืองลุมพินี ประเทศเนปาล) ในตอนเช้าของวันศุกร์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีก่อนพุทธศักราช 80 ปี เมื่อประสูติได้ 5 วัน ได้ขนานพระนามว่า สิทธัตถะ หมายถึง มีความต้องการสำเร็จ

2.3.2 ตรัสรู้ ต่อมาพระเจ้าสุทโธทนะ ได้เชิญพราหมณ์มาทำนายอนาคตของเจ้าชายสิทธัตถะ พราหมณ์ทำนายว่า ถ้าครองเพศบราฮ์มาต่อไป จะได้ทรงเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่ แต่ถ้าทรงออกบวชแล้วจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก พระเจ้าสุทโธทนะทรงมีความห่วงพระโอรสจะออกบวช จึงทรงปรนเปรอด้วยความสุขมากมาย เมื่อมีพระชนมายุที่จะอภิเษก พระบิดาก็ได้ทรงจัดพิธีอภิเษกให้กับพระนางยโสธรา และมีพระโอรส 1 พระองค์ นามว่าพระราहुล ก็ทรงเบื้อหน่ายในชีวิต ด้วยทอดพระเนตรเทวทูตทั้ง 4 คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ทรงมีความตั้งพระทัยหาหนทางเพื่อให้พ้นทุกข์ทั้งปวง พระองค์ก็เสด็จออกผนวช และทรงบำเพ็ญเพียรอย่างหนัก จนได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ(ปัจจุบันอยู่ในเขตเมืองพุทธคยา แคว้นพิหาร ประเทศอินเดีย) เมื่อเช้ามีด วันพุธ ขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ปีระกา ก่อนพุทธศักราช 45 ปี

2.3.3 เสด็จปรินิพพาน หลังจากตรัสรู้แล้วพระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจโปรดผู้คนตั้งสอนให้ได้บรรลุมรรคผลเป็นจำนวนมาก ก่อนจะปรินิพพานทรงแสดงปัจฉิมโอวาทว่า “ภิกษุทั้งหลายบัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลายให้รู้ สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสิ้น ไปเป็นธรรมดาท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด” และเสด็จดับขันธปรินิพพานเมื่อวันอังคารขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีมะเส็ง ณ แทนบรรทมระหว่างต้นสาละ (ต้นรัง) คู่ศาลวโนทยานของมัลลกษัตริย์ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ (ปัจจุบันอยู่ในเมืองกุสินครแคว้นอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย) สิริรวมพระชนมายุได้ 80 พรรษา

2.4 ประวัติการประกอบพิธีกรรมวันวิสาขบูชาในประเทศไทยเริ่มทำมาแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ตามหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือของนางนพมาศ หรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ว่าการจัดพิธีจัด

อย่างเอิกเกริก พิธีกรรมที่สำคัญ คือรักษาอุโบสถศีลทำบุญทำทาน ฟังธรรม และ เวียนเทียนในตอนค่ำต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี ลัทธิศาสนาพราหมณ์ได้แพร่ขยาย และมีอิทธิพล จึงไม่ปรากฏ การประกอบพิธีในวันวิสาขบูชา ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) มีความเชื่อมโยงให้ประกอบพิธีวันวิสาขบูชาขึ้นอีกครั้ง ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนยังถือปฏิบัติ และถือว่าเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทางราชการจึงได้กำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ ในปี พ.ศ. 2543 ที่ประชุมขององค์การพุทธศาสนิกชนสัมพันธ์ แห่งโลก องค์การสหประชาชาติ ได้มีมติตกลงกำหนดให้เป็นวันสำคัญสากลขององค์การสหประชาชาติ

2.5 กิจกรรมที่ควรปฏิบัติ การใส่บาตร การฟังธรรมเทศนา รักษาศีล ปล่อยนก ปล่อยปลา เวียนเทียน เป็นต้น

3. วันอาสาฬหบูชา

3.1 วันอาสาฬหบูชาตรงกับ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8

3.2 วันอาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะหรือเดือน 8 เนื่องในโอกาสคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาเป็นครั้งแรก โดยทรงแสดงปฐมเทศนา คือ ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร เป็นผลให้เกิดมีพระสาวกรูปแรกขึ้นในพระพุทธศาสนาจนถือได้ว่าเป็นวันแรกที่มี พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ครบเป็นองค์พระรัตนตรัย

3.3 ความสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา (เทศน์กัณฑ์แรก) เมื่อห้าด้วยทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่นำไปสู่การบรรลุนิพพาน ฤาษีโกณฑัญญะ ได้บรรลุโศคาปัตติผล แล้วทูลขอบวชเป็นสาวกรูปแรก เป็นประจักษ์พยานในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในบรรดาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาที่ประกาศให้มีวันอาสาฬหบูชาและถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน

3.4 ประวัติ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ในวันเพ็ญเดือน 6 และได้ประทับอยู่ ณ บริเวณที่ตรัสรู้นั้นตลอด 7 สัปดาห์ พระองค์ทรงใคร่ครวญถึงผู้ที่พระองค์จะแสดงธรรมโปรด อันดับแรกทรงระลึกถึงอาหารดาบส และอุทกดาบส ผู้เคยสอนความรู้ชั้นฌานให้แก่พระองค์มา แต่ท่านทั้ง 2 ก็สิ้นชีพไปก่อนแล้ว จึงทรงระลึกถึง ปัญจวัคคีย์ คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิย มหานามะ และอัสสชิ ผู้ที่เคยมีอุปการคุณ แก่พระองค์ทรงทราบด้วยพระญาณว่าฤาษีทั้ง 5 นั้นมีอุปนิสัยแก่กล้าสามารถบรรลุธรรมได้ จึงเสด็จออกจากคันทมหาโพธิ์ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เดินทางไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสีแคว้นกาสิ เสด็จไปถึงเย็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอาสาฬหะ รุ่งขึ้นวันขึ้น 15 ค่ำ พระองค์ทรงแสดงธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร อันเป็นธรรมเทศนากัณฑ์แรกโปรด ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันนั้นเองสรุปความได้ว่าบรรพชิต (นักบวช) ไม่ควรประพฤติที่สุด 2 ส่วน คือ

- 1) การหมกมุ่นมัวเมาอยู่ในกามสุข (กามสุขัลลิกานุโยค) และ
- 2) การทรมานตัวเองให้ลำบาก (อัตตคิก

มลตามุโยค)ควรดำเนินตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ ความเห็นชอบ (สัมมาทิฏฐิ) ความคำริชชอบ(สัมมาสังกัปปะ) ความเจรจาชอบ (สัมมาวาจา มะ) ความกระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) อาชีพชอบ(สัมมาอาชีวะ) ความพยายามชอบ (สัมมาวายามะ) ความมีสติ (สัมมาสติ) และตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) ต่อจากนั้นจึงแสดงอริยสัจ 4 คือ หลักความจริงของชีวิต ที่เมื่อรู้แล้วจะทำให้หมดกิเลส อัน ได้แก่ ทุกข์ (ความเกิด ความแก่ และความตาย เป็นต้น) สมุทัย (เหตุให้เกิดทุกข์ คือความอยากต่าง ๆ) นิโรธ (ความดับทุกข์ คือ นิพพาน) และมรรค (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)เมื่อจบพระธรรมเทศนา ท่านโกณฑัญญะก็ได้ดวงตาเห็นธรรม (เห็นตามเป็นจริง) ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นมีความดับเป็นธรรมดา พระพุทธเจ้า ครั้นทรงทราบว่โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นโสดาบันแล้ว จึงทรงเปล่งอุทานว่า “อัญญาสิ ะตะโก โกณฑัญญ โอ อัญญาสิ ะตะโก โกณฑัญญ โอ” แปลว่า “โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” อันเป็นเหตุให้ท่านโกณฑัญญะได้นามว่า “อัญญาโกณฑัญญะ” มานับแต่นั้นท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ทูลขอบวช พระ พุทธเจ้าก็ทรงบวชให้ด้วยวิธีบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทาจึงเป็นอันว่า มีองค์พระรัตนตรัยเกิดขึ้นครบบริบูรณ์ในวันนั้น

3.5 กิจกรรม เป็นวันที่ชาวไทยทุกคน จะทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียน และช่วยกันทำประโยชน์ให้กับวัด และทำจิตใจให้สงบ ทำแต่ความดีละเว้นความชั่ว⁴⁹

4. วันธรรมสวนะ

วันธรรมสวนะ หมายถึง วันฟังธรรม แต่ชาวพุทธนิยมเรียกว่า วันพระหรือวันอุโบสถ เป็นวันที่พุทธศาสนิกชนประชุมกันที่วัดเพื่อทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาและฟังธรรม ในประเทศไทย กำหนดวันพระไว้เดือนหนึ่งมี 4 วัน ได้แก่ วันขึ้น 8 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ วันแรม 8 ค่ำ และวันแรม 15 ค่ำ

ความสำคัญของวันธรรมสวนะ เป็นวันสำคัญวันหนึ่งในพระพุทธศาสนา เป็นวันแห่งการทำความดี โดยพระพุทธองค์ได้ทรงอนุญาตให้ชาวพุทธ ได้มีโอกาสทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และฟังธรรมเพื่อชำระจิตใจให้สะอาด สงบ และสว่างยิ่ง ๆ ขึ้น

การปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ

เมื่อถึงวันธรรมสวนะ พุทธศาสนิกชนจะทำบุญตักบาตรกันในตอนเช้า ควรปฏิบัติดังนี้

1. การเตรียมตัว การแต่งกายต้องดูสุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะ เพราะเราต้องไปประกอบพิธีกรรมที่วัดซึ่งเป็นสถานที่ที่ควรให้ความเคารพทางพระพุทธศาสนานำดอกไม้ธูปเทียนไปสำหรับบูชาพระ นำอาหารคาวหวานไปถวายพระ

⁴⁹วิทย์ วิศทเวทย์, หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา มัธยมช่วงชั้นที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2547) หน้า 103-108.

2. การประกอบพิธีกรรม เมื่อเข้าสู่บริเวณศาลาการเปรียญ หรือสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรม ควรสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย นำดอกไม้รูปเทียนไปบูชาพระรัตนตรัย เวลาประมาณ 9.00 น. เมื่อพุทธบริษัทมาทันพร้อมแล้ว ให้ผู้ใดผู้หนึ่งจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระภิกษุสามเณร ทำวัตรเช้า พระภิกษุสงฆ์ผู้แสดงธรรมขึ้นธรรมมาสน์ หัวหน้าอุบาสกหรืออุบาสิกาประกาศอุโบสถ ทุกคนคุกเข่าประนมมือกล่าวคำอาราธนาอุโบสถศีลพร้อมกัน พระสงฆ์ให้ศีล 8 (ผู้ใดรักษาเพียงศีล 5 ก็สมาทานเพียง 5 ข้อ ในข้อที่ 3 ให้สมาทานว่า “กามสมุจฉัจฉาราแทน และรับต่อไปจนครบ 5 ข้อ แล้วกราบ 3 ครั้ง ลงนั่งกราบไม่ต้องรับศีลข้อต่อไป) เห็นว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมพระสงฆ์แสดงธรรม ระหว่างแสดงธรรมควรประนมมือรับฟังด้วยความตั้งใจ หัวหน้าอุบาสกหรืออุบาสิกา นำกล่าวถวายทาน พระสงฆ์ให้พร กรวดน้ำแผ่เมตตาและกล่าวคำลาพระเมื่อเสร็จพิธี

หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันธรรมสวนะ คือ อุโบสถศีล หรือศีล 8 หรือ อัญญัติ คือ การรักษาระเบียบทางกายวาจา ข้อปฏิบัติทางกายวาจาให้ยิ่งขึ้นไป⁵⁰

5. วันเข้าพรรษา

5.1 การเข้าพรรษา หมายถึง การอยู่ประจำในฤดูฝนไม่ได้ค้างคืนที่ไหนเป็นเวลา 3 เดือน วันนี้ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

5.2 ประวัติความเป็นมาในสมัยพุทธกาล เมื่อพระสงฆ์มากขึ้นพอลถึงฤดูฝนพระสงฆ์บางรูปไม่ได้หยุดค้างในฤดูฝนเที่ยวจาริกไปในที่ต่าง ๆ เหยียบย่ำข้าวกล้าของชาวบ้านเสียหายเหยียบสัตว์เล็กสัตว์น้อยตาย ชาวบ้านจึงกำหนดิเตียน ความทราบถึงพระพุทธองค์ จึงได้มีการบัญญัติ พระวินัยให้พระภิกษุทุกรูปอยู่จำพรรษาในฤดูฝนเป็นเวลา 3 เดือน พุทธบัญญัตินี้มีข้อยกเว้นให้ภิกษุที่จำพรรษาสามารถไปค้างคืนที่อื่นได้ถ้าจำเป็น แต่ต้องไปไม่เกิน 7 วัน เรียกว่าสัตตทากรณียะ เช่น การไปดูแลพระอุปัชฌาย์อาจารย์ที่อาพาธ ไปดูแลบิดามารดาที่เจ็บป่วยไปกิจนิมนต์เพื่อรักษาศรัทธา เป็นต้น

5.3 วันเข้าพรรษามีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนด้วยเหตุผลดังนี้

5.3.1 พระภิกษุจะหยุดจาริกไปยังสถานที่อื่น ๆ แต่จะเข้าพักประจำในวัดแห่งเดียวตามพุทธบัญญัติ ภิกษุได้มีเวลาศึกษาพระธรรมวินัยได้มากขึ้น

5.3.2 การที่พระภิกษุอยู่ประจำที่นาน ๆ ย่อมมีโอกาสได้สังเคราะห์กุลบุตรที่ประสงค์จะอุปสมบท เพื่อการศึกษาพระธรรมวินัย และสงเคราะห์พุทธบริษัททั่วไปชาวพุทธก็จะไปวัดทำบุญตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม ฟังปฏิบัติธรรม ถวายเทียนพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน เป็นต้น

⁵⁰พระมหามนัส กิตติสาโร, ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ม.1, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2551), หน้า 204.

5.3.3 เป็นเทศกาลที่พุทธศาสนิกชนเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ เช่น การดื่มสุรา สิ่งเสพติด และการเที่ยวเตร่เฮฮา เป็นต้น

5.3.4 นอกจากจะเป็นเทศกาล ที่พุทธศาสนิกชนพึงคเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ แล้ว ในช่วงเวลาพรรษาพุทธศาสนิกชนทั่วไปจะบำเพ็ญทาน รักษาศีล พึ่งธรรมและเจริญภาวนามากขึ้น

6. วันออกพรรษา

6.1 วันออกพรรษา หมายถึง วันที่พ้นจากข้อกำหนดทางพระวินัยที่ต้องอยู่ประจำที่ หรือในวัดแห่งเดียวตลอด 3 เดือน ในช่วงฤดูฝน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 คือ วันที่ครบกำหนดการอยู่จำพรรษา หมอดฤตฺสน การเดินทางสะดวก จึงสามารถเดินทางไป เผยแผ่ศาสนาได้แล้วในวันออกพรรษานี้

6.2 ความสำคัญวันออกพรรษามีความสำคัญดังนี้

6.2.1 เป็นวันที่พระสงฆ์ได้รับพระบรมพุทธานุญาตให้จาริกไปค้างแรมที่อื่นได้

6.2.2 เมื่อออกพรรษาแล้วพระสงฆ์ได้นำความรู้จากหลักธรรม และประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างพรรษาไปเผยแผ่แก่ประชาชน พระภิกษุได้ทำปวารณาเปิดโอกาสให้เพื่อนภิกษุว่ากล่าวตักเตือนเรื่องความประพฤติของตนเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ความนับถือและความสามัคคีในหมู่คณะ ชาวพุทธได้นำแบบอย่างของการปวารณา เพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเองเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาตน ครอบครัว ชุมชน และสร้างสรรค์สังคมต่อไป

6.3 ประวัติความเป็นมา ในครั้งพุทธกาลพระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ พระเชตะวันมหาวิหาร มีพระภิกษุกลุ่มหนึ่งแยกย้ายกันไปจำพรรษาอยู่ตามอารามต่าง ๆ พระภิกษุเหล่านั้นเกรงว่าจะเกิดการขัดแย้งทะเลาะวิวาทกันเมื่ออยู่ร่วมกัน จึงได้ทำกติกาว่าจะไม่พูดจาถกเถียงตลอดพรรษา จนออกพรรษาจึงไปกราบทูลพระพุทธองค์ กราบทูลให้ทรงทราบพระพุทธองค์จึงทรงดำนิว่าอยู่กันเหมือนฝูงปศุสัตว์จึงมีพุทธานุญาตให้พระภิกษุกระทำปวารณาต่อกัน

6.4 ประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญในวันออกพรรษา

6.4.1 พิธีปวารณาเป็นพิธีของสงฆ์ และเป็นพิธีที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ทำปวารณาแทนอุโบสถได้ 1 วัน ได้อนุญาตให้ภิกษุจำพรรษาร่วมกันนั้น ให้อีกว่ากล่าวตักเตือนกันได้ด้วยเมตตาจิต เมื่อสังเกตพบว่ามีกการประพฤติบกพร่องในวินัยข้อใดข้อหนึ่งแก่กันและกัน

6.4.2 พิธีตักบาตรเทโวโรหณะ ตักบาตรเทโวโรหณะ หมายถึงวันทำบุญ ตักบาตรในเทศกาลวันออกพรรษาตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ว่าเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากเทศนาธรรมโปรดพุทธมารดา “เทโว” ย่อมาจากคำว่า “เทโวโรหณะ” ซึ่งแปลว่าการหยั่งลงจากเทวโลก หมายถึง การเสด็จลงจากเทวโลกของพระพุทธเจ้า ตามตำนานกล่าวว่า ใน

พรรษาที่ 7 พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา เพื่อเป็นการสนองคุณอยู่ 1 พรรษา ถึงวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 จึงเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาประทับที่เมืองสังกัสสะ พระภิกษุ และพุทธศาสนิกชนได้มาต้อนรับพระพุทธเจ้าจำนวนมาก พุทธศาสนิกชนได้เตรียมอาหารมาใส่บาตรพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ที่ไปต้อนรับ จึงมีประเพณีตักบาตรในวันนี้ เรียกว่าตักบาตรเทโว การตักบาตรเทโวนี บางวัดทำในวันออกพรรษา คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 บางวัดก็ทำในวันรุ่งขึ้น คือ 1 ค่ำเดือน 11 ทั้งนี้แล้วแต่ความตกลงร่วมใจทั้งทางวัด และทางบ้าน⁵¹

จากกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงสรุปได้ว่า วันสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นวันที่มีเหตุการณ์ที่สำคัญ อันเนื่องด้วยพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เหตุการณ์ที่สำคัญดังกล่าวได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา และวันอาสาฬหบูชา เป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า คือบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ให้น้อมรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยในหลักที่สำคัญ เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อจรโลงให้พระพุทธศาสนา ดำรงคงอยู่ เป็นคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ตนเองและแก่สังคมโลก

2.3.3.5 กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

หลักการเข้าค่ายพุทธบุตร

การจัดการศึกษาของไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้จัดหลักสูตรการศึกษาวิชาการแขนงต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเพื่อให้เข้าไปประกอบอาชีพการงาน รวมทั้งวิชาศีลธรรม อันจะช่วยสร้างจิตสำนึกของประชากรให้รู้จักหน้าที่ของตนในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นได้อย่างปกติสุข ถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองอย่างทั่วถึง เหมาะสมแก่สถานภาพของผู้เรียน

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้นำนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลมาดำเนินการ โดยกำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2550 – 2551 ว่า “เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้

⁵¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 109-111.

ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง⁵²

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) มีเจตนารมณ์มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็น”มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ให้ได้รับการ “ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์” เป็นเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมนำความรู้และมีชีวิตที่ดี เก่งและมีความสุขโดยมีความหมายดังนี้⁵³

ชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข เป็นวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล รักประเทศ รักชาติ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

เก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถทางภาษา ศิลปะ คนดี มีภาวะผู้นำ รู้จักควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถใช้สติปัญญาในการเผชิญหน้า และพิชิตปัญหา พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือคนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข ได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจในความสนใจตามความต้องการ สามารถเรียนรู้รู้ความจริงบรรลุความดีงาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดุลยภาพ

⁵²กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550-2551, คุราลละเอียดใน

<http://www.obec.go.th/plan51/planobec51.doc>.

⁵³สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559), (กรุงเทพมหานคร : พรินทวาทกราฟฟิค, 2545), หน้า 16-17.

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับพลเมืองของประเทศได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ซึ่งจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญรวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยรัฐมุ่งหวังให้การศึกษาสร้างคนและความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเท่าเทียมกับนานาอารยประเทศ

การจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมหรือค่ายพุทธบุตรนี้ ถือเป็น กิจกรรมแห่งการเรียนรู้ประการหนึ่งที่ต้องส่งเสริม ปลุกฝังให้นักเรียนเยาวชนมีความคุณธรรมนำความรู้สามารถพัฒนาตนเอง ได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความสำนึกในการเป็นชาวพุทธที่ดี มีความรับผิดชอบ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่างสูงสุด ส่งเสริมให้เกิดพลังขึ้นทางจิตใจ สร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะการสร้างคุณธรรมขั้นพื้นฐานให้แก่นักเรียน คือ ความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญู มีวินัย ห่างไกลอบายมุข ให้มีพฤติกรรมอันดีงามบนพื้นฐานของสังคมไทย ถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่จะจัดทำโครงการนี้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม

ปัจจุบันได้มีหน่วยงานทั้งที่เป็นส่วนราชการ วัด สำนักสงฆ์ และ โรงเรียนร่วมกันจัดโครงการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนผู้เป็นอนาคตของชาติ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงนำสาระสำคัญ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม เสนอดังนี้

1. วัดปัญญาบันฑิตาราม

วัดปัญญาบันฑิตาราม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี มีจุดมุ่งหมายในการสร้างวัดคือ ตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่บำเพ็ญบุญ และเพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมผู้ใฝ่รู้ในการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ที่ท่านกล่าวว่า ต้องการให้สถานที่นี้เป็นที่สำหรับ “สร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนาทายาทให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างถูกต้อง ให้มีชีวิตเรียบร้อยตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจวัตถุนิยมมากเกินไป” ซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้นำไปสู่การดำเนินงานและการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของวัดปัญญาบันฑิตาราม โดยเฉพาะโครงการเข้าอบรมค่ายพุทธบุตร ซึ่งเป็นกิจกรรมมุ่งฝึกอบรมให้เยาวชนเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมได้ใช้ชีวิตแบบวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็น “ลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครู เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นเยาวชนที่ดีของประเทศชาติ และเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนาเท่าที่จำเป็น ต่อการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและพอเพียง
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำหลักธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นคุณธรรมประจำชีวิต ไม่ตกเป็นทาสของความชั่วร้ายทั้งปวง มีชีวิตปลอดภัยและสงบร่มเย็น
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมดำเนินชีวิตเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่นทั้งในด้านระเบียบวินัย อดทน ขยัน ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบและกตัญญูคุณเวทิตี เป็นต้น
4. เพื่อให้ผู้รับการอบรมมีส่วนร่วมในการสืบอายุพระพุทธศาสนา และประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทยไว้เป็นมรดกอันล้ำค่าของสังคมไทยสืบไป⁵⁴

การจัดค่ายอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรและค่ายพุทธธรรมของวัดปัญญาบันฑิตาราม ระยะเวลา 2 คืน 3 วัน เป็นการจัดบนพื้นฐานของการเรียนรู้จากพระพุทธศาสนานำสู่การปฏิบัติในชีวิตตั้งปณิธานการดำเนินชีวิตว่า “อยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง” ทั้งนี้ หลักสูตรจะครอบคลุมเนื้อหาสาระ 3 ส่วน ได้แก่ วัฒนธรรม คุณธรรม และกิจกรรม เพราะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้การเข้าค่ายฝึกอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรและค่ายพุทธธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสาระวิชาพระพุทธศาสนา ที่ต้องใช้กับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ

การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมคุณธรรม หลักสูตร 2 คืน 3 วัน นี้ ประกอบด้วย

1. การทำวัตรสวดมนต์และเจริญภาวนา เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยทางวัฒนธรรมหลักจากกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ จะมีการฝึกสมาธิ เจริญภาวนา คือ เช้า ตั้งแต่ 04.30 น. – 05.30 น., เย็น ตั้งแต่เวลา 08.30 น. – 9.30 น. รวม 4 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง และฝึกเจริญภาวนาในกิจกรรมแบ่งฐาน 1 ครั้ง 45 นาที ฝึกเจริญภาวนาในกิจกรรมวิถีแห่งสติ 2 ครั้ง ๆ ละ 45 นาที รวม 6 ชั่วโมง 5 นาที
2. การศึกษาธรรมในกิจกรรมแบ่งฐาน กิจกรรมละ 45 นาที จำนวน 5 กิจกรรม รวม 3 ชั่วโมง 45 นาที
3. การศึกษาธรรมและเข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญ เป็นกิจกรรมรวม ครั้งละ 1-2 ชั่วโมง จำนวน 5 กิจกรรม และกิจกรรมชมวีดิทัศน์ 1 กิจกรรม รวม 9 ชั่วโมง
4. การบำเพ็ญประโยชน์ การรับประทานอาหาร และพักผ่อนอย่างมีสติรวมทั้งการปฏิบัติภารกิจส่วนตัวตามวิถีพุทธ ประมาณ 35 ชั่วโมง

⁵⁴ธวัชชัย เกื้อเกตุ, “ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญาบันฑิตาราม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2542, หน้า 18-19.

หัวข้อวิชาที่ใช้ในกิจกรรมอบรมคุณธรรม

- 1) ผู้ครอบครัวยุวพุทธ
- 2) วิถีชาวพุทธ
- 3) มารยาทชาวพุทธและศาสนพิธี
- 4) เพื่อนที่ดีของเพื่อน
- 5) ศาสนิกชนที่ดีของศาสนา
- 6) เจริญภาวนา
- 7) ทางแห่งความดี
- 8) การเข้าถึงพระรัตนตรัย
- 9) ลูกที่ดีของพ่อแม่
- 10) ศิษย์ที่ดีของครู อาจารย์
- 11) เยาวชนที่ดีของชาติ
- 12) พิธีสู่ความเป็นพุทธบุตร
- 13) ทางแห่งความสำเร็จ
- 14) พิธีอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่
- 15) สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา⁵⁵

ลักษณะการฝึกอบรม

1. เข้าค่ายพักแรมเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมร่วมกัน
2. การฝึกอบรมมีหลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย อภิปราย สนทนา ตอบปัญหา กิจกรรมกลุ่ม ทำวัตรเช้า เย็น สมาธิภาวนา บริหารกาย บริหารจิต ธรรมจากสื่อ

ค่ายคุณธรรมและศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล

1. วิสัยทัศน์

เด็กและเยาวชนยึดมั่นในพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นผู้กระทำความดีมีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนร่วม

2. ภารกิจ

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งพัฒนา ให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะเบื้องต้นตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

⁵⁵ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการ, ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการจัดฝึกอบรมคุณธรรม 2 คืน 3 วัน ค่ายพุทธบุตร-ค่ายพุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สกศ., 2546), หน้า 3-7.

2.2 จัดกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมที่ปลูกฝังให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นมนุษย์ที่ดี สมบูรณ์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2.3 จัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนเข้าใจและซาบซึ้งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.4 จัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

3. เป้าหมาย

3.1 เด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนาในสถานการณ์จริง (ทักษะ พิสัย)

3.2 เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี (จิตพิสัย)

3.3 เสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม ตามหลักมารยาทชาวพุทธ (ทักษะพิสัย)

3.4 สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (พุทธิพิสัย)

3.5 เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี (จิตพิสัย)

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ผ่านการอบรม ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

4.1 รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา พระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า และพระสาวกที่สำคัญ

4.2 สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข เชื่อมั่นในการทำความดีตามหลักกฎแห่งกรรม โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศทางธรรมะ มาสนับสนุนเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

4.3 ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม กฎแห่งกรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาใช้พัฒนาตน สังคมสิ่งแวดล้อม ชุมชนและประเทศชาติ

4.4 รู้ เข้าใจและสามารถใช้คำศัพท์ทางพุทธศาสนา ปฏิบัติศาสนพิธี และพิธีกรรมในวันสำคัญได้ถูกต้องด้วยความเต็มใจและเห็นคุณค่า

4.5 เข้าใจและสามารถปฏิบัติการบริหารจิต เจริญปัญญา มีสติสัมปชัญญะ ความระลึกได้ และรู้ตัวทั่วพร้อมนำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

5. หลักการและเหตุผล

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติในอนาคต เยาวชนที่มีคุณภาพ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสติปัญญาดีแล้ว ยังต้องมีคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย พระพุทธศาสนาถือเป็นแหล่งคำสอนและระบบจริย

ธรรมของสังคมไทย เด็กและเยาวชนไทยทุกคนควรได้รับการปลูกฝังหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในหน้าที่ เพื่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม ได้อย่างกลมกลืนภายใต้สภาพแวดล้อมในสังคม และวัฒนธรรมแบบพุทธ ซึ่งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนเป็นหน้าที่ของทุกสถาบันหลักในสังคม เริ่มตั้งแต่บ้าน วัด โรงเรียน ตลอดจนถึงชุมชนที่อยู่อาศัยที่จะต้องร่วมมือกันในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้มีความรู้และความเชื่อที่ถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีประสบการณ์ในการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในวัยเด็กถึงวัยรุ่นตอนปลาย เป็นช่วงที่บุคคลต้องการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ที่หลากหลาย แต่ยังคงพึ่งพาอาศัยผู้ใหญ่อยู่มาก ช่วงวัยดังกล่าวจึงเหมาะจะให้การปลูกฝังลักษณะทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันแนวโน้มของการพัฒนาหันมาเน้นการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาตัวคนมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบกับพระสงฆ์ปัจจุบันนี้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ได้รื้อฟื้นบทบาทในการพัฒนา และบทบาทของผู้นำการพัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยปรับตัว ปรับวิธีการจากเชิงรับเป็นเชิงรุกมากขึ้น และปรับบทบาทนั้นให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน เช่น การจัด โครงการค่ายคุณธรรม ซึ่งเป็นโครงการที่บูรณาการระหว่าง บ้าน วัด และ โรงเรียน (สถานศึกษา) ในลักษณะการอยู่ค่ายพักแรม 2 คืน 3 วัน ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การเข้าค่ายฝึกอบรมคุณธรรม เป็นส่วนหนึ่งของสาระวิชาพระพุทธศาสนาที่ต้องใช้กับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนงานด้านกิจการพระพุทธศาสนา ดังกล่าวข้างต้น เห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ของการพัฒนาเยาวชนในลักษณะการอยู่ค่าย จึงจัดให้พุทธมณฑลเป็นสถานที่ฝึกอบรมสำหรับ โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีความประสงค์ให้นักเรียนฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียน ได้ทดลองฝึกการปฏิบัติและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพุทธด้วยตนเอง หลังจากได้เรียนรู้เนื้อหาสาระของพระพุทธศาสนา (Knowliege) ในห้องเรียนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา (หลักสูตรใหม่) โดยจุดเน้นของค่ายมี 4 ส ได้แก่ สนุก สาระ สงบ และสำนึก รวมถึงการมีระเบียบวินัยในตนเองด้วย

6. วัตถุประสงค์ของโครงการ

6.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา ศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างซาบซึ้ง (จิตพิสัย)

6.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติตนตามวิถีชีวิตแบบพุทธ ในสถานการณ์ต่าง ๆ (ทักษะพิสัย)

6.3 เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพฤติกรรมที่ดีงาม ตามหลักมารยาทของชาวพุทธ (ทักษะพิสัย)

6.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลังจากผ่านการฝึกอบรมแล้ว (พุทธพิสัย)

6.5 เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นคนดี เช่น ลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี พุทธศาสนิกชนที่ดี และรับรู้ถึงความสามารถของตนในการเป็นคนดี ดังกล่าวด้วย

7. โครงสร้างหลักสูตรค่ายคุณธรรมฯ

ในการจัดอบรมค่ายคุณธรรมและศูนย์กลางการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑลนี้ได้แบ่งเป็นกระบวนการการเรียนรู้ 4 ภาค คือ

1. ภาควิชาการ มีเนื้อหาประมาณร้อยละ 20 ของหลักสูตร
2. ภาคนันทนาการ มีเนื้อหาประมาณร้อยละ 20 ของหลักสูตร
3. ภาคบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา มีเนื้อหาประมาณร้อยละ 20 ของหลักสูตร
4. ภาคกิจกรรมส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกและฝึกระเบียบ มีเนื้อหาประมาณ ร้อยละ 40 ของหลักสูตร

หมายเหตุ : อาจปรับให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนได้ตามความเหมาะสม

กิจกรรมการอบรม

กิจกรรมที่ 1 พิธีเปิดค่ายคุณธรรมฯ

กิจกรรมที่ 2 พิธีมอบตัวเป็นศิษย์

กิจกรรมที่ 3 ปฐมนิเทศ แนะนำพระวิทยากร

กิจกรรมที่ 4 ชี้แจงระเบียบการอยู่ค่าย

กิจกรรมที่ 5 รับประทานอาหารอย่างมีสติ

กิจกรรมที่ 6 ศาสนพิธีและมารยาทชาวพุทธ

กิจกรรมที่ 7 นันทนาการสอดแทรกคุณธรรม

กิจกรรมที่ 8 ศึกษาธรรมะจากพุทธมณฑล (สังเวชนียสถานจำลอง)

- กิจกรรมที่ 9 สวดมนต์ทำวัตร
- กิจกรรมที่ 10 บริหารจิตเจริญปัญญา
- กิจกรรมที่ 11 จุดเทียนปัญญา
- กิจกรรมที่ 12 เดินจงกรม, ขยับกายสบายชีวีวิถีพุทธ
- กิจกรรมที่ 13 อบรมธรรมะตามฐานคุณธรรม 4 ฐาน
- กิจกรรมที่ 14 ธรรมะจากสื่อ
- กิจกรรมที่ 15 แสงเทียนเทิดพระคุณแม่ (พระคุณบิดามารดา)
- กิจกรรมที่ 16 ตามหาแก่นธรรม ใจซื่อซื่อใจ
- กิจกรรมที่ 17 ทอดผ้าป่ากิเลส
- กิจกรรมที่ 18 จากเพื่อนถึงเพื่อน
- กิจกรรมที่ 19 ขอขมาพระอาจารย์ / มาลาบูชาพระคุณครูอาจารย์
- กิจกรรมที่ 20 อธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่, อ้อลา, พิธีปิด⁵⁶

สรุปได้ว่า กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โดยมีการเข้าค่ายอบรมระยะเวลา 2 คืน 3 วัน เพื่อศึกษาหลักธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี มีการเจริญจิตภาวนา ฝึกมารยาทไทย โดยนักเรียนสามารถนำคุณธรรม จริยธรรม ที่ได้ศึกษานำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ทักษะการปฏิบัติ และสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนมัธยมประชาภิเวศน์ โดยการนำหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดให้นักเรียน โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดพฤติกรรมที่ดีแก่นักเรียน การจัดทำกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้จัดทำ 5 ด้าน คือ กิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ กิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี กิจกรรมสอบธรรมศึกษา กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร แต่ละกิจกรรมที่จัดจะเหมาะสมกับวัย และความสนใจของผู้เรียน

⁵⁶สำนักงานพุทธมณฑล สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือวิทยากรค่ายคุณธรรม จริยธรรมและศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล สำหรับเยาวชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549), หน้า 3-7.

2.4 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา

2.4.1 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในหมู่บ้านประชาณีเวศน์ 1 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร มีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่

โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ เดิมเป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เปิดสอนในระดับชั้น ป.1 – ป.6 โดยได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2520 ต่อมาในปี พ.ศ.2536 ได้เปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โดยได้แยกพื้นที่จากฝ่ายประถม ห่างกันประมาณ 500 เมตร

ปี พ.ศ.2540 ได้เปิดขยายการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

ปี พ.ศ.2547 ได้แยกออกจากโรงเรียนประชาณีเวศน์เป็น “โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์” สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ.2548 มติที่ประชุมคณะกรรมการกรุงเทพมหานครอนุมัติให้โอนโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ไป สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์เปิดทำการเรียนการสอน 2 ช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

2.4.2 วิสัยทัศน์และพันธกิจ

ปรัชญาของโรงเรียน

มุ่งมั่นพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย

วิสัยทัศน์

พัฒนาผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ภูมิใจในความเป็นไทย

พันธกิจ

จัดโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารให้ได้มาตรฐานมุ่งสู่ความเป็นเลิศ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เอื้อต่อผู้เรียน เน้นความเป็นสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

เป้าประสงค์

ด้านประสิทธิภาพการบริหาร

- 1) เน้นการทำงานแบบหุ้นส่วนใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2) จัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
 - 3) บริหารงานโดยใช้ระบบสารสนเทศ
 - 4) ยกย่องคุณภาพสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานสู่ความเป็นเลิศ
- ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา

1) ผู้เรียน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2) ยกย่องขีดความสามารถของบุคลากรครูให้เป็นขีดความสามารถขององค์กรแห่งการเรียนรู้

ด้านความสามารถในการแข่งขัน

1) ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะในระดับนานาชาติ⁵⁷

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แก้วตา จันทรานุสรณ์ ได้วิจัยเรื่อง สรรพคุณ : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน พบว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลทำให้บทบาทของสรรพคุณในสังคมอีสานเริ่มลดลง การประกวดขับร้องสรรพคุณเป็นอุบายในการสืบทอดสรรพคุณให้คงอยู่แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาและการสื่อความหมายอย่างไรก็ตามบทบาทที่คงอยู่ของสรรพคุณก็คือการสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาในการปลูกฝังค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งการถ่ายทอดปทัสถานทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง⁵⁸

สุทธิพันธ์ จันทนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การติดตามผลของเยาวชนที่ผ่านการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร ของวัดปัญญานันทาราม ต.คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี” ผลการศึกษาความรู้ในหลักธรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความรู้ในหลักธรรม คือ การเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ การเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน การเป็นพลเมืองที่ดีของ

⁵⁷Matlayom Prachamiwrt School

< http://www.prachaniwet.com/index.php?option=com_content&view > (12 August 2012).

⁵⁸แก้วตา จันทรานุสรณ์, สรรพคุณ : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน, (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 19(3) : 57-58 ; เมษายน – มิถุนายน, 2545) : 57 – 58.

ประเทศชาติ และการเป็นสาวกที่ดีของศาสนา ผลการศึกษา การนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันบ่อยครั้ง ผลการศึกษาเจตคติของเยาวชนต่อโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร ปัญหาในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ พบว่า ปัญหาอันดับหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติที่บ้าน คือ ไม่มีผู้นำปฏิบัติ ปัญหาในการนำไปปฏิบัติที่โรงเรียนอันดับหนึ่ง คือ ไม่กล้าปฏิบัติเพราะอายเพื่อน และปัญหาในการนำไปปฏิบัติในสังคม/ชุมชนอันดับหนึ่ง คือ ไม่กล้าแสดงออกผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศชาย เพศหญิง พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเจตคติของเยาวชนชาย หญิง ต่อโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร ไม่แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05⁵⁹

ศนิชา เลิศการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนตามเพศ ระดับชั้น และคะแนนเฉลี่ย ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบตามคะแนนเฉลี่ยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01⁶⁰

รุ่งทิพย์ กลินทะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเพลงประกอบภาพเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเพลงประกอบภาพเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.24/88.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7964 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 79.64 และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการจัด

⁵⁹สุทธินันท์ จันทนา, “การติดตามผลเยาวชนที่ผ่านโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2546, 124 หน้า.

⁶⁰ศนิชา เลิศการ, “ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2547, 134 หน้า.

กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเพลงประกอบภาพเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง⁶¹

พระจิตติชัย มาตย์วงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบกระบวนการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า “หน้าที่ของพระสงฆ์ในการอบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาในฐานะศาสนทายาท ที่เราเรียกกันทั่วไปว่าเด็กและเยาวชน เนื่องจากช่วงอายุนี้อาจสำคัญ วัตถุประสงค์การพัฒนาคุณธรรม องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งกฎ ระเบียบทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมอันดีงาม เป็นวัยช่วงรอยต่อระหว่างเด็ก-เยาวชน เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น ง่ายต่อการเรียนรู้ ส่วนช่วงเยาวชน-ผู้ใหญ่นี้ถือว่าเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เกิดการสับสนเหมือนทางสามแพร่ง พระสงฆ์มีบทบาทช่วยชี้แนะวิถีประเสริฐในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า”⁶²

พระอธิการธนโชติ เขื่อนเพชร ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6” ผลการวิจัยพบว่า “การพัฒนาสังคมประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้คนในชาตินำไปประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลด้านการกระทำทางกายทางวาจา ตลอดจนจิตใจ นึกคิดในทางที่ดีเป็นศักดิ์ศรีของสังคมว่า การมีเหตุผล มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีมารยาทดี เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น เคารพในสิทธิของบุคคลอื่น เห็นคุณค่าของการทำความดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ มีการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ประหยัดอดออม มีระเบียบวินัยเคารพต่อกฎหมาย ปฏิบัติตามคุณธรรม มีความรักชาติบ้านเมือง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคุณธรรม 4 ประการ อันเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ให้คนในชาตินำไปประพฤติปฏิบัติดังนี้ การรักษาความสัตย์ความจริงในต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกตนเองให้ประพฤติอยู่ในความสัตย์ ความดีนี้ ความอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติปฏิบัติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วย

⁶¹ รุ่งทิพย์ กลิ่นทะ, “การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเพลงประกอบภาพการ์ตูนเรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2547, หน้า 102 – 104.

⁶² พระจิตติชัย มาตย์วงศ์, “การพัฒนารูปแบบกระบวนการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่), 2547, หน้า 123.

เหตุประการใด การรู้จักวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 หมวดที่ 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา ข้อ 29 วรรค 3 กำหนดว่า การจัดการศึกษาในทุกระดับจะต้องมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในภารกิจของส่วนรวม ตามวิถีทางของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรมและศีลธรรม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย”⁶³

ชูชาติ ชัยศรี ได้ศึกษาการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านสันมะเค็ดสันจี้เหล็กหัวฝายพัฒนา ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์การพัฒนาคุณธรรมของตนเอง การปฏิบัติจริงทั้งบทบาทที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการจัดให้บทบาทที่ต้องการปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และมีการพัฒนาคุณธรรมดีขึ้น คณะครู นักการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรม เข้าใจสภาพของนักเรียนดีขึ้น รู้จักบูรณาการการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนได้ พระภิกษุสงฆ์มีโอกาสดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน และมีการพัฒนาการนำเสนอหลักธรรมให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ชุมชน ผู้ปกครอง รับรู้ปัญหาด้านพฤติกรรมของลูกหลาน มีโอกาสคิดวิเคราะห์สาเหตุปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกับทุก ๆ ฝ่ายจนสามารถพัฒนาคุณธรรมให้กับลูกหลานของตนเองดีขึ้น⁶⁴

จินตนา จรรย์านนท์ ที่ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยม ที่มีต่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อพระสงฆ์ เนื้อหาวิชาเทคนิคการสอนอยู่ในระดับเดียวกันทั้งหมด ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจของนักเรียนที่มี

⁶³พระอธิการชน โขติ เชื้อนเพชร, “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่), 2547, หน้า 132.

⁶⁴ชูชาติ ชัยศรี และคณะ, งานวิจัยเรื่องโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย), 2548, หน้า ก.

ต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามประเภท โรงเรียน จำแนกตาม โรงเรียนพบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับนักเรียนชายล้วนและหญิงล้วน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก⁶⁵

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ ได้ศึกษาการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็น ขนบธรรมเนียมที่เน้นการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในกรอบพฤติกรรมของระเบียบวินัย โรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม โดยมีการกำหนดให้มีระบบการประเมินทั้งเกณฑ์และบ่งชี้ในการประเมินที่ชัดเจนด้านกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้ปกครอง และชุมชน ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น⁶⁶

สุวิมล สมไชย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนยโสธรพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนยโสธรพิทยาคม มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 มีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีความพึงพอใจมากกว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 4⁶⁷

⁶⁵จินตนา จரியานนท์, “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2549, 178 หน้า

⁶⁶ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ, งานวิจัยเรื่อง, รายงานประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, อัดสำเนา)

⁶⁷สุวิมล สมไชย, “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนยโสธรพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, อ่างแล้ว, บทคัดย่อ.

พรทิพา ภูมพิณานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” พบว่า กระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การศึกษาประวัติ วิธีปฏิบัติ และหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดมั่นในศีลธรรม การทำแต่ความดี และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พระพุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการของการศึกษาหรือเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจหลักธรรม แล้วจึงน้อมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศชาติ ได้เจริญรุ่งเรือง⁶⁸

ปราณีตา การเที่ยง ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนของครูพระในทุกด้านและโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ผลการวิจัยพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนหญิงมีความพึงพอใจต่อการสอนของครูพระมากกว่านักเรียนชาย”⁶⁹

พระทอง ขยาภรณ์ (วงศ์สายะ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธกรณีศึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนน้ำดินวิทยาคม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” พบว่า กิจกรรมตามแนววิถีพุทธปรากฏว่า นักเรียนและครูอาจารย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 ทั้ง 4 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง แนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธต้องมีการปรับพื้นฐานในการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อให้เห็นความสำคัญและความสนใจเรียนของวิชาพระพุทธศาสนา อีกทั้งนักเรียนยังขาดความรับผิดชอบต้องกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา ข้อเสนอแนะคือต้องทำให้ผู้เรียนเกิด

⁶⁸พรทิพา ภูมพิณานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา และการพัฒนาคน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย), 2551, หน้า 15.

⁶⁹ปราณีตา การเที่ยง, “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, อ่างแก้ว, บทคัดย่อ.

ความสนใจต่อการเรียน โดยทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อและแสวงหาความรู้ผ่านสื่อที่หลากหลายทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเช่น การทัศนศึกษา การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ควรสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา โดยครูควรแสวงหาวิธีพัฒนาและประเมินตามสภาพจริงของนักเรียน ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ ช่องโทรทัศน์ครู (Teacher channel) คู่มือการเรียนรู้ต่าง ๆ⁷⁰

พระศิริชัย ปภัสร์โร (บรรจง) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีรัตนบุรี จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหาร รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านอาคารสถานที่และด้านวิชาการ ปัญหาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีรัตนบุรี พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีการรณรงค์ในวันสำคัญต่าง ๆ ของวัฒนธรรมไทย ด้านอาคารสถานที่ควรปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น เพื่อให้สิ่งแวดล้อมมีความสมดุลกับธรรมชาติและเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักเรียน⁷¹

พระสุธีร์ ฐิตสุวฑฒโน (ผลวัฒน์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนธรรมศึกษา ในโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ในโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มักมีความพึงพอใจต่อครูผู้สอนในระดับมากที่สุด และด้านรองลงมา ได้แก่ ด้านเนื้อหาและวิธีสอน ด้านการจัดตั้งอำนวยการความสะดวก ด้านการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนอานวยศิลป์

⁷⁰พระทะนง ชยากร โณ, “การเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนน้ำคินวิทยาคม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2554, หน้า 75-77.

⁷¹พระศิริชัย ปภัสร์โร (บรรจง), “ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีรัตนบุรี จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2554, บทคัดย่อ.

ธนบุรี มีความพึงพอใจในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรทางการศึกษา มีความพึงพอใจมากกว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05⁷²

พระจักรพงษ์ ธีรรวม (สีแก้ว) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของนักเรียนในเรื่องเพศ สถานภาพ ครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของนักเรียน ซึ่งมีความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ในระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะพบว่า ด้านหลักสูตรผู้สอนน่าจะมีการสอนที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน ด้านการเรียนการสอนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ด้านการใช้สื่อการสอน ควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ด้านการวัดและประเมินผลควรมีการประเมินทุกครั้งหลังการสอน และควรแจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบ ทุกครั้ง⁷³

พระมหาอุทิศ กวีวิโส (แววสะบอก) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบตามเพศ อายุ ชั้นเรียน และผลการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตา ด้านประหยัด พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยนักเรียน ครูควรจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ปลูกฝัง และการเข้าค่ายเพื่อให้รู้คุณค่าของการตรงต่อเวลา ด้านความซื่อสัตย์ ควรมีการส่งเสริมการรับผิดชอบในการปฏิบัติตนเองพร้อมกันหน้าเสาธง ด้านความเมตตา ครูควรทำเป็น

⁷²พระสุธีร์ ฐิตสุวฑฒโน (ผลวัฒน์), “ความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนธรรมศึกษา ในโรงเรียนอานวยศิลป์ธนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555, บทคัดย่อ.

⁷³พระจักรพงษ์ ธีรรวม (สีแก้ว), “ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2556, บทคัดย่อ.

ตัวอย่างในการทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญ และเทศกาลสำคัญทางศาสนา ด้านความประหยัด ควรส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องความพอเพียง⁷⁴

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้กับนักเรียน จะประสบผลสำเร็จได้ ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ให้ความรู้แก่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จนเกิดพฤติกรรมที่ดีในตัวนักเรียน นักเรียนจะเห็นคุณค่า สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งสถานศึกษา ครูผู้สอน มีบทบาทร่วมกันในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติกิจกรรม

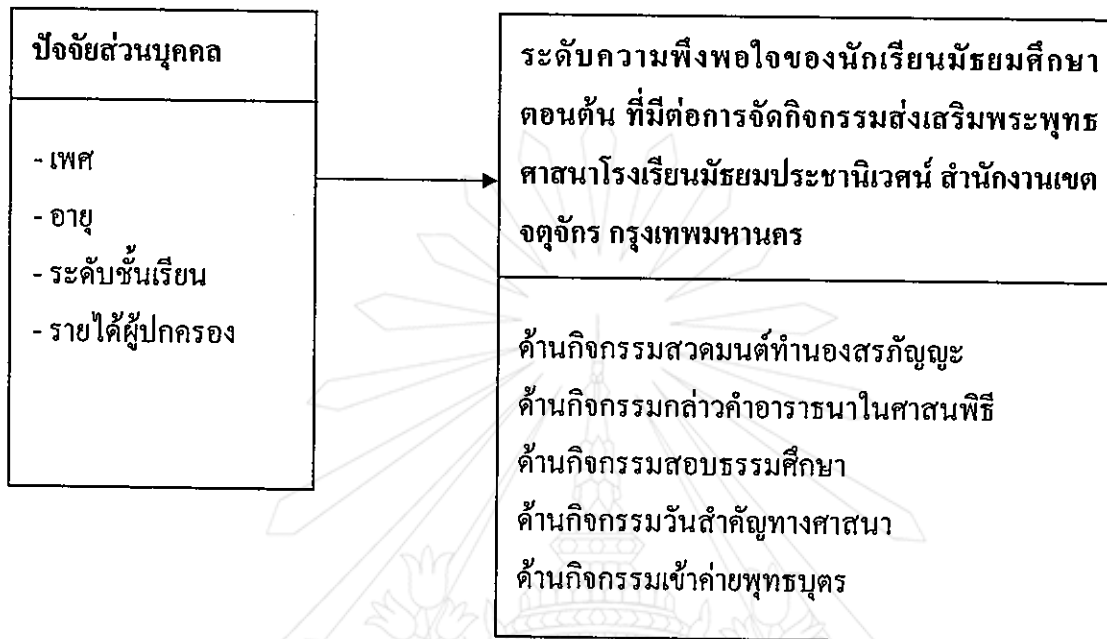
ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน รายได้ผู้ปกครอง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา แยกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนา ในศาสนพิธี ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 2.5 ดังนี้

⁷⁴พระมหาอุทิศ กวีวิโส (แหววสะบก), “ความพึงพอใจต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2556, บทคัดย่อ.

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

แผนภูมิที่ 2.5 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ที่มาของตัวแปรตามทั้ง 5 ด้าน

ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ด้านกิจกรรม

วันสำคัญทางศาสนา

- กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการปฏิบัติการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ

- หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544, คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา

- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, สอบธรรมของสนามหลวง แผนกธรรม พ.ศ.2555.

ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการ, ชุดฝึกอบรมหลักสูตร การจัดฝึกอบรมคุณธรรม 2 คืน 3 วัน ค่ายพุทธบุตร-ค่ายพุทธธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร” เป็น การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) มีระเบียบการวิจัยดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 956 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 278 คน โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 956 คน โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 278 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยม
 ประชาธิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

ระดับชั้นเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1) มัธยมศึกษาปีที่ 1	325	95
2) มัธยมศึกษาปีที่ 2	320	93
3) มัธยมศึกษาปีที่ 3	311	90
รวม	956	278

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถาม(Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น
 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริม
 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาภิเวศน์ ลักษณะแบบ
 สอบถาม ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุระดับชั้นเรียนและรายได้ผู้ปกครอง
 ลักษณะคำถามเป็นเชิงสำรวจรายการ (Check-list) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา จำนวน
 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำนวน 6 ข้อ
- 2) ด้านกิจกรรมการกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำนวน 6 ข้อ
- 3) ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำนวน 6 ข้อ
- 4) ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำนวน 6 ข้อ
- 5) ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำนวน 6 ข้อ

ในตอนที่ 2 นี้มีจำนวน 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า
 (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert Scale)¹ โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริม
 พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับ มากที่สุด

¹ ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ 9,
 (กรุงเทพมหานคร : บิตชินเอนสาร์แอนด์ดี, 2551), หน้า 456.

- คะแนน 4 หมายถึง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับ มาก
- คะแนน 3 หมายถึง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับ ปานกลาง
- คะแนน 2 หมายถึง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับ น้อย
- คะแนน 1 หมายถึง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ 2. ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี 3.ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา 4. ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และ 5.ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา และความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม
- 3) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และ ความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุง แก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.9627

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย

2) ติดต่อประสานงานกับ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตผู้บริหาร โรงเรียนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล

3) ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 278 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 278 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูล ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ 278 ชุด

5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เข้าสู่การวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาใน 5 ด้าน คือ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา กับข้อมูลทั่วไปด้านเพศ ด้านอายุ และรายได้ผู้ปกครอง ใช้การทดสอบค่าที (t - test) ส่วนด้าน ระดับชั้นเรียนใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe)

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย 2 ประเภท ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

2. สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential/Statistic) ได้แก่การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ

1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครองต่างกัน

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 278 ราย จากนั้นนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้มีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
p	แทน	ค่าร้อยละ (Percentage)
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
M.S.	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
d.f.	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
S.S.	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F – distribution)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) ที่เข้าร่วมการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครอง ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยจำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่

- 1) ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ
- 2) ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี
- 3) ด้านกิจกรรมสวดธรรมศึกษา
- 4) ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
- 5) ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยใช้สถิติ (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ในเรื่องของเพศ อายุ รายได้ผู้ปกครอง และ F-test (One – way ANOVA) ในทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่มในเรื่อง ระดับชั้นเรียน ถ้าพบความแตกต่าง จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนมัธยมประสาธน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปความเรียง

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครอง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	130	46.76
หญิง	148	53.24
รวม	278	100
อายุ		
ต่ำกว่า 15 ปี	130	46.76
15 ปี ขึ้นไป	148	53.24
รวม	278	100
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	34.17
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	33.45
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	32.38
รวม	278	100
รายได้ผู้ปกครอง		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	43.53
10,000 บาทขึ้นไป	157	56.47
รวม	278	100

จากตารางที่ 2 พบว่า เพศผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 53.24 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.76 อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.76 รองลงมาอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 53.24 ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 34.17 รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปี

ที่ 2 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 33.45 รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 36 จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 32.38 รายได้ผู้ปกครอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ผู้ปกครองมีรายได้ 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 56.47 รองลงมาผู้ปกครองมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 43.53

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

การศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ 2) ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี 3) ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา 4) ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 5) ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ปราบกฐิต่างตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน

ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ	3.82	0.88	มาก
2. ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี	3.85	0.91	มาก
3. ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา	3.78	0.95	มาก
4. ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	3.96	0.93	มาก
5. ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	3.98	0.87	มาก
รวม	3.88	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.87) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.93) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.95)

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ

ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนพอใจกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น	3.63	0.84	มาก
2. นักเรียนพอใจกิจกรรมการสวดพุทธคุณของรัตนตรัยโดยสวดเป็นทำนองสังโยค	3.66	0.86	มาก
3. นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน	3.87	0.95	มาก
4. นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบ	4.16	0.88	มาก
5. นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ	3.91	0.88	มาก
6. นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	3.72	0.91	มาก
รวม	3.82	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.88) รองลงมาได้แก่นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.88) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.84)

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี

ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนพอใจกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี	3.68	0.95	มาก
2. นักเรียนพอใจในกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร	3.71	1.00	มาก
3. นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน	3.88	0.85	มาก
4. นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	4.10	0.83	มาก
5. นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	3.92	0.89	มาก
6. นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	3.83	0.94	มาก
รวม	3.85	0.91	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.83) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.89) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนพอใจกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธีนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.95)

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา

ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนพอใจกิจกรรมสอบธรรมศึกษาศรีโทเอก	3.85	0.97	มาก
2. นักเรียนพอใจกิจกรรมเรียงความแก้กระทู้ธรรม	3.72	0.91	มาก
3. นักเรียนพอใจกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน	3.84	0.92	มาก
4. นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	4.00	0.88	มาก
5. นักเรียนพอใจต่อวิธีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	4.00	0.91	มาก
6. นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	3.71	0.93	มาก
รวม	3.85	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.88) รองลงมาได้แก่นักเรียนพอใจต่อวิธีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.91) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือนักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.93)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนพอใจกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	3.96	0.99	มาก
2. นักเรียนพอใจการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและร่วมกิจกรรม	3.85	0.98	มาก
3. นักเรียนพอใจกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน	3.85	0.99	มาก
4. ท่านพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	3.97	0.96	มาก
5. นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติจริง	4.13	0.82	มาก
6. นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	4.00	0.84	มาก
รวม	3.96	0.93	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.82) รองลงมาได้แก่นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสม กับกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่นักเรียนพอใจการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.98)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนพอใจกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	4.01	0.82	มาก
2. นักเรียนพอใจระยะเวลาในกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	3.86	0.99	มาก
3. นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน	3.91	0.83	มาก
4. นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	4.12	0.84	มาก
5. นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	3.95	0.87	มาก
6. นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	4.03	0.84	มาก
รวม	3.98	0.87	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.84) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจระยะเวลาในกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.99)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ในเรื่องเพศ อายุ รายได้ผู้ปกครอง และ F-test (One – way ANOVA) โดยการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ในเรื่อง ระดับชั้นเรียน ถ้าพบความแตกต่าง จะเปรียบเทียบโดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความพึงพอใจของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	130	3.86	0.56	มาก
หญิง	148	3.90	0.53	มาก
รวม	278	3.88	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวมทุกด้าน จำแนกตามเพศอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.54)

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	130	3.86	0.56	-0.62	0.27
หญิง	148	3.90	0.53		

จากตารางที่ 4.9 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	130	3.81	0.64	มาก
หญิง	148	3.84	0.60	มาก
รวม	278	3.82	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามเพศอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 4.11 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	130	3.81	0.64	-.040	0.34
หญิง	148	3.84	0.60		

จากตารางที่ 4.11 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	130	3.81	0.66	มาก
หญิง	148	3.89	0.62	มาก
รวม	278	3.85	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามเพศอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.64)

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมปลายพระยาภิบาล ตำบลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านกิจกรรมตอบธรรมศึกษา จำแนกตามเพศอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.78, S.D. = 0.70$)

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	130	3.79	0.69	มาก
หญิง	148	3.77	0.70	มาก
รวม	278	3.78	0.70	มาก

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมปลายพระยาภิบาล ตำบลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านกิจกรรมตอบธรรมศึกษา จำแนกตามเพศ

จากตารางที่ 4.13 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนาพิธี ไม่แตกต่างกัน

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	126	3.81	0.66	-1.07	0.14
หญิง	144	3.89	0.62		

ตารางที่ 4.13 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมปลายพระยาภิบาล ตำบลบางพลี การจัดกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนาพิธี จำแนกตาม

ตารางที่ 4.15 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	126	3.79	0.69	0.26	0.39
หญิง	144	3.77	0.70		

จากตารางที่ 4.15 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	130	3.93	0.63	มาก
หญิง	148	3.99	0.64	มาก
รวม	278	3.96	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามเพศอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.63)

ตารางที่ 4.17 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมพระชนานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	130	3.93	0.63	-0.769	0.21
หญิง	148	3.99	0.64		

จากตารางที่ 4.17 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมพระชนานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	130	3.95	0.57	มาก
หญิง	148	4.01	0.63	มาก
รวม	278	3.98	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมพระชนานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.60)

ตารางที่ 4.19 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขต จตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	130	3.95	0.57	-0.770	0.221
หญิง	148	4.01	0.63		

จากตารางที่ 4.19 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.85	0.58	มาก
15 ปีขึ้นไป	93	3.94	0.47	มาก
รวม	278	3.90	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.53)

ตารางที่ 4.21 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.85	0.58	1.245	0.107
15 ปีขึ้นไป	93	3.94	0.47		

จากตารางที่ 4.21 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.79	0.63	มาก
15 ปีขึ้นไป	93	3.90	0.62	มาก
รวม	278	3.85	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.63)

ตารางที่ 4.23 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.79	0.63	-1.416	0.079
15 ปีขึ้นไป	93	3.90	0.62		

จากตารางที่ 4.23 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.83	0.70	มาก
15 ปีขึ้นไป	93	3.92	0.53	มาก
รวม	278	3.88	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 4.25 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.83	0.70	1.160	0.128
15 ปีขึ้นไป	93	3.92	0.53		

จากตารางที่ 4.25 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.75	0.75	มาก
15 ปีขึ้นไป	93	3.85	0.59	มาก
รวม	278	3.8	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8$, S.D. = 0.67)

ตารางที่ 4.27 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.75	0.75	1.183	0.119
15 ปีขึ้นไป	93	3.85	0.59		

จากตารางที่ 4.27 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.28 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.94	0.68	มาก
15 ปีขึ้นไป	93	4.01	0.53	มาก
รวม	278	3.98	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.61)

ตารางที่ 4.29 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.94	0.68	-1.010	0.155
15 ปีขึ้นไป	93	4.01	0.53		

จากตารางที่ 4.29 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.97	0.60	มาก
15 ปีขึ้นไป	93	4.00	0.59	มาก
รวม	278	3.99	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.60)

ตารางที่ 4.31 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 15 ปี	185	3.97	0.60	-.417	0.338
15 ปีขึ้นไป	93	4.00	0.59		

จากตารางที่ 4.31 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	3.84	0.61	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	3.87	0.54	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	3.93	0.49	มาก
รวม	278	3.88	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.32 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.55)

ตารางที่ 4.33 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.39	2	0.19	0.64	0.52
ภายในกลุ่ม	80.57	267	0.30		
รวม	80.96	269			

จากตารางที่ 4.33 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	3.76	0.66	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	3.84	0.63	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	3.87	0.59	มาก
รวม	278	3.83	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 4.35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.53	2	0.27	0.69	.50
ภายในกลุ่ม	105.12	267	0.39		
รวม	105.65	269			

จากตารางที่ 4.35 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	3.79	0.77	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	3.89	0.62	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	3.88	0.52	มาก
รวม	278	3.85	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.65)

ตารางที่ 4.37 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.58	2	0.29	0.67	0.51
ภายในกลุ่ม	113.42	267	0.43		
รวม	113.99	269			

จากตารางที่ 4.37 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	3.78	0.80	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	3.72	0.68	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	3.83	0.60	มาก
รวม	278	3.78	0.70	มาก

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.70)

ตารางที่ 4.39 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.63	2	0.31	0.64	0.53
ภายในกลุ่ม	131.60	267	0.49		
รวม	132.23	269			

จากตารางที่ 4.39 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	3.90	0.74	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	3.95	0.62	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	4.03	0.52	มาก
รวม	278	3.96	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.40 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.96, S.D. = 0.63)

ตารางที่ 4.41 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.75	2	0.37	0.93	.395
ภายในกลุ่ม	107.91	267	0.40		
รวม	108.66	269			

จากตารางที่ 4.41 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95	3.95	0.58	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93	3.95	0.59	มาก
มัธยมศึกษาปีที่ 3	90	4.03	0.62	มาก
รวม	278	3.98	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.42 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.60)

ตารางที่ 4.43 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.38	2	0.19	0.53	0.59
ภายในกลุ่ม	96.46	267	0.36		
รวม	96.84	269			

จากตารางที่ 4.43 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.93	0.49	มาก
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.84	0.58	มาก
รวม	278	3.89	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.44 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.54)

ตารางที่ 4.45 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.93	0.49	1.234	0.109
10,000 บาทขึ้นไป	157	3.84	0.58		

จากตารางที่ 4.45 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.85	0.58	มาก
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.80	0.66	มาก
รวม	278	3.83	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.46 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 4.47 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.85	0.58	.604	0.27
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.80	0.66		

จากตารางที่ 4.47 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.92	0.57	มาก
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.80	0.70	มาก
รวม	278	3.86	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.48 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.64)

ตารางที่ 4.49 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.92	0.57	1.487	0.069
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.80	0.70		

จากตารางที่ 4.49 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.86	0.63	มาก
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.71	0.74	มาก
รวม	278	3.79	0.69	มาก

จากตารางที่ 4.50 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.69)

ตารางที่ 4.51 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.86	0.63	1.778	0.038
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.71	0.74		

จากตารางที่ 4.51 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.99	0.56	มาก
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.93	0.69	มาก
รวม	278	3.96	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.52 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96, S.D. = 0.63$)

ตารางที่ 4.53 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	3.99	0.56	.757	0.225
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.93	0.69		

จากตารางที่ 4.53 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	4.00	0.56	มาก
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.96	0.62	มาก
รวม	278	3.98	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.54 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.59)

ตารางที่ 4.55 แสดงผลเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร จำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง

รายได้ผู้ปกครอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ต่ำกว่า 10,000 บาท	121	4.00	0.56	.514	0.304
10,000 บาท ขึ้นไป	157	3.96	0.62		

จากตารางที่ 4.55 พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มีดังนี้

ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ โรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกสวดมนต์ทำนองสรภัญญะให้กับนักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติ ควรมีการฝึกอย่างสม่ำเสมอเพื่อจะได้สวดได้ถูกต้องและควรเพิ่มเวลาในการฝึกสวดมนต์ให้มากขึ้น

ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ควรมีการฝึกประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง ด้านศาสนพิธีที่วัด ควรมีการหมุนเวียนให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมปฏิบัติจริง

ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ควรเพิ่มเวลาทบทวนก่อนมีการสอบให้ยาวนานขึ้น การใช้สื่ออุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม ควรจัดหาให้เพียงพอกับความต้องการ

ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา สื่ออุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม ควรจัดหาให้เพียงพอ กับความต้องการ ควรนำสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายมานำเสนอเพื่อให้นักเรียนสนใจและเรียนรู้ได้ ดี และควรให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาร่วมกับชุมชน

ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ควรปรับเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมในการเข้าค่ายพุทธบุตร ให้เหมาะสม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย รวมถึงการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครองต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 956 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 278 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา 5 ด้าน คือ 1) ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ 2) ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี 3) ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา 4) ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และ 5) ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที และสถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว นำเสนอตามลำดับดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า เป็นเพศหญิงจำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 53.24 และเป็นเพศชายจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.76 มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 66.55 อายุ

15 ปีขึ้นไป จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 33.45 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 34.17 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 33.45 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 32.38 รายได้ผู้ปกครอง 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 56.47 รายได้ผู้ปกครองต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 43.53

5.1.2 ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.64) และเมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.88) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.88) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนพอใจกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.84)

ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.83) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.89) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนพอใจกิจกรรมที่กล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.95)

ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมสอบธรรมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.88) และนักเรียนพอใจต่อวิธีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.91) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.92) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนพอใจกิจกรรมเรียงความแก่กระทู้ธรรม ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 1.05)

ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยม ประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมวันสำคัญทาง ศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.82) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนพอใจการ จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.98)

ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมประชา นิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร โดย รวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือนักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทาง เทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.84) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนพอใจต่อวิธีการ วัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนพอใจ ระยะเวลาในกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.99)

5.1.3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระ พุทธศาสนาโดยรวม โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน รายได้ผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนมัธยม ศึกษาดอนต้นที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน รายได้ผู้ปกครองแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรม ส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน มีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัด กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัด กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีความ พึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ สมมติ ฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรม กล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ด้านกิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจ ไม่แตก ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจ กรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัด กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจำแนกตามอายุ พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีความ พึง

พอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ด้านกิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างกัน

ผลการศึกษาค่าการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันมีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการศึกษาค่าการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาจำแนกตามรายได้ผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษามีความ พึงพอใจแตกต่างกัน ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาใน ศาสนพิธี ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มีดังต่อไปนี้ ควรให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมในการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับศาสนพิธี ที่วัดและสถานที่ที่มีพิธีกรรมทางศาสนา การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ควรใช้สื่ออุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม ควรจัดหาสื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ และควรนำสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายมานำเสนอเพื่อให้นักเรียนสนใจและเรียนรู้ในกิจกรรมได้ดี ในการจัดกิจกรรมควรเพิ่มเกมและจัดให้มีกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นทีม จะทำให้นักเรียนสนใจเกิดความสนุกสนานในการปฏิบัติ และควรมีการปรับเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรให้เหมาะสม

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

5.2.1 การศึกษาวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความรู้สึกรักของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ แล้ว เกิดการเรียนรู้ มีความรู้สึกนึกคิดที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเอง และในชีวิตประจำวัน นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเหมาะสมตามวัยและความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจิตติชัย มาตย์วงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบกระบวนการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดา ในฐานะศาสนทายาท ต่อเด็กและเยาวชน เนื่องจากช่วงอายุนี้อาจจะสำคัญ ไว้ต่อการรับรู้ จดจำ ต่อการพัฒนาคุณธรรม พิศิธรรมอันดีงาม เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า การเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะอยู่ในระดับมากเนื่องจาก มีการนำเสนอสื่อวีดีโอ และสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ประกอบกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ และนักเรียนได้มีการฝึกปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดความชำนาญ สามารถเข้าร่วมประกวดในระดับอำเภอ จังหวัด ระดับประเทศ จนได้รับรางวัล การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีสมาธิ บทสวดมีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีพัฒนาการด้านความคิดที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วตา จันทรานุสรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน” ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของสรภัญญ์เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม

2. ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธีอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนได้รับการฝึกฝนในการกล่าวคำอาราธนาการไหว้พระ สวดมนต์ การเรียนรู้ในเรื่องศาสนพิธีต่าง ๆ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดความสนใจในการปฏิบัติจริง จากกิจกรรมที่จัด สามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงาน

วิจัยของ พระมหาวิธาน พีระพันธ์ ได้นำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธีอยู่ในระดับมาก

3. ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษาอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก การนำเสนอโดยสื่อวีดิโอและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอนที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดและวิเคราะห์คุณธรรม มีการจัดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของคุณธรรม มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้มีพัฒนาการทางด้านคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ ชัยศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียน ตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน” พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์การพัฒนาคุณธรรมของตนเอง การปฏิบัติจริงทั้งบทบาทที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการจัดให้ บทบาทที่ต้องการปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมและมีการพัฒนาคุณธรรมที่ดีขึ้น

4. ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน วัด มีการประกอบพิธีสวดมนต์ ฟังธรรม ฟังเทศน์ เวียนเทียน มีกิจกรรมให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน และในชุมชนใกล้เคียง นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจประวัติความเป็นมาของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เข้าใจการปฏิบัติตนในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ วัฒนาพร ระจับทุกข์ ที่กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่วนตัวความรู้เป็นผลพลอยได้จากการกระทำกิจกรรม ทั้งนี้เพราะระหว่างทำกิจกรรมผู้เรียนจะได้รับผลคือ เกิดการพัฒนาตนเองทางความคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การวางแผนจัดการ และเทคนิควิธีต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ตรง และเกิดความจำได้แม่นยำ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

5. ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ความรู้สึกของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อเข้ารับการอบรมในกิจกรรมเข้า

ค่ายพุทธบุตร วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับนักเรียนเช่น เกมธรรมะ เพลงคุณธรรม มีการบรรยายให้เกิดจิตสำนึก และระลึกถึงพระคุณของผู้มีพระคุณ และความผิดที่เคยทำ มีการขอขมาลาโทษ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ช่วย มีดนตรีบรรเลง ทำให้นักเรียนซาบซึ้ง บางคนถึงกับน้ำตาไหลร้องไห้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธินันท์ จันทนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การติดตามผลของเยาวชนที่ผ่านการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม ต.คลองหก อ.คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ในหลักธรรม คือ การเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ การเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และการเป็นสาวกที่ดีของศาสนา และกลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ดีต่อโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตร

5.2.2 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และรายได้ผู้ปกครองต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีเพศต่างกัน แต่อยู่ในช่วงอายุเดียวกัน มีความเข้าใจในวัยเดียวกัน มีพฤติกรรมและทัศนคติที่ใกล้เคียงกัน เป็นวัยที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธินันท์ จันทนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การติดตามผลของเยาวชนที่ผ่านการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม ต.คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี” ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศชาย เพศหญิง พบว่า เจตคติของเยาวชนชายหญิงต่อ โครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นนักเรียนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน คืออยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่มีอายุระหว่าง 11-17 ปี นักเรียนในวัยนี้จะมีพฤติกรรมและสังคมที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอุทิศ กวีวิโส ที่ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นเรียน และผลการศึกษา (เกรดเฉลี่ย) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม แนวทางการพัฒนามุ่งเตรียมเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ มีทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้น เกิดคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในจิตใจ ทำให้นักเรียนเห็นว่า การทำบุญ การปฏิบัติตามหลักธรรม โดยผ่านกิจกรรมเป็นสิ่งที่ดี สามารถพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิชา เลิศการ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกัน

4) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาด้านกิจกรรมสอนธรรมศึกษาแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญคือ เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล และเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชน ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาทั้งด้านการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ การกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้รับการเรียนรู้จากการเรียนการสอนของครู ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดทำขึ้นนักเรียนทุกคนก็มีสิทธิ์ได้รับ โดยเสมอภาคกันทุกคน นักเรียนได้เรียนรู้หลักคุณธรรม การปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ ชัยศรี ได้ทำ การศึกษาเรื่อง “โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนตามแนววิถีพุทธ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน” ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีการพัฒนาคุณธรรมดีขึ้น ผู้ปกครองรับรู้ปัญหาด้านพฤติกรรมของลูกหลาน มีโอกาสรับรู้และแก้ไขปัญหาลูกหลานสามารถพัฒนาคุณธรรมให้ลูกหลานดีขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

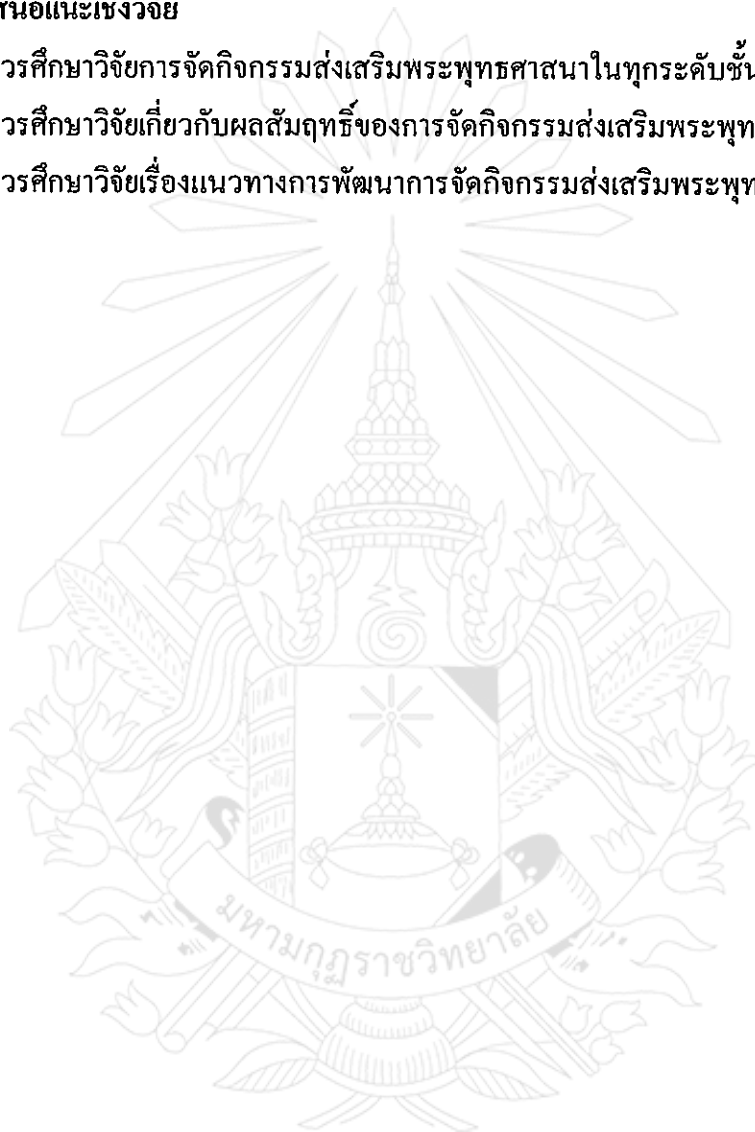
1. โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณศรัทธาจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หลากหลายและมีความสนุกสนาน เพื่อจูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

2. กรุงเทพมหานครควรมีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมที่เชิญชวนให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

3. กระทรวงศึกษาธิการควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1. ควรศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาในทุกระดับชั้นเรียน
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

การศาสนา, กรม. กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือการปฏิบัติการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, 2553.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แขนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559). กรุงเทพมหานคร : พรินทิวกราฟฟิค, 2545.

จรัส พยัคฆราชศักดิ์. พระพุทธศาสนา ม.1. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2551.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2540.

ทัศนีย์ สุกเมธี. พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูธนบุรี, 2533.

ธานีรินทร์ สิลปีจารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551.

นโยบายและแผนการศึกษา, สำนัก. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการจัดฝึกอบรมคุณธรรม 2 คืน 3 วัน ค่ายพุทธบุตร-ค่ายพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : สกศ, 2546.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2545.

บุญมี แท่นแก้ว. พุทธศาสตร์ – ปรัชญา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2539.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริม, 2547.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. จิตวิทยาการศึกษา Educational Psychology. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษา, 2542.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). แนวปฏิบัติศาสนพิธี. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, 2549.

- พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือวิทยากรค่ายคุณธรรมจริยธรรมและศูนย์การเรียนรู้
พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล สำหรับเยาวชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549.
- พระมหาเทิด ญาณวชิโร (วงศ์ชะอุม). พุทธานุภาพ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพลส แอนด์ ดีไซน์ด์
จำกัด, 2549.
- พระมหามันัส กิตติสาโร. ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ม.1. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพัฒนา
คุณภาพวิชาการ, 2551.
- พระราชวรมณี. คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2533.
- มาลินี จุฑะรพ. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2544.
- มุกดา ศรียางค์. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- แม่กองสนามหลวง, สำนักงาน. สอบธรรมของสนามหลวง แผนกธรรม พ.ศ.2555. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2544.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. สถิติวิทยาทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น,
2548.
- วรวิษ คักดีเสนา. แผนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์, 2547.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอลพีเพรส
จำกัด, 2542.
- วารี ธีระจิตร. การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. โครงการ. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- วิทย์ วิศทเวทย์. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา มัธยมศึกษาชั้นที่ 3. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,
2547.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสารจำกัด,
2545.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ,
2545.
- _____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร, 2551.
- _____. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมภา,
2544.
- สมทรง บุญญฤทธิ์. พุทธศาสนากับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2537.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2544.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนจริยศึกษา หน่วยที่ 9-15.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.
- สุชีพ บุญญาภาพ. คุณลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฎราช
วิทยาลัย, 2541.
- สุนทร สุนันท์ชัย. เทคนิคและวิธีสอนพุทธศาสนาในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร :
ภาพพิมพ์, 2545.

2) บทความเอกสาร

- แก้วตา จันทรานุสรณ์. “สรภัญญ์ : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน”, มนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์. (เมษายน – มิถุนายน 2545) : 57-58

3) บทความจากอินเทอร์เน็ต

- กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550-2551,
<<http://www.obec.go.th/plan51/planobec51.doc>>.

พระครูปลัดอนันต์ พุทธญาโณ, ศาสนพิธี, ม.ป.ป. เว็บบไซต์.

<Apte, The Practionary Sanskrit-English Dictionary, NewDelhi :MotilalBanarsidass,1995.>.

Mathayom Prachaniwet School, 12 Aug. 2012 < [http : //www. Prachaniwet.com](http://www.Prachaniwet.com)>.

4) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย

- จินตนา จريانนท์. “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.
- ธวัชชัย เกื้อเกตุ. “ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าร่วมโครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญาบันฑิตาราม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- บุญล้อม ศรีศรีรัมย์. “ความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาลจังหวัดปทุมธานีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับครูต่างชาติ”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2548.
- ปราณีตา การเที่ยง. “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1”. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551.
- พรทิพา กุฎุมพินานนท์. “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.
- พระจักรพงษ์ ธีธรรมโม (สีแก้ว). “ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระจิตติชัย มาตย์วงศ์. “การพัฒนารูปแบบกระบวนการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2547.

- พระมหาอุทิศ กวีวิโส (แนวสะบก). “ความพึงพอใจต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระศิริชัย ปภัสร์โร (บรรจง). “ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- พระสุธีร์ จิตสุวาทน์ โน (ผลวัฒน์). “ความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนธรรมศึกษา ในโรงเรียนอานวยศิลาปิ่นบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- พระทะนง ชยากรโณ. “การเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนน้ำดินวิทยาคม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- พระอธิการธนโชติ เขื่อนเพชร. “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2547.
- พิมลรัตน์ ธนรัตน์พิมลกุล. “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- รุ่งทิพย์ กลินทะ. “ การพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเพลงประกอบภาพการ์ตูน เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2”. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ลัญจิกา สัทธรรม. “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติแม่ฝาง คอยผ้าห่มปก ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”. ปริญาญาศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2550.
- ศนิชา เลิศการ. “ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”. ปริญาญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

สงวน ศรีสุข. “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2533.

สุทธินันท์ จันทนา. “การติดตามผลเยาวชนที่ผ่าน โครงการอบรมคุณธรรมค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สุวิมล สมไชย. “ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนยโสธรพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร”. สารนิพนธ์ศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2550.

5) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชูชาติ ชัยศรี และคณะ. “โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2548 : ก

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ. รายงานประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550. (อัดสำเนา)

2. ภาษาอังกฤษ

1) General books

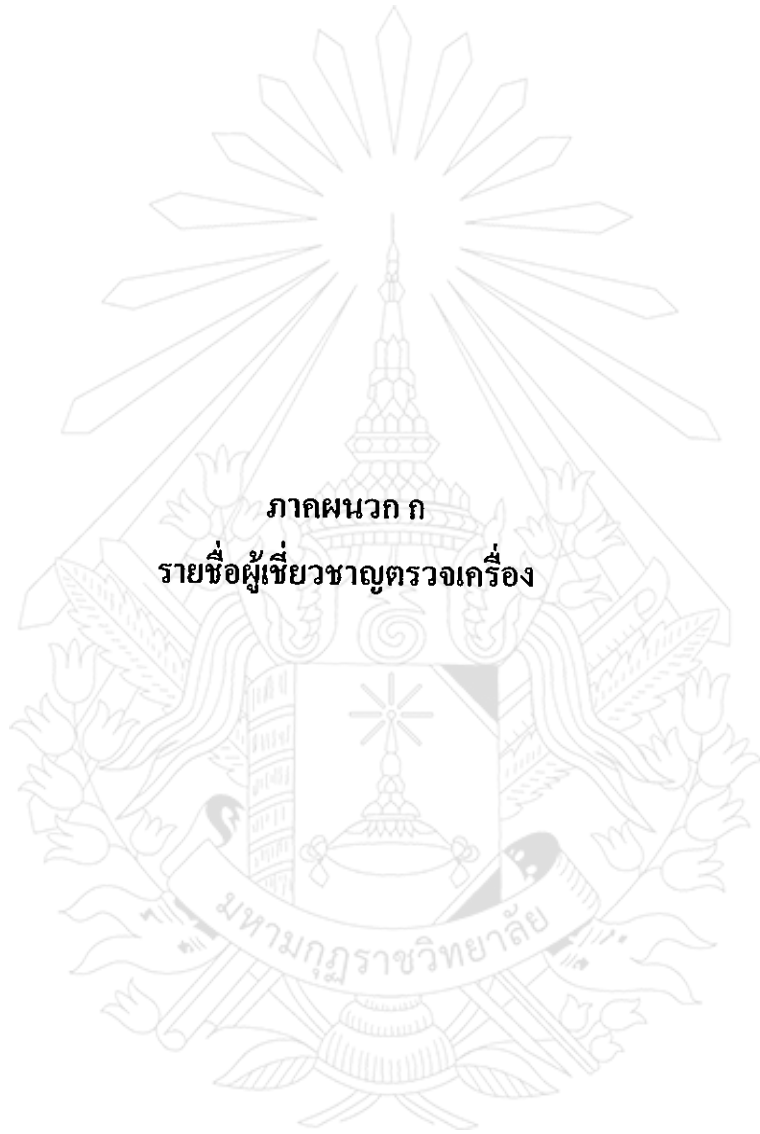
Williams, A Dictionary English and Sanskrit. NewDelhi : Motilal Banarsidass, 1995.

Wolman, Benjamin B. Dictionary of Behavior Science. New York : Von Nesterend Reinhold Company, 1973.

ภาคผนวก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่อง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร

การศึกษา ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต(ศน.ม.)
สาขา/วิชาเอก พุทธศาสนศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

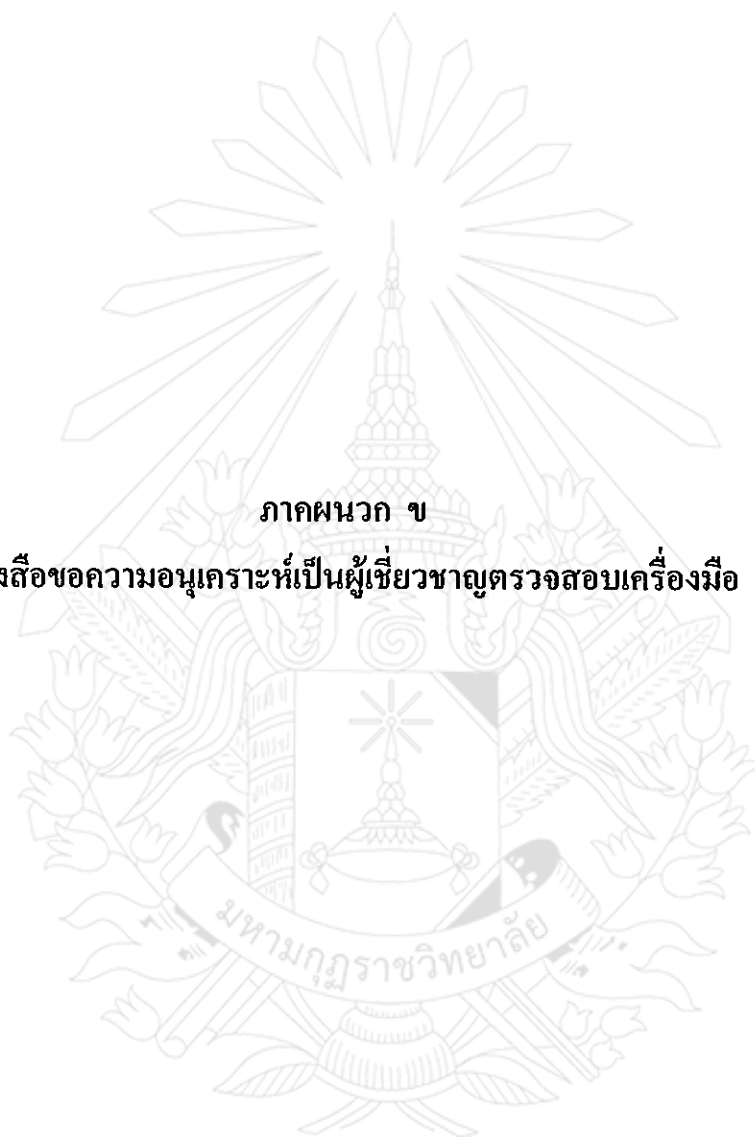
2. ดร. อานาจ ช่างเรียน

การศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ศศม.)
สาขา/วิชาเอก จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
Doctor of Management Science (DMS.) Technological
University of the Philippines .
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์

3. ดร.สุภาพร ศรีเรืองสกุล

การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)
สาขา/วิชาเอก การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Doctor of Education (Academic Excellence)
University of Northern Philippines.
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้รับใบอนุญาต-ผู้อำนวยการ โรงเรียนศุภวรรณ กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๔
ที่ ศธ ๖๐๐๒/๒๐๓๔ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสามารถ ธาณิสฺสโร

ด้วย พระมหาเมธีพงษ์ ภทรวโร (มุขอุทา) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณนี้ เขตตจจกร-กรุงเทพมหานคร (SATISFACTION OF SECONDARY STUDENTS TOWARD ENCOURAGING BUDDHIST ACTIVITIES IN MATHAYOM PRACHANIWET SCHOOL, CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยหรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้ สำหรับวันและเวลานักศึกษางานจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง ตามสำเนาเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด ที่แนบมาพร้อมนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

(พระมหาปัญญา ปณฺญาวุฑฺฒ, ผศ.)
รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รับ
ศธ. กทม. ๖๐๐๒/๒๐๓๔
๒๐ ก.ย. ๕๕

โรงเรียนมัธยมประชาชาตินิเวศน์
ร.ป. ๒๘๐๗๑๓๕๖
วันที่ ๑๐/๑๒/๕๕
เวลา
ผู้รับ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๕๗ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๖๖

ที่ ศธ ๖๖๐๒/๕๐๖๐

๑๐ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอรอถามอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือนิววิจัย
เจริญพร สร.อำนาจ ช่างเขียน
ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมประชาชาตินิเวศน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือนิววิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณหญิงกษมา วรวรรณ ติสสปัญโญ เป็นผู้อำนวยการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาชาตินิเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร (SATISFACTION OF SECONDARY STUDENTS TOWARD ENCOURAGING BUDDHIST ACTIVITIES IN MATHAYOM PRACHANIWET SCHOOL, CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือนิววิจัยหรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้ สำหรับวันและเวลาดังกล่าวจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง ตามสำเนาเครื่องมือนิววิจัย จำนวน ๓ ชุด ที่แนบมาพร้อมนี้แล้ว

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและหวังว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาปัญญา ปญฺญาวุฑฺฒิโก ม.ค.)
รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เอกวิทย์ วัฒนศิริ

๑๐/๑๒/๕๕

สำนักบริหารกลางเขตบัณฑิตวิทยาลัย
ภาควิชาการศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ (ข 7.1)
๒๕๗ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๐๐ โทร ๑๐๖๕๓-๑๐๖๕ โทรสาร ๐๒-๕๔๕-๖๐๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ด.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๑๒/๒๐๒๑

๑๐ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.สุภาพร ศรีเรืองสกุล
ผู้อำนวยการโรงเรียนศุภวารณ

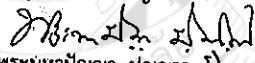
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาเนติพงษ์ ภทรวโร (มุยุฎา) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาภิเวศน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร (SATISFACTION OF SECONDARY STUDENTS TOWARD ENCOURAGING BUDDHIST ACTIVITIES IN MATHAYOM PRACHANIWET SCHOOL, CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวินิจฉัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยหรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้ สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง ตามสำเนาเครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด ที่แนบมาพร้อมนี้แล้ว

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและหวังว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาปัญญา ปณณวฑฺฒโน, ผศ.)

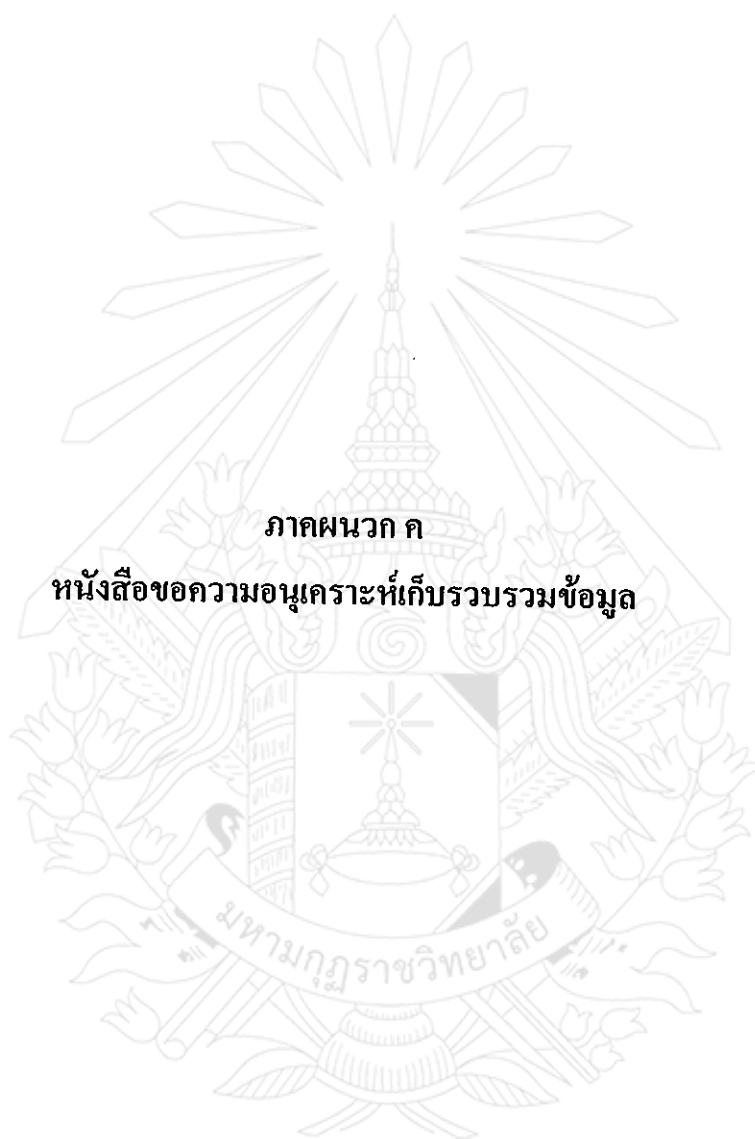
รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ด.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๕๔๕-๖๐๐๐ ต่อ ๓๐๕๕-๓๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๖-๕๕๐๔

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๔ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ อ.ศาลายา-นครชัยศรี
จ.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๖/๒๕๐๔

๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการ Try Out

เจริญพร นายปราโมทย์ อินทรสุชาติ
ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองบางแกว (มนต์จรัสสิงห์)

ด้วย พระมหาเมธีพงษ์ ภูธรวิโส (มุขสุทา) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับทราบอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความพึง
พอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณ
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร (SATISFACTION OF SECONDARY STUDENTS TOWARD ENCOURAGING BUDDHIST
ACTIVITIES IN MATHAYOM PRACHANIWET SCHOOL, CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการ
จัดทำวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ โรงเรียนมัธยมประชาชนิเวณ
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษานี้ดำเนินการเก็บข้อมูล Try out จำนวน ๓๐ ชุด
ในการทำวิทยานิพนธ์ตามความประสงค์

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและหวังว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

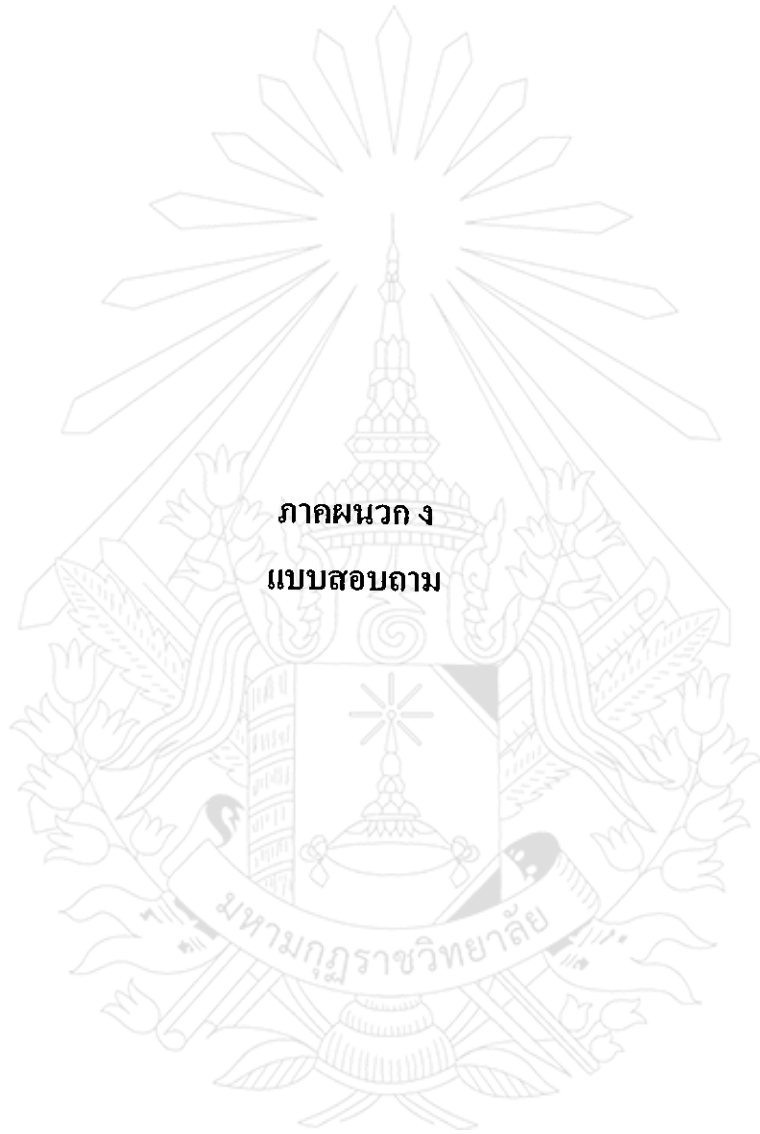
พริสตา อธิภาส

(นายปราโมทย์ อินทรสุชาติ)
ผู้อำนวยการสถานศึกษา

โรงเรียนคลองบางแกว (มนต์ จรัสสิงห์)
สำนักงานเขตพื้นที่บัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๔ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี จ.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๓๐๕๔-๓๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๕๓

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒ, ผศ.ดร.)
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

2. แบบสอบถามทั้งหมดมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักเรียน

3. ข้อมูลนี้ถือเป็นความลับ เพื่อผู้วิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาวิจัยเท่านั้น

พระมหาเมธีพงษ์ ภัทรวิไล

มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความซึ่งตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย
 2. หญิง

2. อายุ

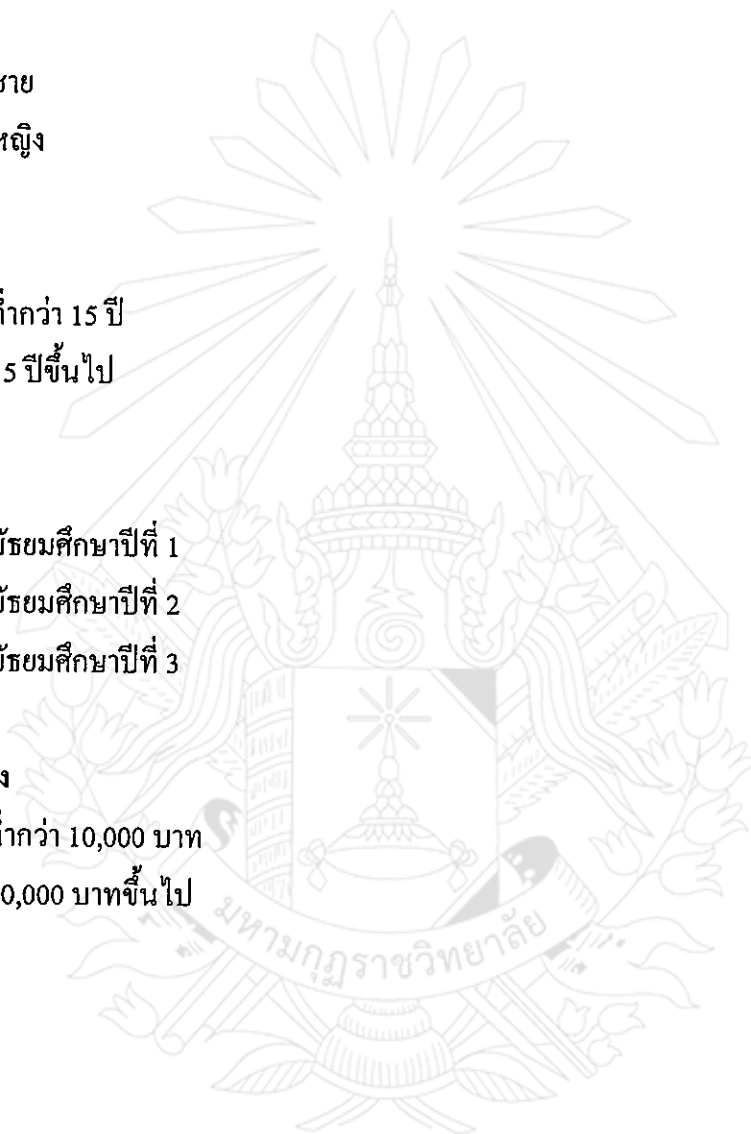
1. ต่ำกว่า 15 ปี
 2. 15 ปีขึ้นไป

3. ระดับชั้นเรียน

1. มัธยมศึกษาปีที่ 1
 2. มัธยมศึกษาปีที่ 2
 3. มัธยมศึกษาปีที่ 3

4. รายได้ผู้ปกครอง

1. ต่ำกว่า 10,000 บาท
 2. 10,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตตองจักษ์ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อตามความคิดเห็นของท่าน แล้วทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อ	ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ						
1.	นักเรียนพอใจกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น					
2.	นักเรียนพอใจกิจกรรมการสวดคุณของพระรัตนตรัย โดยสวดเป็นทำนองสังโยค					
3.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน					
4.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม					
5.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
6.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม					
ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี						
7.	นักเรียนพอใจในกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี					
8.	นักเรียนพอใจกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร					
9.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน					
10.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม					
11.	นักเรียนพอใจต่อกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
12.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม					

ข้อ	ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา						
13.	นักเรียนพอใจกิจกรรมสอบธรรมศึกษาตรี-โท-เอก					
14.	นักเรียนพอใจกิจกรรมเรียงความแก้กระทู้ธรรม					
15.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน					
16.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม					
17.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
18.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม					
ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา						
19.	นักเรียนพอใจกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
20.	นักเรียนพอใจการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและร่วมกิจกรรม					
21.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน					
22.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม					
23.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
24.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม					
ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร						
25.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร					
26.	นักเรียนพอใจระยะเวลาในกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร					
27.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน					

ข้อ	ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
28.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม					
29.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
30.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักเรียน

1. ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

2. ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

3. ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

4. ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

5. ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
ผลการห้าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

เรื่อง

ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

.....

ตอนที่ ๒ ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ข้อ	ข้อความ	คะแนนความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3		
ด้านกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ						
1.	นักเรียนพอใจกิจกรรมสวดมนต์ทำนองสรภัญญะที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น	+1	0	+1	0.66	ใช้ได้
2.	นักเรียนพอใจกิจกรรมการสวดคุณของพระรัตนตรัยโดยสวดเป็นทำนองสัง โยค	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี						
1.	นักเรียนพอใจในกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาในศาสนพิธี	+1	0	+1	0.66	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	คะแนนความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3		
2.	นักเรียนพอใจกิจกรรมกล่าวคำอาราธนาศีลอาราธนา ธรรม อาราธนาพระปริตร	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม กับระดับชั้นผู้เรียน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทาง เทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5.	นักเรียนพอใจต่อกิจกรรมที่ให้นักเรียน ได้ลงมือ ปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านกิจกรรมสอบธรรมศึกษา						
1.	นักเรียนพอใจกิจกรรมสอบธรรมศึกษาศรี-โท-เอก	+1	0	+1	0.66	ใช้ได้
2.	นักเรียนพอใจกิจกรรมเรียงความแก้กระทู้ธรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม กับระดับชั้นผู้เรียน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรม และสื่อทาง เทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลง มือปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา						
1.	นักเรียนพอใจกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	+1	0	+1	0.66	ใช้ได้
2.	นักเรียนพอใจการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ นักเรียนได้แสดงออกและร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม กับระดับชั้นผู้เรียน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรมและสื่อทาง เทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	คะแนนความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3		
5.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร						
1.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	+1	0	+1	0.66	ใช้ได้
2.	นักเรียนพอใจระยะเวลาในกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	นักเรียนพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นผู้เรียน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	นักเรียนพอใจต่อการนำนวัตกรรม และสื่อทางเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
5.	นักเรียนพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	นักเรียนพอใจต่อวิธีการวัดผลที่เหมาะสมกับกิจกรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก ก
ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถาม
เรื่อง
ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ข้อ	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.	101.8667	457.7057	.6809	.9621
2.	101.8000	469.4759	.3723	.9638
3.	102.0000	451.3103	.6553	.9622
4.	102.3667	456.3782	.7270	.9618
5.	102.0667	467.1678	.3573	.9641
6.	102.1667	456.2126	.5212	.9633
7.	102.1667	451.3161	.7293	.9617
8.	102.4667	445.5678	.7196	.9617
9.	102.2667	452.4092	.6554	.9622
10.	102.2333	436.6678	.8859	.9603
11.	102.2333	449.6333	.7179	.9617
12.	102.4333	446.5989	.8607	.9608
13.	102.2000	449.4069	.7235	.9617
14.	102.3000	456.5621	.6265	.9624
15.	102.2667	447.3057	.8565	.9609
16.	102.2667	444.5471	.7860	.9612
17.	101.9667	450.6540	.7197	.9617
18.	102.4667	439.6368	.8884	.9604
19.	102.7000	448.6310	.7725	.9614
20.	102.3333	443.4713	.7693	.9613
21.	102.1000	464.0241	.4138	.9638
22.	102.0000	456.1379	.6308	.9623
23.	102.2333	465.6333	.3734	.9641

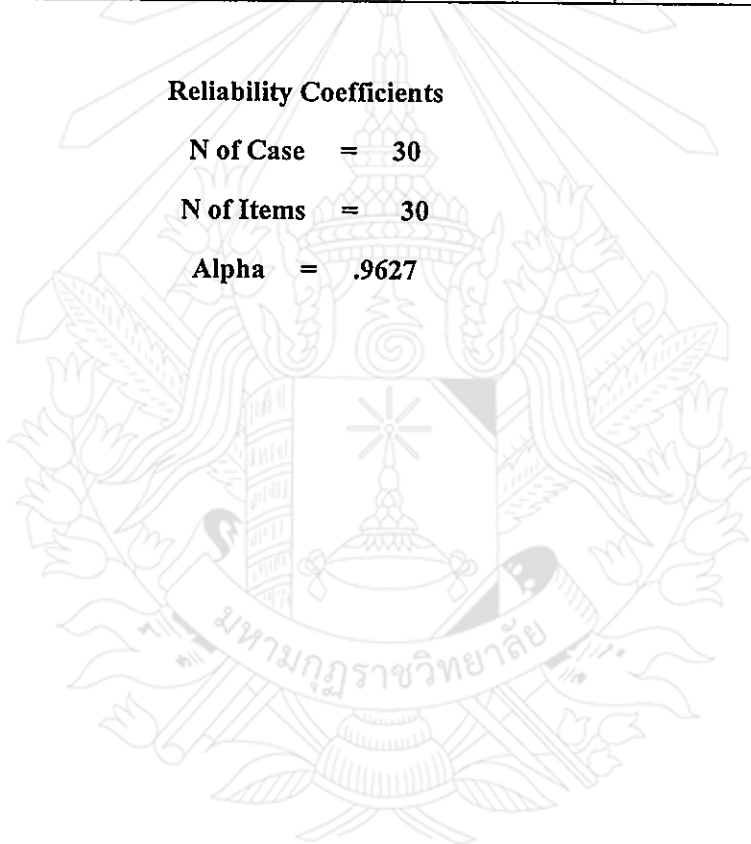
ข้อ	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
24.	101.5333	470.6023	.3318	.9641
25.	101.9333	458.7540	.6311	.9624
26.	102.3667	449.6195	.6444	.9623
27.	102.4333	448.3230	.6959	.9619
28.	102.2667	452.2713	.7319	.9617
29.	102.4333	441.1506	.8502	.9607
30.	102.4000	444.4552	.7349	.9616

Reliability Coefficients

N of Case = 30

N of Items = 30

Alpha = .9627

ภาคผนวก ข
ตารางประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

ตารางประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
10	10	220	140	1,200	291
15	14	230	144	1,300	297
20	19	240	148	1,400	302
25	24	250	152	1,500	306
30	28	260	155	1,600	310
35	32	270	159	1,700	313
40	36	280	162	1,800	317
45	40	290	165	1,900	320
50	44	300	169	2,000	322
55	48	320	175	2,200	327
60	52	340	181	2,400	331
65	56	360	186	2,600	335
70	59	380	191	2,800	338
75	63	400	196	3,000	341
80	66	420	201	3,500	346
85	70	440	205	4,000	351
90	73	460	210	4,500	354
95	76	480	214	5,000	357
100	80	500	217	6,000	361
110	86	550	226	7,000	364
120	92	600	234	8,000	367
130	97	650	242	9,000	368
140	103	700	248	10,000	370
150	108	750	254	15,000	375
160	113	800	260	20,000	377
170	118	850	265	30,000	379
180	123	900	269	40,000	380
190	127	950	274	50,000	381
200	132	1,000	278	75,000	382
210	136	1,100	285	100,000	384

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระมหาเมธีพงษ์ ภัทรวิโส (มุขอุทา)
- วัน เดือน ปี เกิด : วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2516
เลขที่ 35 หมู่ 7 บ้านอ้อมแก้ว ต.ก้านเหลือง
อ. อุทุมพรพิสัย จ. ศรีสะเกษ 33120
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดพรหมสุวรรณสามัคคี 8 หมู่ที่ 4 แขวงบางไผ่
เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 10160
- ประวัติการศึกษา
- พ.ศ. 2531 : สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก
สำนักเรียนคณะจังหวัดศรีสะเกษ
- พ.ศ. 2541 : สอบไล่ได้เปรียญธรรม 6 ประโยค
วัดพรหมสุวรรณสามัคคี สำนักเรียนคณะเขตภาษีเจริญ
กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. 2544 : สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร
- งานด้านเผยแผ่
- พ.ศ. 2540 – 2557 : พระภิกษุช่วยสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. 2554 – 2557 : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)
ส่วนกลาง

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่น ไม่สมควร

ไปรื้อคืนมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอขอบคุณ